

ona

Quadern de debat

32 - novembre 1995 - 500 ptes.

**Societat del benestar,
futur incert**

MAJORICA®

Joyas y Perlas Jewellery & Pearls

Visite Factoría y exposición en Manacor
MALLORCA

ona

Quadern de debat

n. 32, novembre 1995

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Pedro Calvo (administratiu).
Miquel Capellà (advocat).
Mateu Carrió (arquitecte).
Antoni Fleixes (economista).
Jaume Garau (psicòleg).
Sinfo García (dtra. gerent Fundesba).
Pere Mascaró (economista).
Francesc Obrador (tècnic turístic).
Empar Rocabruna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Constanza Forteza.
Gina Garcías.
Antoni Llompart.
Miquel Massutí.
Antoni Oliver.
Caterina Ortega.
Joana M. Roque.
Antoni Rosselló.

Disseny: A. Caro.

Impressió: Imp. Homar. Tel. 43 08 61 - Palma de Mallorca

Administració i Publicitat: Fundesba, S.L.
Joaquim Botia, 11, 1r, A
Tel. 71 16 61 - Fax 71 91 94
07012-Palma de Mallorca

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 500 pessetes

Subscripció: 4.500 ptes. per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

El mite del mercat contra la societat del benestar

És una realitat: a mesura que s'imposa el mite del mercat, de la competitivitat a ultrança, augmenten les veus que auguren l'esclafit final de l'estat del benestar. Els retalls pressupostaris amb els quals es pretén reduir els dèficits públics afecten, sobretot, els serveis socials.

Les Illes Balears no són cap cas a part en aquesta decadència de l'esperit de solidaritat o, en qualsevol cas, en aquest procés de transformació dels sistemes assistencials que afecta totes les societats occidentals. D'alguna manera podem dir que ens americanitzam.

Í N D E X

La dreta mallorquina, una crisi d'identitat 4

Editorial

Alta renda, baixes pensions 6-11

Jaume Mas

La vellesa del sistema 12-17

*Julio Carrillo, Maria Antònia Carbonero,
Francisco Ferrer i Maria Salleras*

Què serà dels bojos? 18-23

Joan Romaguera

Ètica civil i treball social, un front comú 24-29

Joana Gual

Els difícils equilibris d'un psicòleg optimista 30-35

Jaume Garau

Treballam per a persones que ho tenen cru 36-40

Rosa Arregui

La clau d'Ona 41-50

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a Fundesba, S.L.
Joaquim Botia, 11, 1r. A. 07012-Palma de Mallorca o telefonau al 71 16 61 (Fax 71 91 94)

La dreta mallorquina, una crisi d'identitat

Que la societat mallorquina, i per extensió la balear, pateix una forta crisi d'identitat no és cap secret per a ningú. Ja fa molts d'anys, gairebé des dels inicis del "boom" turístic, i que prestigiosos sociòlegs de tot el món diuen que les Illes són un excel·lent laboratori per estudiar els canvis que la terciarització de l'economia ha introduït en els hàbits de la població. Tal volta un dels canvis inicials més notables, en els anys seixanta, va ser la desestructuració del poder tradicional -és a dir, de la dreta de tota la vida- en una societat que només havia rebut uns petits esquitxos de la revolució industrial o, si més no, la conquesta del poder econòmic per part d'una nova classe enriquida amb el consum massiu de territori i, sobretot, amb l'especulació urbanística. Això no obstant, va ser evident, almanco ho ha estat fins ara, que la dreta tradicional i la nova dreta econòmica establiren pactes que, després de la dictadura, es varen identificar plenament amb el canyellisme. Aquesta circumstància va permetre mantenir actiu un model econòmic mitjançant el qual s'ha assolit un creixement econòmic mai no vist a Mallorca encara que sigui a costa d'unes despeses ecològiques, culturals i socials que, en el millor dels casos, han quedat com a simples objectes d'anàlisi per als sociòlegs.

Aquest pacte, que d'alguna manera podia ser qualificat d'interclassista, i per tant de progressiu, si no fos per la perversitat de l'instrument elegit: l'especulació, que va provocar una greu crisi d'identitat del poder econòmic i social imperant fins llavors, les conseqüències de la qual encara no s'han estudiat detingudament. El mateix poder social canvià de mans o, almanco, s'amplià en un context on la cultura, i fins i tot la tradició, restaren a un molt segon terme. Fer doblers esdevengué l'única cosa important per als nouvinguts de la classe benestant mallorquina. No és estrany, per tant, que les reivindicacions nacionalistes passassin a formar part del pensament de l'esquerra, al costat de les més clàssiques reivindicacions socials, per oposar-se a un model de societat que utilitzava el territori, i el seu entorn humà, com a un simple instrument per engreixar les fortunes privades al més curt termini possible. D'aquesta manera nasqué una nova dreta mallorquina: una dreta que obeïa únicament a l'instint primari de fer negoci, una dreta que durant els darrers trenta anys no només ha substituït l'antiga noblesa, és a dir els senyors, sinó, sobretot, els industrials i els comerciants que durant tot el segle XIX ja havien sabut crear els fonaments d'una societat moderna. Era (és) per tant una dreta sense ideologia, condemnada a desaparèixer tot d'una que baratassin les circumstàncies que havien propiciat el seu naixement. Era, en definitiva i a pesar de les aparences de prosperitat, una passa enrera sociològicament parlant.

Deim això perquè la crisi o el desconcert que sofreix la dreta sociològica de Mallorca en aquests moments no ve d'ara, encara que els més recents esdeveniments polítics hagin pogut precipitar els dubtes, sinó que té el seu origen en la barreja d'interessos que donà lloc a la seva aparició. La dreta, sobretot la nova dreta econòmica, es va sentir molt còmode amb el franquisme durant els primers anys del "boom" turístic i també, més tard -després del fallit intent d'agrupar-se entorn del centrisme de la UCD- amb el Partit Popular que mantengué pràcticament intacte el model de desenvolupament. Ara, però, aquest model ha entrat en crisi. Es parla insistentment, des del mateix Govern, de la proximitat d'un període d'inflexió, és a dir, d'aturada forçosa del creixement per haver arribat al sostre de les seves possibilitats. Sectors importants del poder econòmic, entre els quals grans hotelers, com Barceló i Escarrer, ja fa anys que diuen que no és negoci fer nous hotels a Mallorca. El model s'ha trencat i el seu avalador, la nova dreta que nasqué amb el turisme de masses, roman desconcertada. I en aquest sentit la crisi política del passat juliol no ha fet sinó afegir nous elements de desconcert. Cristòfol Soler potser sigui l'hereu elegit per Gabriel Cañellas en aquest

precís moment, però ni la seva història personal ni el seu tarannà són hereus ja del pacte que tàcitament signaren les dues dretes a començament dels anys seixanta.

Ho hem dit a través d'altres editorials i d'articles publicats a ONA al llarg dels darrers tres anys. El model econòmic ha tocat sostre i, per tant, reclama canvis substancials que només es poden introduir des d'òptiques radicalment diferents a les que fins ara han gestionat el poder polític. Però les darreres eleccions autonòmiques varen ser guanyades de bell nou per la dreta a pesar dels escàndols ocasionats pel túnel de Sóller o el cas de Bon Sosec. Gabriel Cañellas, qui fa dos anys havia provocat un relleu generacional en el seu govern (possiblement perquè entenia que prest o tard arribaria el moment del canvi) va ser obligat a dimitir pel seu cap de files estatal, José María Aznar, la qual cosa precipità l'elecció d'un nou president. Però aquest fet, que pot haver accelerat la reforma, ha accentuat la crisi de la dreta que a hores d'ara navega sense un rumb definit.

L'aparició en escena d'un nou president del Govern balear ha suposat, però, la sortida a escena d'un nou mètode de fer política des del Consolat de la Mar que ja no es fonamenta en la personalitat del cap de l'executiu sinó en un programa. Això és, almenys, el que diu Cristòfol Soler. Però aquest fet que seria molt fàcil d'entendre a altres latituds, no ho és a Mallorca on el poder econòmic estava avesat a anar per davant del poder polític, mentre que ara, des del moment que es parla de desenvolupament sostenible, es proposa un model diferent que barra el pas a l'especulació urbanística i orienta nous camins. És l'hora -diuen des del Govern- de gestionar el territori, de dur endavant fins a les darreres conseqüències un pla estratègic de competitivitat que fins ara podia haver semblat paper banyat i, per si hi mancàs qualche cosa, també ha arribat l'hora de recuperar una identitat lingüística que la "nova dreta" havia abandonat. Era evident que mentre la burgesia catalana s'havia aferrat a la llengua per mantenir forta la seva identitat i facilitar les inversions a casa pròpia, no havia succeït el mateix a Mallorca. A ca nostra la nova dreta s'estimava més evitar qualsevol sentiment que pogués transformar-se en moviment de solidaritat, per no obstaculitzar un sistema econòmic que era absolutament depedrador de la identitat col·lectiva, una identitat que es descobreix per damunt tot a través de la llengua i del territori.

Els canvis que proposà el president Soler en el seu discurs d'investidura -i que en realitat ja havia avançat un mes abans Gabriel Cañellas encara que ningú no hi havia parat esment a causa del túnel de Sóller- són inevitables i no depenen de la voluntat ni de la dreta ni de l'esquerra. El problema, però, és de credibilitat i no tant, precisament, del Govern balear sinó del poder econòmic i, seguint amb la nostra línia argumental, de la dreta que dona suport al Partit Popular. És per això que el principal obstacle que haurà de salvar l'executiu serà convèncer els seus electors de la urgència d'avançar cap a un nou model de desenvolupament, però perquè això sigui així caldrà conciliar prèviament els interessos del poder econòmic amb els de la societat. Una tasca que rossa l'impossible. El Govern sembla tenir-ho clar en aquests moments, però no es pot confondre la dreta, en la mesura que és identificable amb el poder econòmic, amb l'executiu. En qualsevol cas el canvi d'actitud del llogater del Consolat de la Mar ha estat rebut amb una gran expectació. Fins i tot pot ser que amb més expectació des de l'esquerra que des de la mateixa dreta, la resposta de la qual és el gran dubte que la societat mallorquina té en aquests moments transcendentals per a la seva història.

Societat del benestar, futur incert

No és cap secret que la nostra societat, com totes les societats europees, sofreix un creixent procés d'americanització, és a dir, de liberalització radical de les economies, deixant al darrera l'estat del benestar que ha caracteritzat les democràcies del nostre continent des del final de la Segona Guerra Mundial fins fa ben poc. Evidentment, no tot l'estat del benestar s'ha pogut desmuntar, però cert és que desapareguda la divisió que enfrontava el món comunista amb les economies liberals aquestes s'han mogut en un ambient propici per retallar els avanços socials que avalaven les socialdemocràcies. Tot i que els pressuposts de la major part dels estats que formen la Unió Europea, i la mateixa Unió, encara suporten una forta càrrega social, la tendència és a transformar el sistema assistencial per frenar la despesa i reduir així els dèficits de les hisendes públiques.

El progressiu retall que sofreix l'estat del benestar és, sens dubte fruit d'una ideologia conservadora que, com el tatcherisme, és clarament individualista i apel·la els valors tradicionals de la família o de la beneficència com a solucions per als problemes socials. Davant l'estat providència es contraposa la previsió personal, un "que se salvi qui pugui" que ja no espanta ningú de les classes benestants perquè rera les economies liberals ja no hi ha el mite de la revolució que feia bellugar les consciències temorenques.

El problema, però, és que a hores d'ara aquesta ja no és estrictament una qüestió ideològica, sinó la corroboració d'haver entrat en un període històric que ha fet desaparèixer les fronteres econòmiques, per molt que encara subsisteixin les barreres socials.

La globalització de les economies ha augmentat els nivells d'exigència de competitivitat i ha obligat les empreses a exigir reduccions d'imposts per agilitar els costos de producció. D'altra banda, tot fa pensar que la competitivitat, tant si s'aconsegueix mitjançant avanços tecnològiques com per la racionalització dels "recursos humans", sempre acaba significat la pèrdua de llocs de treball.

També és cert que ha incentivat el progrés de noves tecnologies i que ha posat al mercat avanços tecnològics que permetran, al manco teòricament, una vida més confortable. Però aquesta mirada al progrés no elimina les preocupacions. L'envelliment de la població fa que a mig termini hom imagini que l'actual sistema de pensions serà insuportable, tal com també pot passar amb una assistència sanitària que desitjaríem universal i no massificada. La vellesa amb el problema de la soledat és, sens dubte, un dels punts més foscs d'un futur que gairebé ja s'esbrina amb el final de segle en què vivim. I a tot això cal afegir-hi l'educació, la necessitat de mantenir l'equilibri ecològic que cada vegada serà més costós o, per només fer esment a un altre autèntic malson per a les societats occidentals, la immigració.

No hi ha dubte que el món canvia. Aquesta realitat és el pretext elegit per ONA per presentar aquest número que sota l'avís que el futur de la societat del benestar és incert pretén reflexionar sobre el comportament humà entorn a la solidaritat i, com sempre, fer-ho des de la perspectiva d'una Mallorca que per si mateixa és un procés de canvi sociològic molt accelerat.

Residència de majors. Ajuntament de Calvià.

Alta renda, baixes pensions

Entrevista a Jaume Mas

per Antoni Rosselló

Al llarg dels darrers anys, diferents ministres han alarmat la població amb observacions sobre el futur de l'actual sistema de prestacions socials, ja que la inversió de la piràmide poblacional provoca molts dubtes sobre l'esdevenidor de les pensions entre els treballadors que ara es troben cavalcant entre els quaranta i quaranta-cinc anys. Aquests pronòstics pessimistes han quedat prou matisats com a conseqüència de la signatura de l'anomenat Pacte de Toledo, compromís subscrit per totes les forces polítiques amb representació parlamentària amb l'objectiu de garantir-ne el sistema.

*El graduat social **Jaume Mas Verger** nasqué a Palma l'any 1944. La seva vida professional començà com a funcionari en la mutualitat laboral i més tard, en implantar-se la segmentació de la Seguretat Social en entitats gestores, passà a formar part de l'INSS. L'any 1990 fou nomenat director de l'Institut Nacional de Serveis Socials (Inserso) i posteriorment passà a dirigir l'oficina a les Illes del ministeri d'Afers Socials. En quedar lliure la plaça de director provincial de l'INSS s'hi va reincorporar "perquè em sentia molt d'aquesta casa", diu. Li agrada gaudir de la vida familiar i de la companyia dels amics. No practica esports i és afeccionat a la lectura: novel·la i obres sobre història de la filosofia, "ja que abans d'obtenir el títol de graduat social havia iniciat estudis de lletres", comenta.*

De tota manera, les conclusions de l'estudi que serví de base per signar el dit pacte mostren algunes qüestions no gaire afalagadores per als dotze milions de cotitzants que fan cua per jubilar-se. El Pacte de Toledo preveu modificar el procediment per calcular la base reguladora prenent com a referència els ingressos de tota la vida laboral del treballador; vincular més estretament la quantia de les prestacions als nivells de cotització de cada beneficiari; el rebuig a transformar el sistema de repartiment a un de capitalització i la possibilitat d'allargar l'edat de jubilació.

Aquestes i altres mesures contingudes al Pacte de Toledo contribueixen a augmentar la inquietud entre la massa treballadora de les Illes, que s'agreuja si tenim en compte que la mitjana de la quantia de les pensions de Balears -la regió espanyola amb major nivell de renda- és inferior a la del conjunt de l'Estat. Jaume Mas Verger, director provincial de l'Institut Nacional de la Seguretat Social (INSS) comenta en aquesta entrevista alguns dels aspectes presents i futurs del sistema de prestacions públiques.

-Quina és la singularitat més destacada del sistema de prestacions de l'Institut Nacional de la Seguretat Social (INSS) de les Illes?

-La característica més remarcable radica, sens dubte, en la quantia mitjana de les pensions, que és inferior a la mitjana de les prestacions del conjunt de l'Estat. La quantia mitjana estatal per mes de totes les modalitats de pensió amb data d'1 de setembre d'aquest any era de 63.236 pessetes, mentre que aquest mateix paràmetre referit a les Illes era de 57.084 pessetes. La diferència en xifres absolutes era de 6.152 pessetes a favor de la pensió mitjana estatal, quantitat equivalent a una pèrdua del 9,8 per cent. En el cas de les pensions acollides al règim general, la quantia mitjana de la prestació estatal estava situada a l'1 de setembre d'enguany en 76.533 pessetes, mentre que la seva homònima referida a les Balears era de 68.333 pessetes, amb una diferència negativa per als beneficiaris de les Illes de 8.200 pessetes, un 10,8 per cent inferior.

-Quina explicació troben vostès en aquest fet?

-Jo hi cercaria una explicació en la composició dels diferents col·lectius beneficiaris de la Seguretat Social. La quantia de les pensions adscrites al règim general es troba bastant equiparada a la de la mitjana estatal d'aquest mateix règim, però en canvi les dels règims especials -bàsicament el d'autònoms, empleats de la llar i agrari- són baixes i en general s'acosten a les quanties mínimes. El nombre de pensions d'aquests règims era al passat setembre de prop del tretze mil, xifra superior al 30 per cent sobre el total, la qual cosa fa baixar bastant la mitjana.

-En quin nivell es troben les quanties mínimes de les pensions contributives d'enguany?

-En el cas de les prestacions de jubilació, els titulars de 65 anys amb un cònjuge al seu càrrec obtenen una quantia mínima de 60.220 pessetes, encara que si del càlcul en resultàs una quantia menor la Seguretat Social complementa el beneficiari fins a cobrir la suma anteriorment expressada. El límit màxim per percebre la quantia econòmica ha quedat establert en 265.322 pessetes (catorze pagues), o bé 3.714.508 pessetes en còmput anual.

-Durant quin període de temps cobra prestacions un beneficiari de la Seguretat Social?

-Si tenim en compte que l'esperança de vida entre els homes és d'una mitjana de 76 anys i l'edat mitjana de la jubilació se situa als 63 anys -perquè hi ha treballadors que abandonen l'activitat laboral abans dels 65- els homes cobren les prestacions de la pensió a l'entorn dels quinze anys. En el cas de les dones, aquest espai de temps es dilata en quatre anys, ja que la seva esperança de vida se situa als voltants del 79 anys.

AUGMENTA EL NOMBRE DE JUBILATS

-Anys enrere el període de cobrament devia ser molt més curt. No és així?

-Efectivament. Les estadístiques de població ressalten l'envelliment progressiu que ha experimentat la població de les Illes, ja que des de l'any 1960 ençà el tram de població de 65 o més anys s'ha duplicat. Per exemple, les 50.936 persones de més de 65 anys que hi havia el 1960 passaren a 63.295 deu anys més tard; a 83.394 el 1991; a 91.153 el 1986 i a 100.272 durant el 1991. Per tant, mentre el percentatge de gent major -o de la tercera edat- que hi havia a Balears durant el 1960 representava l'11,59 per cent sobre el conjunt de la població, trenta anys més tard aquest percentatge s'enfilava al 14,13 per cent.

-Com evoluciona el ritme de creixement de les pensions a les Illes?

-L'augment del nombre de pensions es manté en termes moderats, sobretot aquelles que no són susceptibles de reconducció per part

de l'Administració, com per exemple les de jubilació i les derivades de mort o viduïtat i orfenesa. L'any 1990 hi havia reconegudes 121.246 pensions, que suposaren una despesa global de 65.809 milions de pessetes i amb una mitjana mensual per pensió de 40.467 pessetes. L'any passat el nombre de les pensions ascendí a 132.394 i el seu import superà els 97.951 milions. Aquesta quantitat elevà la mitjana global de les pensions a les 53.665 pessetes.

-Al llarg dels darrers anys s'han sentit moltes veus -algunes d'elles de ministres- que han aconsellat a la població contractar productes financers per extreure'n en el futur prestacions complementàries. Arribaran a cobrar la pensió de jubilació els treballadors que ara tenen menys de quaranta anys?

-Sens dubte. La Seguretat Social ha posat la seva plena confiança en la viabilitat del sistema actual, o de repartiment, fent-hi les correccions oportunes per garantir-ne els pagaments. A la vegada, ha rebutjat l'adopció d'un sistema de capitalització com a fórmula exclusiva. Per consegüent, el model de distribució de prestacions que seguirà l'Estat serà el de repartiment, però corregint-ne els defectes que puguin anar apareixent. Així, doncs, la Seguretat Social garantirà un nivell digne de percepció de les prestacions públiques, d'acord amb el nivell d'ingressos que cada treballador hagi aportat al sistema.

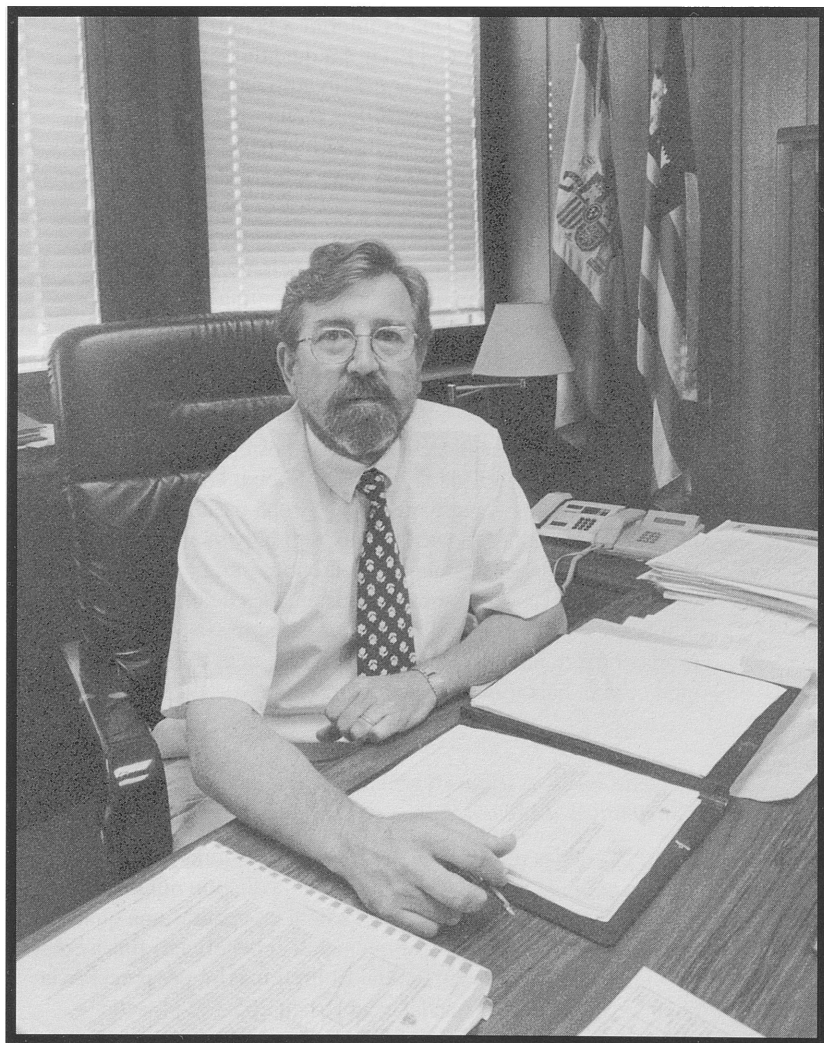
-Per què se'ns parla contínuament d'esser previsors i de fer-nos plans de jubilació privats complementaris a les prestacions públiques?

-Perquè és bo que els pensionistes puguin gaudir, a l'hora de deixar la vida laboral, d'un nivell de vida similar al que portaven abans de jubilar-se. Però aquesta recomanació no implica, en cap cas, que les prestacions públiques es trobin en perill. I això és molt important. La Seguretat Social ha d'abonar les prestacions d'acord amb el nivell d'ingressos que obté. Per tant, el complement de quantia a què m'he referit abans cada cop tindrà una incidència menor, perquè cada vegada es cotitzarà més pel salari real. Però per tal d'evitar aquest risc, la Seguretat Social està facultada per constituir reserves econòmiques durant els anys que acumuli superàvit. Aquestes reserves, constituïdes per inversions en actius financers públics, serien alliberades els anys en què els comptes de l'entitat gestora tinguin dèficit.

EL PACTE DE TOLEDO, UNA GARANTIA

-L'anomenat Pacte de Toledo és un acord signat entre les principals forces polítiques amb representació al Parlament estatal a través del qual es vol garantir la pervivència del sistema de pensions actual. Quines són les principals solucions que proposa?

-La principal conclusió es refereix a la continuïtat del model contributiu i, com a conseqüència d'això, fa una clara distinció amb el model no contributiu, juntament amb tot l'ample capítol d'assistència i serveis socials de caràcter generalitzat. Aquesta clarificació ha estat un avanç molt important, encara que a primera vista no sembli de tant de valor. Per tant, la quantia de les prestacions ha d'anar estretament vinculada al nivell de cotitzacions, perquè el que no es pot acceptar és abonar prestacions que no tinguin el suport de cotitzacions prèvies, és a dir, que hi ha d'haver unes cotitzacions i aquestes han de respondre del pagament de les pensions.

D'això es desprèn que el pagament de les prestacions no contributives -les que perceben les persones que no han cotitzat mai a la Seguretat Social o no compleixen el període d'anys de cotització exigít- no serà competència de la Seguretat Social.

-El Pacte de Toledo preveu variar el procediment del càlcul de les prestacions?

-Hi ha una previsió que té per objectiu revisar el procediment de càlcul per fixar la base reguladora, en la qual es tendrien en compte, entre d'altres paràmetres, les bases de cotització de tota la vida laboral del pensionista. Actualment, el càlcul de la base reguladora es determina considerant les bases de cotització dels darrers vuit anys, dels quals els sis anteriors als dos darrers tenen revalorades les bases gràcies a l'aplicació sobre cada mensualitat del percentatge de l'Índex de Preus al Consum (IPC), de tal forma que a pesar d'esser una base àmplia, també és corregida. Però l'aplicació del nou mètode de càlcul exposat és sols una simple previsió, una aspiració que pot no arribar a materialitzar-se.

-Diuen que a Xile s'ha fet recentment una reforma del sistema públic de prestacions socials. Té idea de quines iniciatives s'han pres?

-D'aquest cas sols he llegit algunes petites referències a la premsa, i pel que sembla la reforma de la Seguretat Social del país sud-americà ha consistit en la privatització del sistema de prestacions, exemple que en el cas de l'Estat espanyol ha quedat totalment descartat, tal com passa a pràcticament tota l'Europa occidental, on es considera que hi ha d'haver un sistema públic universal de prestacions per assegurar la solidaritat entre generacions. Però la veritat és que no conec massa les característiques dels sistemes de prestacions que segueixen a l'estranger. Avui en dia ja resulta prou complicat arribar a entendre el nostre sistema.

-Què pot passar amb les prestacions no contributives?

-Hi ha serveis de caràcter universal, com l'assistència sanitària i les prestacions socials, el finançament dels quals s'ha de fer a través dels pressuposts generals de l'Estat, via impostos.

-Altres conclusions dignes de remarcar?

-Es pretén reduir els diferents règims especials en un de sol. Així, únicament existiria el règim general per compte d'altri i el règim general per compte propi (assalariats i autònoms), amb la qual cosa se suprimirien els règims de la llar, agrari, etcètera.

-Augmentarà l'edat de jubilació?

-Hom vol incentivar els treballadors que desitgin abandonar la vida laboral passats els 65 anys. Ara sols és obligatori per als funcionaris plegar en complir els 65 anys, però els treballadors no estan afectats per aquesta norma. Per tant, si ho desitgen poden romandre més temps en actiu.

-Aquesta recomanació no suposa una contradicció amb el desig dels joves d'accedir al mercat laboral com més prest millor?

-Així és. Aquesta proposta conté una certa contradicció en el fet de voler allargar l'edat laboral i l'interès demostrat tantes vegades per les empreses de no contractar treballadors d'edat avançada. També hi ha una altra contradicció, ja que en retardar-se l'edat de jubilació retrocedeixen les expectatives dels joves per poder accedir al mercat de treball. En aquest cas, com es diu sovint, potser les solucions millors són enemigues de les bones.

LLUITA CONTRA EL FRAU

-De quina manera es pensa lluitar contra el frau en el cobrament de pensions?

-L'anomenada llei d'acompanyament dels pressuposts generals de l'Estat d'enguany aporta la novetat de reconduir les prestacions per incapacitat laboral permanent, competència compartida abans amb l'Institut Nacional de la Salut (Insalud) i que avui gestiona solament l'INSS. Per tant, s'han assumit les funcions que abans corresponien a la unitat de valoracions d'incapacitat amb la constitució d'un cos de metges avaluadors, que seran els encarregats d'emetre els dictàmens preceptius de les declaracions d'incapacitat. Sobre l'INSS, que sempre ha estat l'organisme encarregat d'abonar les prestacions, recau ara la tasca de declarar les situacions d'invalidesa.

-Quins canvis suposarà aquesta nova distribució de funcions?

-La història de les declaracions d'invalidesa en el si de la Seguretat Social ha sofert diferents modificacions en el procediment, ja que sol esser sempre un problema molt complicat arribar a decidir amb claredat si una persona és invàlida o no per al treball. L'INSS, des de la seva constitució l'any 1979, sempre ha reivindicat aquesta competència i els metges que emetran els dictàmens formen part com a ponents de l'equip que han d'avaluar les declaracions d'incapacitat.

-És elevat el nivell de frau en les prestacions d'invalidesa permanent?

-No. Ja he dit abans que, dins el conjunt de prestacions de l'INSS, l'increment del nombre de pensions d'invalidesa té un comportament del tot normal, semblant al de la resta de les prestacions i dins uns paràmetres raonables.

-Com funcionen les revisions?

-Abans de la reforma de 1985, l'Institut ja feia molta feina en matèria de revisió de les declaracions d'invalidesa, i concretament amb les pensions ja concedides. Totes les declaracions d'invalidesa es revisen, si més no sobre els papers, i a voltes es reclama la presència del beneficiari en el casos en què la causa de l'impediment per treballar sigui susceptible d'experimentar una millora.

-S'han retirat prestacions a persones que les cobraven indegudament?

-Sí, algunes, sobretot a aquells beneficiaris que compatibilitzaven la percepció econòmica de l'INSS amb un treball remunerat. De tota manera, cal recordar que el cobrament d'una prestació d'invalidesa sol esser compatible amb determinades ocupacions laborals. Avui, els perceptors de prestacions d'invalidesa tenen l'obligació legal de declarar el nou lloc de treball que ocupen, i en aquest mateix moment l'Institut ha d'iniciar-ne el procediment de revisió, independentment que llavors s'arribi a la conclusió que persisteix o no el mateix grau d'invalidesa. Una persona, per exemple, pot ser declarada invàlida per treballar com a pilot d'aviació i, no obstant això, pot estar també plenament capacitada per fer d'administratiu en una empresa. I aquesta situació concreta és compatible amb el cobrament de la prestació.

-No hi ha, doncs, situació d'invalidesa irreversible...

-La incidència de la retirada de prestacions no té massa importància numèrica en el conjunt del sistema, però sí en té en l'aspecte de la mentalització de les persones, en el sentit que la invalidesa ha d'esser real i no fictícia. Per això, amb les revisions de declaracions es va introduint la idea entre els ciutadans que cap situació d'invalidesa no és irreversible, ni cap pensió vitalícia, sinó que la percepció pot ser retallada o suprimida.

-Quin comportament té l'oscil·lació de les prestacions per invalidesa?

TELEasistencia

es un servicio de asistencia a domicilio a través de teléfono, ideado para prestar una atención inmediata y permanente proporcionando una respuesta eficaz ante cualquier incidencia o situación de emergencia.

TELEasistencia

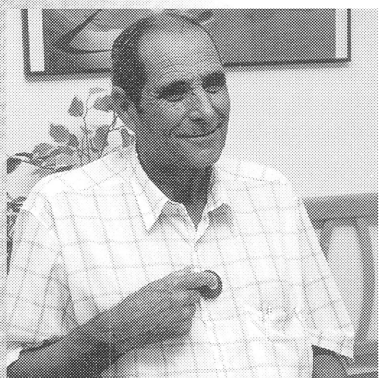
está pensado para personas que viven o pasan gran parte del día solas o a aquellas que, por causa de enfermedad u otros motivos, tienen limitada su movilidad.

TELEasistencia

se instala en su domicilio de forma muy sencilla, basta con disponer de una línea telefónica (la misma que utiliza para su teléfono convencional) a la que conectar nuestro teléfono especial que estará conectado las 24 horas los 365 días del año a nuestro centro de atención.; y un pulsador portátil que le facilitaremos junto al equipo.

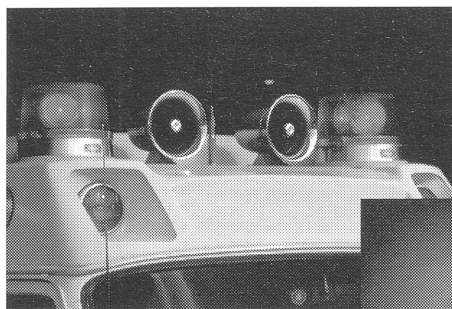
TELEasistencia

Cómo funciona

1

En caso de necesidad, la simple presión del pulsador de alarma origina automáticamente la marcación de emergencia del terminal telefónico a nuestro centro de atención.

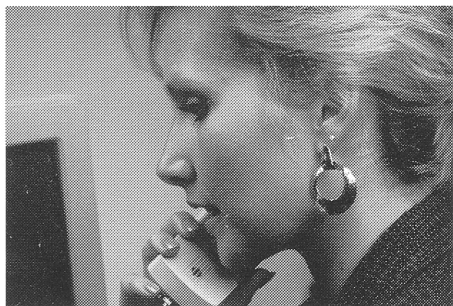
4

Finalmente nuestro operador, según la información recibida, pondrá en marcha el servicio que Usted precise, canalizando la ayuda bien a través de familiares o amigos, bien enviando personal propio del servicio de asistencia o servicios especializados (ambulancia, atención médica, bomberos, policía...).

Puede llamarnos no sólo en casos de emergencia sino también en caso de que desee consultarnos algo (hora de tomar la medicación, si debe acudir a una visita médica...), en momentos de soledad en los que necesite una voz amiga o por cualquier otro motivo que sea causante de angustia. En TELE ASISTENCIA estamos siempre para ayudarle.

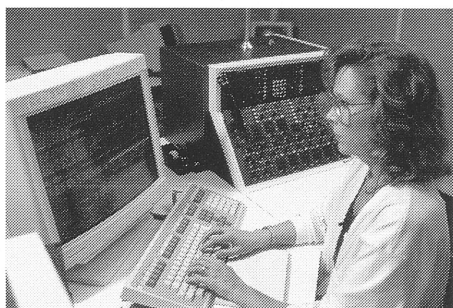
2

El centro de atención de TELE ASISTENCIA recibe al instante su llamada.

3

Su historial completo aparece simultáneamente en la pantalla de nuestro ordenador lo que nos permite actuar con mayor rapidez.

TELEasistencia

La tranquilidad de sentirse acompañado.

FEDERACION ESPAÑOLA DE MUNICIPIOS Y PROVINCIAS
Sección Española del Consejo de Municipios y Regiones de Europa

MINISTERIO DE ASUNTOS SOCIALES

Instituto Nacional de Servicios sociales

AJUNTAMENT DE CALVIÀ
MALLORCA

-El comportament és bastant sa, per dir-ho amb termes mèdics. El pes que suporta l'Institut quant a pensions d'invalidesa respecte al conjunt de les prestacions és dins les pautes normals, cosa que potser no succeeix així a altres comunitats autònomes.

-A nivell estatal, l'INSS dedica el 70 per cent dels seus recursos a l'abonament de prestacions i el 30 per cent a assistència sanitària. Aquestes proporcions són semblants a les Illes?

-Aquesta relació de 70% i 30% també correspon a les Illes. Les escasses variacions que hi pugui haver no poden ser degudes més que al components dels col·lectius que constitueixen els cotitzants. Avui no sols s'incideix a evitar la comissió de frauds i a garantir el pagament de les prestacions, sinó que també s'està fent molta feina per a obtenir una bona gestió recaptadora, encara que aquest objectiu és competència de la Tresoreria General.

MILLORAR LA GESTIÓ DE L'INSS

-Com és l'actual gestió de l'Institut?

-Com a entitat gestora, l'INSS funciona per objectius i s'han aconseguit fites importants, ja que gestiona les prestacions amb fluïdesa, amb una gran simplificació documental -avui en dia una persona pot sol·licitar la pensió de jubilació sols amb el document d'identitat personal- i amb una bona atenció als beneficiaris, ja que tots els expedients es tramiten per via informàtica. Aquesta gestió ens permet obtenir importants reduccions de temps en la tramitació de documents, fins al punt que el temps real de tramitació és inferior a vint dies des del moment en què hom presenta la sol·licitud. Per tant, l'INSS avui en dia està en condicions de reconèixer les prestacions en un període no superior als vint dies.

-Això vol dir que el sol·licitant d'una prestació no té mesos buits en el cobrament?

-Així és. La gestió que portam a l'INSS ha aconseguit que el treballador cobri la seva prestació un mes després d'haver causat baixa en la seva pròpia empresa. Per consegüent, no hi ha cap mes en blanc. I això és vàlid per a tots els tipus de prestacions, no sols per a les de jubilació. El cobrament de l'única prestació que pot torbar-se un temps lleugerament major és el d'invalidesa, que se situa entorn dels quaranta dies. Aquest retard té el seu motiu en la necessitat de fer una revisió mèdica al sol·licitant.

-Percentualment, quin grau d'eficàcia han assolit en la tramitació d'expedients?

-El coeficient de gestió, és a dir, la cobertura de tramitació d'expedients està entre el 98 i el 100 per cent. Aquests percentatges signifiquen que si en un mes entren cent expedients se'n tramiten 98, 99 o el mateix centenar.

-Quins altres objectius té l'Institut?

-L'INSS té molts altres objectius i un dels prioritaris és millorar constantment la qualitat dels serveis prestats,

encara que sovint ens trobam amb el problema de la manca de col·laboració ciutadana. Nosaltres remetem als beneficiaris un tríptic amb preguntes sobre el tracte i eficàcia que han rebut els interessats en les seves gestions administratives, però l'any passat sols rebérem contestació del 12 per cent de les persones interrogades. Nosaltres considerem que aquest percentatge és massa reduït per poder analitzar de forma exhaustiva el grau d'eficàcia del nostre servei al públic. Per tant, des d'aquesta publicació voldria fer una crida a totes les persones que hagin de passar per l'INSS a tramitar documentació perquè ens ajudin amb les seves respostes a millorar encara més el servei d'atenció al públic, ja que tots hi sortirem guanyant.

-De tota manera, què expressen els beneficiaris que han respost l'enquesta?

-El nivell de satisfacció que demostren és molt alt. Per exemple, l'avaluació del temps d'atenció i tramitació d'expedients registra un nivell de satisfacció del 95,24, mentre que per a aquest mateix paràmetre el grau d'insatisfacció sols arriba al 1,2. La gestió de despeses té un grau de satisfacció del 76,45 i la simplificació documental del 94,5. La transparència del procés gestor se situa en el 88,44.

-Com es va ampliant la xarxa de centres d'atenció i informació de l'INSS?

-Dins el programa de modernització de la xarxa de centres de l'Institut, l'any passat n'entraren dos en funcionament: un a Eivissa i l'altre a Calvià. Aquest darrer no sols millora l'atenció dels seus ciutadans, sinó que pel seu àmbit geogràfic abraça també els municipis d'Andratx i Estellencs, la qual cosa suposa que els seus habitants no hauran de desplaçar-se a Palma per tramitar documents. La modernització de la xarxa de centres potencia l'atenció personalitzada i especialitzada, a la vegada que demostra la necessitat d'intensificar la tasca de formació contínua del personal funcionari per tal de prestar un servei de la millor qualitat possible.

Taula rodona entre **Julio Carrillo** (Delegat de Mundo Social a Balears),
Maria Antònia Carbonero (Professora de l'Escola de Treball Social),
Francisco Ferrer (President de la Federació Democràtica d'Associacions de la Tercera Edat)
i **Maria Salleras** (Presidenta de Cáritas Mallorca).

La vellesa del sistema

per Magdalena M. Mulet

Els vells, així s'haurien d'anomenar en una societat que els acollís i ajudàs, sense necessitat de recórrer a eufemismes que amaguen la realitat, que substitueixen paraules per encobrir situacions, per referir-se a tabús, són de cada vegada més nombrosos, voten i consumeixen i per això són un col·lectiu en el punt de mira de dirigents i multinacionals, però la seva realitat no

es resumeix a aquests dos aspectes. Els vells tenen drets, el dret bàsic a viure dignament i aquesta és una aspiració que avui molts d'ells creuen/saben amenaçada, l'estat de benestar no s'ha acabat com a filosofia i dret -creuen els nostres convidats-, però el benestar dels més vells perilla i la seva experiència no és un grau a l'hora d'exigir, segons ens diuen.

ONA: *Vostès creuen com s'afirma des de molt diferents instàncies, que l'estat de benestar, tan recent al nostre país, finalitza?, com pot afrontar la societat els reptes que es presenten davant aquest canvi en la concepció de l'estat de benestar?, el canvi d'una societat que es transforma i que ha d'adaptar el seu sistema a una nova realitat, quina serà l'expectativa quant a aspectes d'assistència social, pèrdues de pensions, etc... d'aquí a molt pocs anys?*

Ferrer: Quan parlen del tema benestar social, a mi em fa gràcia perquè he vist que les institucions no governamentals són les que fan més que la pròpia administració, si parlam a nivell d'institucions jo crec que s'ha de denunciar que no hi ha una xarxa de serveis socials com cal, a altres llocs de la Península els col·lectius susceptibles de rebre aquests serveis estan perfectament organitzats, però a Mallorca, a Palma en concret, que hi ha moltes necessitats que no són cobertes, hi ha llargues llistes d'espera per tenir serveis bàsics com per exemple l'ajuda domiciliària. Els plans gerontològics que s'han fet a nivell nacional no han arribat a Mallorca.

Carbonero: Sí, ja hi ha un Pla, ara es presenta.

Ferrer: Un projecte deu esser, en tot cas si ara n'hi ha benvingut sia.

Jo he viatjat, vaig anar a Luxemburg per aprovar la carta dels majors i vaig conèixer de prop els problemes d'altres països: per tota Europa ocorre el mateix. I a partir del 2000 hi haurà encara més problemes. Perquè el segle XXI serà el segle de les emigracions, els grans moviments de població que afectaran tots els països d'acollida que no podrà donar cobertura a tot això.

I a Balears, encara anam darrera de tot respecte d'altres llocs d'Espanya, ara posen en marxa el salari social, la darrera comunitat que l'ha posat en marxa. Però el salari social pot esser una arma de dos talls i pot crear clientelisme.

I també s'ha de parlar dels viatges de l'INSERSO, ara que parl d'afavorir uns o altres... aquí se n'hauria de parlar, posen a la venda viatges que ja han venut fa un parell de dies. Els viatges haurien d'esser per als manco privilegiats

DE LA BENEFICÈNCIA AL DRET

Salleras: Jo vull començar per dir quant al que entenem com a estat de benestar que no pot parlar-se així com així de la seva finalització.

Dins l'estat de benestar hi ha una sèrie de drets conquerits que ara no poden esborrar-se de cop. El pas d'una beneficència a un dret ha estat a partir de l'estat de benestar, a partir de les idees que s'han assumit a totes les autonomies sobre serveis socials, etc...

D'altra banda, m'espanta una mica quan sovint sent a dir això que Càritas, Creu Roja i altres associacions no governamentals fan més que l'Estat, o les institucions en general, això no vol esser així, ni hauria d'esser així, perquè els papers i les obligacions de cadascun han d'estar ben delimitats i les associacions privades mai no poden suplir les responsabilitats de l'Estat, només es tracta de fer feina en col·laboració a partir d'un dret i unes lleis determinades i anar cap a un model de serveis socials mixt.

Pel que fa al tema de la tercera edat, i per emmarcar-lo, puc assenyalar el que des d'una institució com Càritas tocam amb les mans cada dia: pensions la majoria de les quals no s'adapten a les puges dels costos de vida, la qual cosa suposa que gent que ha viscut molt dignament, a la vellesa les seves pensions no els basten per mantenir el mateix nivell, i també hi ha altres tipus de problemes que tot i no esser econòmics

incideixen de forma molt important en la tercera edat: la soledat, com a fruit d'un canvi social que fa que les persones majors no tinguin cabuda en el ritme i en la vida d'avui, s'ha desmuntat el sistema patriarcal que acollia la gent gran i ara els vells es troben totalment desemparats.

També hi ha tot el problema de residències, que són del tot insuficients i en tot cas en la seva major part estan adreçades a persones que puguin valer-se per si mateixes, i mai no a assistits per als quals hi ha poques places. Hi ha una contradicció perquè la filosofia va encaminada que les persones que puguin valer-se no es desconnectin del seu entorn i per contra per a elles sí que hi ha places, en canvi les que necessiten esser mogudes a centres perquè reclamen atenció, no tenen llocs on anar.

En definitiva s'intenta dur un treball social en una línia i després els recursos no s'hi corresponen.

I podríem continuar exposant problemes i problemes, és el cas de les pensions no contributives, que s'anuncien i creen expectatives no molt reals, perquè quan en una parella un d'ells ha cotitzat, difícilment l'altre té dret a pensió, perquè ni tan sols la poden demanar ja que es compta per còmputos familiars i els ingressos no han de superar el doble d'una pensió no contributiva, és a dir, trenta-quatre mil pessetes multiplicat per dos.

La transformació d'hotels en residències de tercera edat és un altre dels fenòmens que a Mallorca es veu molt. Clar, aquestes residències s'han fet amb uns criteris sovint tan sols comercials, per a la supervivència de les empreses i no per donar resposta a una demanda social, i això fa que la majoria siguin cares i només per a gent el poder econòmic de la qual és ben elevat. O els crònics... en podríem parlar i parlar!

Tots aquests punts que he esmentat són en la meua opinió els que més s'han de assenyalar a l'hora de parlar d'un estat de benestar.

PARADOXES DEL SISTEMA

Carbonero: És un tema tan ampli que podríem començar per qualsevol banda però en tot cas jo vull assenyalar una sèrie de qüestions per introduir-les al debat. En primer lloc efectivament jo tampoc no crec que es pugui parlar de l'acabament de l'estat de benestar, encara que podem dubtar si el model d'Espanya és l'adequat o comparar-lo al d'altres països com Suècia o Dinamarca. Sí pot parlar-se d'un perill greu a les polítiques de benestar en si mateixes, però encara que estiguin malaltes no pot dir-se que sien mortes.

Hi ha una sèrie de perills i ara hi haurà transformacions, però un retrocés complet i global avui ja no és possible, i ho explicaré: de fet l'Estat i no només a Espanya sinó a tots els països desenvolupats es troba en una situació a la qual ha de fer front, una transformació productiva: s'ha obert el mercat mundial, la competència a nivell mundial és molt forta i marca uns canvis al mercat de treball i unes transformacions productives de fons, i això fa que els estats es trobin en un dilema, d'una banda per garantir i potenciar l'acumulació privada de capital ha d'afavorir aquests mecanismes, via desregulació del mercat de treball, liberalització, etc.. però d'altra banda amb els principis que havien assumit les polítiques socials, sobretot les de tall social-demòcrata, que també n'hi ha de molt diversos tipus, s'havien assolit una sèrie de drets bàsics: educació, assistència sanitària, gent gran... que clar..., ara ha augmentat la gent que té dret als drets i de cada vegada hi ha una població excedentària del mercat de treball que perquè funcioni el sistema econòmic tal i com està muntat surt del mercat de treball per diverses raons, com per exemple el fet que els joves entrin a aquest mercat de treball més tard perquè s'allarga

l'educació, o en surt abans a través de jubilacions anticipades i tot això fa que es necessiti un major volum econòmic per part de l'Estat per poder donar resposta a tota aquesta gent, per poder mantenir els nivells bàsics d'aquests drets adquirits al llarg de la democràcia, als països occidentals. Llavors és una gran contradicció perquè per al manteniment del desenvolupament capitalista es necessita donar suport a tota aquesta població que permet que el sistema econòmic continuï amb la seva acumulació, però per altra banda resulta que l'estat s'alimenta del treball productiu. Amb la qual cosa, tal i com està organitzat, vol dir que com manco gent productiva hi hagi, més haurà de suportar l'Estat de forma directa, pensions etc... o bé indirectament educació, sanitat, etc.. és una contradicció difícil de resoldre, a la qual els estats segons la seva tradició, història i altres elements han intentat donar solucions que no sempre són les més adequades, mitjançant models no sempre clars. Solucions que oscil·len entre intentar eliminar el que era el suport de l'Estat i passar-ho a entitats privades, i reduir els serveis socials sobretot a grups més petits, estigmatitzats i no fer les ajudes extensives cap a capes més amples de població. Això ha passat amb les assegurances privades, els fons de pensions, etc... que és l'apartat més gruixut de tot el tema i altres països han intentat combinar-ho d'altra manera sense arribar a aquests extrems. L'Estat espanyol des del meu punt de vista és un punt intermedi, no és el model americà ni l'anglès, però estam en un procés de retalls important.

ONA: *Ens americanitzam, per dir-ho d'alguna manera.*

Carbonero: Sí, però més aviat s'adopta el sistema anglès, una combinació d'assegurances privades i públiques però en el qual la part pública cada vegada redueix les prestacions i la seva qualitat. El model americà és més dur. No crec que a aquest punt puguem retrocedir fins al model d'Estat Units.

FONS SOCIAL EUROPEU

Salleras: Hi ha un fenomen nou que convé introduir, es tracta del fons social europeu, la filosofia del qual entra en aquesta concepció de benestar més ampla, no té molts de programes a nivell de tercera edat, però sí de joventut i per a persones amb dificultats o per a dones. Amb això vull dir que l'estat de benestar no ha acabat. No podem dir que s'ha acabat i s'ha mort perquè si a un malalt començam a dir-li "que malament, que malament", acabarà sentint-se pitjor i pot morir. Si formam un estat d'opinió de "s'ha mort" l'acabam de matar.

ONA: *Però s'han acabat els doblers...*

Carbonero: El que passa és que de cada vegada hi ha més gent que amb la mateixa qualitat de serveis avui requereix més doblers i traduït en deute públic és més difícil d'assumir amb els models actuals per part de l'Estat, llavors hi ha diverses solucions que passen per una millor administració fins a altres sistemes que poden ésser vàlids, el deute públic també es pot disminuir per altres cantons.

TURISME SOCIAL

ONA: *Si parlem de contradiccions del sistema podem introduir el tema dels viatges de tercera edat, tan controvertits a certs sectors, l'Estat inverteix en oci per als vells, però espera que siguin inversions productives, perquè creen un benestar indirectament a la societat. Com analitzen vostès aquest aspecte tan concret?*

Carrillo: Abans de respondre a aquesta qüestió concreta, tot i no tenir moltes dades, el que sí vull dir és que encara que el sistema espanyol, com tots sia criticable hem de tenir en compte que a aquest país s'ha fet molta via, vull dir, i sense entrar en comparacions amb altres llocs, que aquí fa vint anys no hi havia res de res, i això no ho hem d'oblidar, això no vol dir que no haguem de lluitar per aconseguir millors prestacions, encara que actualment s'ha arribat a la conclusió

més o manco unànime que l'estat de benestar té un límit, ha arribat un punt que ens temem que no podrem pagar més i no podem estendre'ns indefinidament.

Però el que sí es pot fer és redistribuir de forma més racional tot evitant els abusos i la dilapidació.

Els que produïm som cada vegada menys persones, cada vegada hi ha manco treballadors productius, perquè llavors hi ha els funcionaris que treballen però no produeixen.

Quant als viatges, els programes de viatges de tercera edat, què poden aportar?, doncs la tercera edat és un sector de la població molt important, que endemés va en augment, l'any 2000 es calcula que a Europa hi haurà cent milions de jubilats, de més de 65 anys. És un sector del mercat cada vegada més ampli i això es pot aprofitar: per donar només unes dades puç dir que el programa de l'INSERSO mou devers 360 mil persones que obrin 180 hotels a tota

Espanya, en els quals a la campanya 92/93, i ho sabem a partir de l'estudi que realitza Price Water House, es varen donar 21 mil llocs de feina dels quals cinc mil eren directes i només amb aquests cinc mil empleats suposà un estalvi en les prestacions per atur perquè ja no se'ls hagué de donar la quota i endemés pagaren IRPF, Seguretat Social, etc... etc..., a les empreses es creà IVA, i tot això sumat, segons aquests estudi, dóna el resultat que l'INSERSO, que havia invertit en el seu programa 5.600 milions de pessetes en vacances, recuperà 6.137 milions, és a dir, per cada pesseta que invertí en recuperà 1,09 i creà llocs de feina. Per tant, de costos: zero.

Operacions d'aquest tipus són un invent, al marge que sia criticable com s'operen o gestionen, perquè proporcionen benestar als majors, desestacionalitzen zones com Balears o Canàries, on la temporada baixa crea greus problemes, entre els quals també n'hi ha de caire social.

En aquesta mateixa línia hi ha previsions d'ampliar aquest programa a mercats europeus. Espanya podria ésser receptora de viatges de tercera edat d'altres països, mitjançant reciprocitats amb aquests països.

Si aconseguim dur el turisme social, una vegada aquí aquestes persones hauran d'anar als "souvenirs", menjar, etc... no gasten molt, però em torn a remetre a l'estudi de Price Water House, l'any 92/93 gastaren 26.000 milions de pessetes. És gent que té gran capacitat d'estalvi i encara que no gasten molt compren cosetes, per als nés, etc..

Maria Salleras.

I per al·lusions vull respondre al senyor Ferrer i dir-li que les places no es venen abans d'obrir-se el programa al públic. Sembla incomprendible que a les deu del matí s'hagin esgotat les places, tot just quan acaben de posar-se a la venda, però el que passa és que si en un vol hi ha cinquanta places i tres-centes agències a tota Mallorca obren les portes a les deu del matí d'un dia ics, doncs... quantes persones han d'entrar?, si a cada agència entra un matrimoni, ja són tres-cents matrimonis per a cinquanta places.

Clar que es tracta de cinquanta places per a una data i una destinació concretes... probablement a l'endemà n'hi haurà novament.

Quantes places creuen que vengueren el primer dia?

Ferrer: Tres-centes?

Carrillo: Tres-centes mil?, no, se'n vengueren 214 mil, tres-centes mil són tot el programa. Això vol dir que no està complert, el que passa és que queda desembre i gener que ningú no hi vol anar.

D'altra banda és cert que el programa és obert a tothom i amb preus equitatius a tota Espanya, encara que hi ha un conveni amb la Federació de Municipis que subvenciona aquests viatges a través dels ajuntaments: cada administració local pot aportar una quantitat no inferior al 25%, i els ajuntaments que s'inscriuen tenen unes places que a la vegada tornen a subvencionar. I normalment aquests ajuntaments, no tots, seleccionen per barems d'ingressos, a uns els paguen la totalitat, a altres un percentatge, segons els seus ingressos.

Ferrer: L'esperit d'aquests viatges és molt encertat, rompen l'estacionalitat, i endemés la tercera edat és un mercat molt gros i important, però en principi anaven orientats a les persones més necessitades.

La població envella i cada vegada hi manco gent per treballar, la gent no es podrà jubilar perquè no hi haurà qui treballi.

Carbonero: Bé, això no pot ésser exacte si pensam que hi ha tres milions d'aturats, no per ara.

Carrillo: Dels quals només un milió cinc-cents mil vol treballar.

EDATS DE JUBILACIÓ

Salleras: Bé, però al marge de les qüestions que afecten els aturats, salaris socials,... si ens centram en el tema de la vellesa, quant a jubilacions hem de dir que en moltes ocasions no és cert que la gent no es pugui jubilar per la manca de natalitats, sinó que és a les empreses que els convé que la gent no es jubili, no sé per quines raons. Ara passa això a Son Dureta, han donat opció perquè la gent en lloc de els 65 anys pugui jubilar-se als 70, això és molt seriós, perquè hi ha cua per entrar.

ONA: Ara hi ha un moviment a la inversa, perquè fins ara es parlava de baixar l'edat de jubilació..., quin significat li donen a aquest canvi?, és positiu o negatiu?

Salleras: Jo no en sé els motius econòmics, el que puc assegurar és que no és per manca de gent que pugui ocupar aquests llocs.

Carrillo: Això podria passar en un futur ben llunyà, però no ara.

DESIGUALTAT DELS MÉS VELL

Salleras: Per contestar a la pregunta i entrar a valorar si és bo o dolent vull afegir una cosa de la qual no hem parlat, les persones a Espanya estam preparades "per fer", i quan ens trobam que ja no tenim res a fer, resulta que ho encaixam malament, en general, la jubilació provoca una baixada forta. I tal volta per a la gent que s'ha de retirar saber que pot quedar cinc anys més és una bona notícia, perquè val qui produeix i qui no produeix no, aquest és el sistema de valors..., i això haurà de canviar.

Ferrer: Hi ha professions en què es pot fer feina amb més de 65 anys, però en general un manobre o un miner, per dir qualque ofici, espera amb ansietat el moment de jubilar-se.

Salleras: La qüestió és més profunda.

Carbonero: Tot això, la veritat és que es veia venir. No és que s'hagi d'allargar la jubilació, és que es liberalitzarà, de tal manera que si un té una empresa o és funcionari, o té segons quin tipus de feina podrà elegir quedar fins als setanta, per exemple. Però això és possible, i ho serà en un futur imminent perquè s'ha liberalitzat el mercat de treball. El que no podia ésser era que amb un mercat de treball i amb uns costos d'acomiadament elevats hi hagués una edat de jubilació molt tardana. No perquè la persona no pogués treballar o no volgués, sinó precisament perquè hi havia molts de

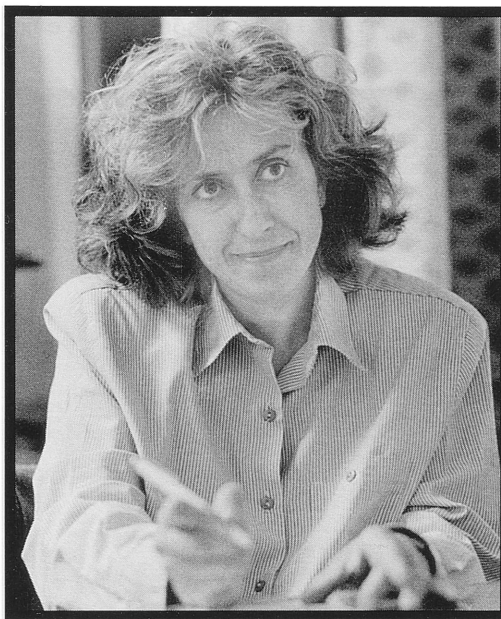
joves aturats, i l'entrada al mercat de treball era bloquejada a la gent més preparada, amb més formació i amb possibilitat de contractes d'aprenentatge, etc... i clar, els contractes de les persones més majors eren indefinits i amb costos d'acomiadament molt grossos i el rendiment més baix, No té color!

Però això no es podia fer quan encara hi havia el que avui ja no hi ha, a pesar que encara es reclama una liberalització del mercat de treball, de fet, crec ja estam en vies d'estar prou liberalitzats, i la prova és que ara es comença a obrir l'edat de jubilació.

Quant als treballadors de construcció i altres sectors d'aquest tipus, la jubilació els vendrà forçosa, perquè avui en dia tots a partir dels cinquanta-cinc anys tenen contractes eventuais, sempre, i per tant la jubilació els vendrà tota sola quan deixin de contractar les persones més majors i això provocarà al meu parer una tercera edat més desigual.

ONA: Hi haurà una accentuació doncs de les diferències dels vells?

Carbonero: Jo crec que sí i la prova de tot això és que en aquests moments hi ha un segment de població ja no de seixanta sinó de cinquanta o cinquanta-cinc anys eventual en precari que és important i aquest col·lectiu, amb l'esperança de vida que hi ha avui, d'aquí quinze anys tindrà pensions molt reduïdes i, com que la seva capacitat d'estalvi és molt poca, no

Ma. Antònia Carbonero.

pot contreure fons de pensions privats etc... això és un futur, ben imminent de famílies majors pobres, que seran part dels usuaris dels serveis socials.

LES ASSOCIACIONS DE TERCERA EDAT

Ferrer: La desigualtat és molt patent: jubilats n'hi ha de tota mena i condició social, però a les associacions no tenim advocats, ni metges, ni professors universitaris. Les persones que s'associen són precisament les que més necessiten unes de les altres per anar endavant, per fer des d'una sol·licitud fins a una tramitació d'una pensió.

Jo voldria que a les nostres associacions s'apropàs tota mena de gent, també els jubilats estrangers, dels quals no n'hem parlat i a Mallorca n'hi ha molts. Amb això minvarien els problemes de soledat.

És difícil reeducar les persones majors, però entre nosaltres ens podem ajudar i crear una mena de voluntariat per ajudar-nos i fer-nos companyia.

D'altra banda vull dir que una racionalització dels serveis socials faria que hi hagués un estalvi important. Es tenen malalts a Son Dureta, amb el que això val, perquè no saben on els han de posar, o perquè no hi ha una bona xarxa de serveis socials a domicili.

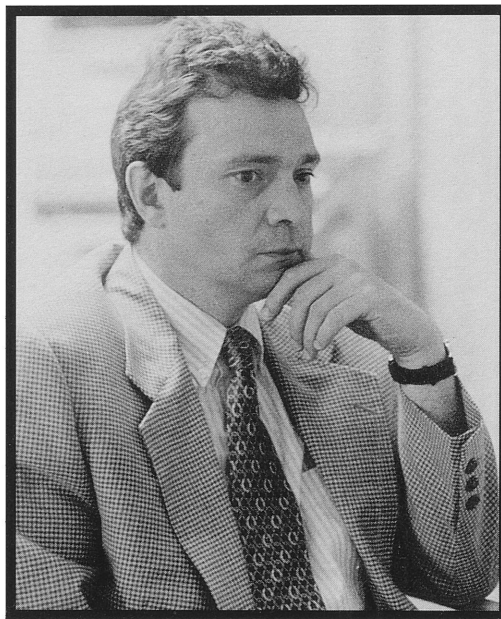
ONA: Jo voldria tornar al tema dels programes d'INERSO que el senyor Carrillo ha parlat de fer extensius a altres països d'Europa..., però si aquests programes creen una riquesa quin interès poden tenir els governs en enviar-nos la seva gent.

Carrillo: Els governs tal volta no subvencionarien aquests programes, però hi ha també la Comunitat Europea, i del que es tractaria és d'organitzar aquests programes com a moviments de població dins Europa. Els programes socials de la Comunitat Europea tenen molts de fons, però tot i això són insuficients perquè les demandes són impressionants, les possibilitats socials són il·limitades i s'han d'establir prioritats. Com a Comunitat Europea interessen aquests programes de turisme social perquè generen llocs de feina a determinats països de la Comunitat, encara que només sia als països de la Mediterrània, que per altra banda són els que més ho necessiten, són els que necessiten més suport bé sia via fons de cohesió bé sia mitjançant altres acords. Precisament aquests dies hi ha una conferència internacional a Calvià sobre el tema del turisme europeu de la tercera edat, es tracta de moviments de població que poden arribar a ésser importants i que avui els estats ja han de planificar i preveure.

IMMIGRANTS DE TERCERA EDAT

Ferrer: Els moviments de població de tercera edat també tendran un paper determinant quant a elecció dels representants polítics, etc... hi ha molts d'estrangers majors que ara ja votaran a les municipals els seus representants, amb això vull dir que el panorama internacional canvia i que la tercera edat hi tendrà un paper important.

ONA: Des del punt de vista de serveis socials, aquesta població d'estrangers suposa un problema?

Julio Carrillo.

Carbonero: Molts d'ells ja estan empadronats i tenen els mateixos drets que els altres. Aquesta gent sovint té problemes de desarrelament, molts ni parlen l'idioma i en aquells casos que es tracta de parelles quan un d'ells mor l'altre ha de partir, de vegades amb poques condicions.

En tot cas això no és ni positiu ni negatiu, és la realitat, estam en un marc europeu.

Carrillo: Des del punt de vista econòmic, són interessants perquè cobren pensions dels seus països i les gasten aquí.

ONA: Però hi ha una preparació de cara a acollir aquesta població?

Carbonero: El principal problema és que estan incomunicats. Tenen dificultats per accedir als mecanismes d'ajuda, tramitar pensions, etc...

Els moviments de població no poden valorar-se en el sentit de si són positius o negatius, el que és positiu o negatiu és la capacitat del sistema d'adaptar-se a les noves situacions.

Carrillo: Aquesta gent potser ocasioni certes molèsties, però és com els estudiants d'anglès a Londres, els londinencs estan cansats de veure'ls, però cada un d'ells deixa més de tres-centes mil pessetes, això és semblant: si fan la despesa aquí, com els turistes, pot ser que estiguem cansats de veure'ls però ens convenen.

Ferrer: Ara que ja hem tocat tot això vull insistir en la necessitat que hi hagi centres de dia, ajudarien perquè no hi hagués tants de problemes i seria una manera barata de resoldre molt.

Carbonero: Ja n'hi ha.

Ferrer: A Palma són del tot insuficients. A mi no m'agraden les residències i podrien promocionar-se els centres de dia, aquesta seria una solució.

Carrillo: Ja existeixen, les idees no s'han d'inventar, tot això ja està acceptat com a valors, per tothom, l'administració inclosa, el que passa és que haurem de veure si els doblers basten per al seu finançament i saber com es pot fer.

Carbonero: És una roda. Efectivament un dels mecanismes per eliminar o per col·locar població en atur excedentària és crear llocs de feina a l'administració, a l'educació, a la sanitat, etcètera... i per descomptat als serveis socials, amb tot el que això representa d'atenció a la tercera i quarta edat que ho necessita i... són votants. És una manera de crear llocs de feina directes...

Carrillo: Sí, però llocs de feina directes-passius.

Carbonero: Efectivament, però...

Carrillo: Són els mateixos que produeixen i que paguen.

Carbonero: Però elimina tensions del mercat de treball.

Carrillo: Però no ens podem excedir.

SENDA D'EQUILIBRI

Carbonero: L'equilibri és difícil, d'això se'n denomina una senda d'equilibri, entre crear molt i acabar d'endeutar-se o crear

massa poc i tenir determinats problemes socials. D'altra banda jo també crec que el tema de les immigracions serà greu en els propers anys.

ONA: *Podem parlar a Balears de conflictes pel que fa a la immigració?*

Carbonero: Jo crec que sí. Encara que no sigui com a altres llocs d'Espanya, però hi ha una immigració creixent centro-africana i nord-africana: es dediquen sobretot a venda ambulants i a la construcció, perquè encara no han calat a hosteleria, però tampoc no sabem què passarà.

Ferrer: A Sa Pobla n'hi ha molts.

Carbonero: Es tracta d'una població exclosa, potencial usuària de serveis socials encara que no cobreixen un perfil de tercera edat, o clarament encaixable entre els serveis socials institucionalitzats, però la seva problemàtica és molt específica. Avui ja hi ha un observatori de població immigrant magrebí, aquest és un dels reptes dels serveis socials en un futur ben immediat.

Ferrer: No només són africans, també hi ha els que vénen d'altres bandes d'Espanya. Són vint-i-cinc mil persones anualment. Hi ha problemes de xenofòbia, però ens hem de desenganar, xenofòbia és pobresa. La societat no és xenòfoba amb les races de les quals els seus membres són rics, la societat el que rebutja és la misèria. La immigració serà el problema del segle XXI.

Carrillo: Però tot això no ens hauria de sorprendre, no als espanyols que hem estat emigrants durant dècades. El que passa és que ara serem receptors i abans érem emissors.

Del que es tracta és d'adequar les estructures a la nova situació perquè el que sí és evident és que la situació canvia a marxes forçades.

DRET AL TREBALL

Carbonero: Per acabar, jo vull dir que en definitiva no crec que la qüestió es pugui plantejar en termes de si acaba o no l'estat de benestar, sinó que el que ens hem de demanar és si canvien el que es consideren els drets universals de tots els ciutadans i concretament el dret al treball. I tot el que això duu en si mateix, dret a pensions, etc.. De cada vegada més aquest dret en si mateix, el de tenir una pensió perquè s'ha cotitzat, com a treballador sí que es desmunta, perquè es desregularitza de cada vegada més el treball... i se suposa que en un futur proper es cobrarà allò que bonament es pugui permetre l'Estat i dins un context de competència mundial i de competència amb la població que vol accedir-hi s'haurà d'acordar...

I la tendència és que cada vegada més això sigui un acord individual "patró/ treballador" entre cometes i que el paper dels convenis col·lectius, de l'Estat, disminueixi i per tant, com a tal dret, l'Estat no en tindrà responsabilitat.

Però el que sí pot ser, i endemés és absolutament necessari, és que el que no es té com a dret del treballador productiu s'haurà de tenir com a aportació de l'Estat, de diverses maneres. La

qual cosa no vol dir que no sigui una disminució considerable dels estàndars de vida o que pugui representar només una ajuda, un complement i no una aportació per si sola. La prova del que dic és que els serveis socials hauran de créixer encara que només sia perquè es disminueixen les prestacions per atur, que passen a presentar-se com a subsidi familiar, salari social, etc... la qual cosa vol dir que hi ha un corrent determinat: deixa d'aportar-se del treball productiu, de cada vegada l'Estat se sent manco implicat a garantir el dret al treball, però sí que creix cap a aportar uns mínims per complementar.

Canvien els paràmetres de funcionament. No és que acabi l'estat de benestar, i de fet els salaris socials van endavant i alguns fins i tot parlen de suprimir el salari mínim, cadascú tindrà allò que en la competència mundial pugui aconseguir, però l'Estat a través dels salaris socials més substanciosos cobrirà la resta.

ONA: *Així doncs, afortunadament el sistema necessita consumidors...?*

Carrillo: Però aquest esquema carrega més encara....

Carbonero: Clar, carrega més el deute públic, aquest esquema no resol res sinó que l'agreuja necessàriament, per poder alhora mantenir-se amb aquest esquema.

ONA: *Aquest cercle viciós és perceptible a Mallorca, amb la davallada de les percepcions per atur ha davallat el consum, perquè els aturats són consumidors com els altres i el comerç ho nota i se'n queixa.*

Carbonero: Però no és viable, perquè si un empresari dóna condicions més favorables als seus treballadors, llavors empitjora les seves condicions per esser competitiu llavors no es tracta de la bondat de cada empresari, perquè ell també és en el mateix sistema. La competència fa que l'empresari intenti pagar el mínim per obtenir el màxim de

benefici, igual que quan ens assèiem i feim comptes per pagar el mínim a hisenda. Es realment un cercle viciós.

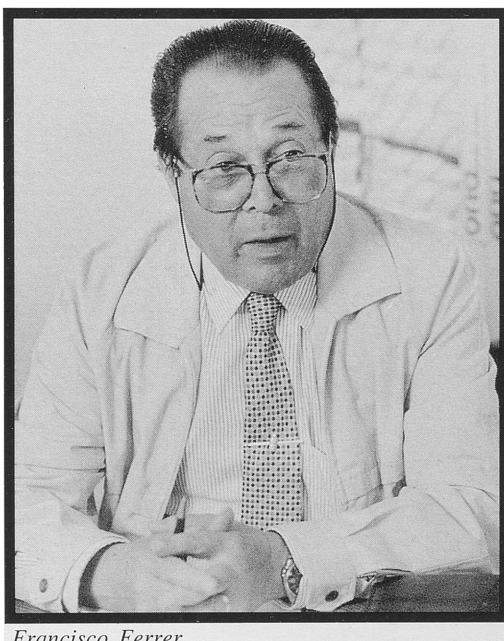
Carrillo: Quan jo era més jove també hi havia explotació dels més joves, passava com ara amb els contractes "basura", jo no crec que les coses hagin canviat tant.

Carbonero: No era el mateix perquè això no estava recollit a les lleis, ara s'ha formalitzat un esquema de l'economia. Ara hi ha hagut un procés d'adaptació a aquest tipus d'organització laboral.

ONA: *Durant les èpoques de crisi Balears ha sobreviscut d'això, de les prestacions, de vegades sentim a dir "és que Balears no ha rebut res, però de forma indirecta sí que rebia doblers de l'Estat, en forma de retorn de prestacions d'atur..."*

Carbonero: Però molts se n'anaven a la Península a passar l'hivern.

Ferrer: Tot això són canvis que no es produeixen en un dia. Hi ha d'haver un canvi de mentalitat.

Francisco Ferrer.

Què serà dels bojos?

Entrevista a Joan Romaguera

per Gina Garcías

Joan Romaguera, mallorquí, de 35 anys, casat i amb dos fills, és metge adscrit al servei de llarga estada de l'Hospital Psiquiàtric de Mallorca. I cobreix també els serveis de guàrdia del centre hospitalari, on acudeixen els malalts amb un brot agut de malaltia mental. Des d'aquells llocs viu cada dia els problemes que aclaparen una assistència incapaç, en termes generals, de resoldre la rel de les patologies que es presenten. Fer les funcions de metge-psiquiatre és un dilema permanent. El darrer cas que ha viscut: una anciana és conduïda al centre pels seus familiars, que adverteixen al metge que ha intentat suïcidar-se. La padrina li diu, "jo no estic boja. Aquí tindrè por. Si m'ingressa, sí que hi tornaré boja." Analitza els antecedents. L'anciana ha previngut cada vegada als seus parents: " prendré pastilles perquè em vull morir, em tiraré per la finestra." Conclusió: els amenaça així perquè li facin cas. Però els fills no volen assumir el risc d'un desenllaç que consideren abominable, i al poble no hi ha cap servei de suport social o assistencial per ajudar la padrina ni la família. Solucions?

A l'Hospital psiquiàtric de Mallorca es treballa quotidianament amb una doble desraó. La que aporta el presumible caos mental de cada un dels malalts, i la desraó endògena que pateix el centre, concebut per resocialitzar unes persones sobre la majoria de les quals la col·lectivitat no en vol tornar a saber res. Els poders públics han estat, en aquest cas, bastant sensibles a aquest sentir gairebé general, i no és cinisme sinó veritat dir que posen els mitjans exactes per aconseguir que només una minoria pugui traspasar definitivament les tàpies per reintegrar-se a l'anònima uniformitat del carrer. El metge Joan Romaguera coneix els problemes del Psiquiàtric des de l'esforç de cercar quotidianament una alternativa a la fatalitat. Cada dia veu els malalts. Sap que disposa dels recursos científics per fer una diagnosi quasi perfecta de cada un d'ells, però sap també que li manquen els mitjans per remeiar el seus mals. Només li falta sospitar que demà podria ser pitjor.

-Faci'ns una diagnòsi mental de l'actual societat mallorquina.

-És, per començar, una societat menys tolerant que la dels nostres padrins en relació als malalts mentals. Hi ha algunes malalties, com l'esquizofrènia, que afecten el mateix percentatge de població que altre temps. El que passa és que ja no s'accepta tant la presència del malalt, perquè en general ja no s'accepta la presència de la gent estranya, de la que és diferent al que nosaltres ens pensam que som. Això fa que, havent el mateix percentatge de malalts, la pressió hospitalària sigui més alta. Les malalties clàssiques són les mateixes. L'esquizofrènia no ha augmentat. Les psicosis tampoc. Però és cert que hem generat noves formes de malaltia o de manca de salut mental. Han augmentat les depressions, molt. I el consum de substàncies psico-actives, com l'alcohol, a pesar del que diguin algunes estadístiques. Hi ha altres patologies noves, com l'estrés, que no és pròpiament una malaltia, sinó un símptoma. El problema és que la falta de comunicació entre la gent, la seva falta de

tolerància fa que aquest símptoma sigui difícil de superar a l'ambient familiar, i que es recorri cada vegada més als estaments sanitaris, de forma que a vegades s'arriba fins i tot a demanar l'ingrés hospitalari quan el que realment precisa aquest pacient és sentir companyia i una mica de pau.

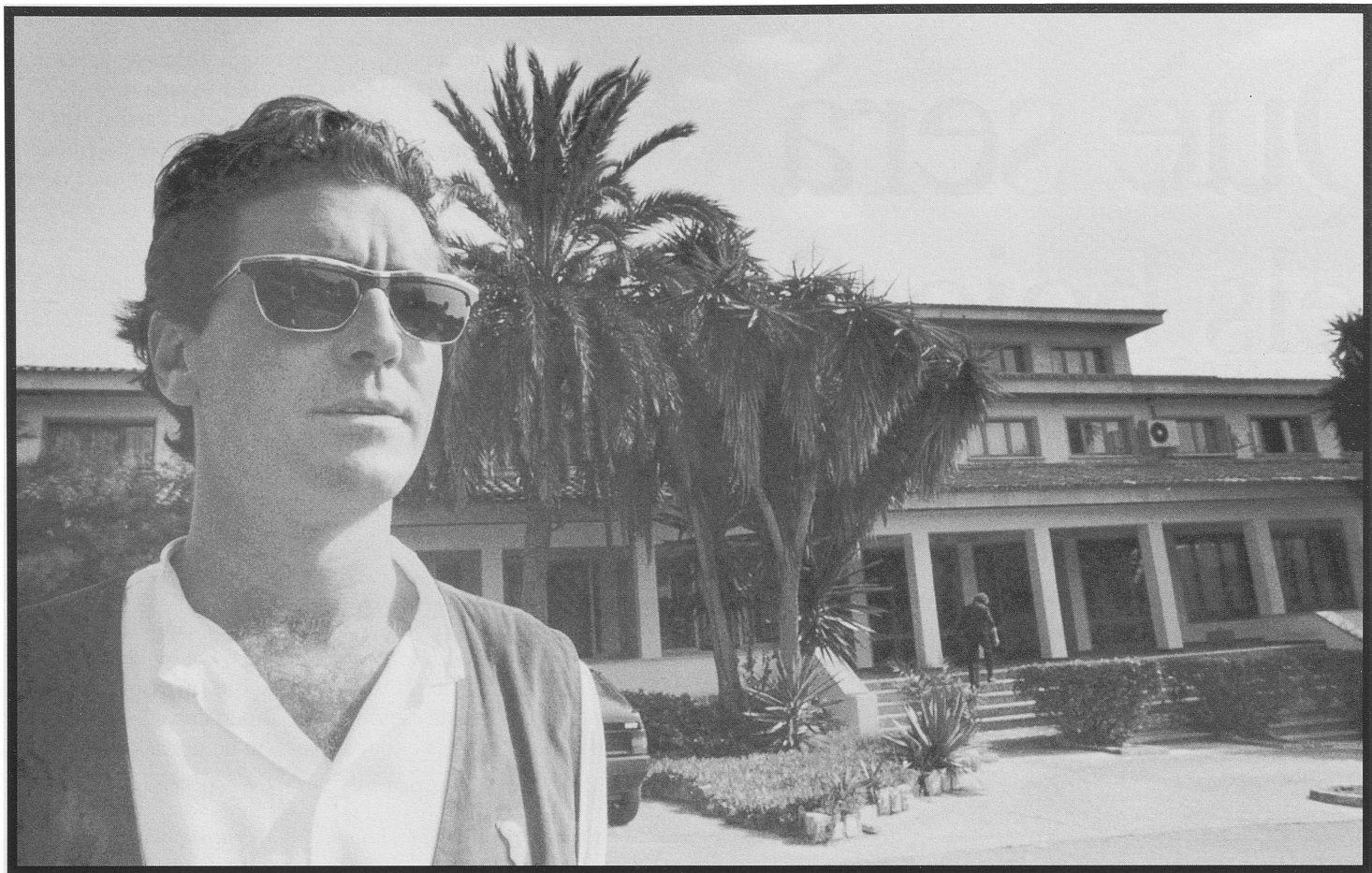
-Quin percentatge de la població no té una salut mental acceptable, sense que això vulgui dir que hagin d'estar internats a un psiquiàtric?

-És fàcil de saber a partir del coneixement de les demandes de la població al metge de capçalera. Moltíssimes vegades, dins aquesta demanda que sembla purament orgànica, tenc mal de cap, hi ha un transtorn d'ansietat, una falta de comunicació, un transtorn afectiu. Es calcula que a una de cada quatre consultes sanitàries hi ha un transtorn psicològic. Una de cada quatre persones no estam bé. Estam trists, ansiosos, incpresos, amb inseguretat laboral... i això ens duu a una demanda per mal de cap, o per taquicàrdia... i no és un problema del cor, sinó de salut mental... Ansietat, depressió són també conseqüència d'altres factors, socials. Una persona que arrossega un llarg període a l'atur està deprimida, jo li puc donar antidepressius, però el que li hauríem de donar és feina.

LES DEPRESSIONS AUGMENTEN

-Es pot fer una diagnosi mental per grups d'edat i sexe?

-La incidència de les malalties mentals canvia segons les edats, tot i que moltes poden ser presents a qualsevol etapa de la vida. Ara ja es detecten depressions en els lactants, que es manifesten amb plors i amb inquietud. Les grans malalties mentals com l'esquizofrènia, es donen gairebé per igual entre els homes i les dones. Sobretot entre els vint i els quaranta-cinc anys. Les depressions, claríssimament augmenten, per les raons que dèiem abans: els temps actuals no ens permeten expressar clarament la nostra intimitat, ens sentim molt però ens escoltam poc, tenim molta informació però en donam poca, i estam sempre com a reclosos al nostre món, no ens sentim ajudats, ni pels amics ni per la nostra pròpia família. I els casos de depressió s'han disparat. Per les estadístiques sembla que hi ha un poc més de depressió entre les dones que entre els homes. I jo crec que no es deu a factors endògens, sinó socials, les dones s'incorporen al món laboral, protagonitzen uns canvis que la societat encara no ha assumit, i es troben que han de fer a la vegada de dones, de mares, i que han de treballar. L'aclapament que pateixen pot desembocar en una depressió. El consum de substàncies psico-actives també ha enregistrat un canvi sociològic. Abans eren només els homes els consumidors, i les dones, si ho feien, bevien d'amagat i el problema no transcendia. Ara s'ha igualat aquesta patologia. Quant als transtorns d'ansietat, és veritat que ara es donen molt més a l'adolescència. Ara les persones són manco fortes davant la vida, al primer revés, queim. Els adolescents són capaços de prendre pastilles i de fer una demanda d'assistència per una contrarietat amorosa. Abans a mi en deixaven les al·lotes també, i no prenia pastilles. El que em deman és què els passa als adolescents per fer això, per què són més dèbils. No crec que ara la vida sigui més

dura que abans, el que passa és que ara tots semblam més fràgils. A l'adolescència es produeix també un altre fenomen creixent i preocupant: el de les anorèxies. El culte al cos provoca unes frustracions tremendes, malaltieses.

LES EXIGÈNCIES DE LA LONGEVITAT

-La gent gran?

-El problema més greu dels vells és la soledat. Ara hi ha una demanda assistencial tremenda que es refereix a la demència senil. Què ha succeït?,... que ha augmentat la qualitat de vida i per tant, l'esperança de vida. Però els cervells tornen igualment vells. A partir dels seixanta-cinc anys, aquest deteriorament pren la forma de demència senil. Als vuitanta anys aquesta possibilitat és molt elevada i com que n'hi ha molts que viuen més enllà dels vuitanta anys, la demanda d'atenció psiquiàtrica es dispara. Hi ha una definició que m'agrada molt. La demència és un transtorn que afecta el cap de la persona i el cor de la família. El dement senil torna un nin, és un intel·ligent que torna beneït. I aquests transtorns de conducta poden ser molt greus. Quan jo llegeix que un matrimoni d'ancians ha mort carbonitzat a ca seva, tot d'una pens que hi havia un dement. Els vells han creat una necessitat social a la qual no donam resposta. És un problema molt greu. Els vells estan tot sols. I la solitud, en el cas d'un dement, és insuportable, i en el cas d'un que no sigui dement, és més insuportable encara. Pensar que jo, fins fa poc, era el que contava els contes als infants i tothom m'escoltava, i que ara estic a un racó. M'afiquen dins el llit dotze hores, de les quals en dorm molt poques, i les altres dotze les pas tot sol. Si no som una persona molt forta, que hagi après com ocupar el meu

temps lliure, cosa que mai no han ensenyat als vells, que només varen ser instruïts per fer feina, la possibilitat de caure en una depressió és elevada. Per tant, per concloure, la gran majoria de gent major tendrà un deteriorament de la memòria que acabarà en demència i la gran majoria de gent major, si no se sent abrigada per la família, tendrà malalties, falta de comunicació, solitud no compartida, i per tant, caurà en una depressió greu.

LA DEMÈNCIA SOCIAL

-Front a les teories organicistes vostè creu que les condicions ambientals determinen de forma important una manca de salut mental de la població. Es pot precisar la salut mental dels diferents estrats socials?

-Partim del fet que tots tenim les mateixes necessitats bàsiques, unes fisiològiques, que són cinc: menjar, beure, dormir, excretar i tenir relacions amoroses, i altres dues que són socials: la necessitat de ser autònoms -per satisfer la qual fa falta l'educació -i la de supervivència- que requereix tenir salut. Qui no tenguí aquestes necessitats resoltes té grans possibilitats de patir un transtorn mental. Hi ha depressions endògenes, és clar, i aquí sí que és molt difícil distingir entre classes socials. Seria una equivocació pretendre que el poderós no té depressions endògenes, i el pobre sí. Però n'hi ha d'altres, les reactives, que afecten sobretot els sectors socials menys afavorits. Fins i tot m'atreviria a dir que l'esquizofrènia té un component social, per molt que vulguem els tècnics sistematitzar-la orgànicament. Jo crec que la incidència de l'esquizofrènia pot ser la mateixa a tots els estaments, però la tolerància i el tractament de la malaltia, és

molt diferent a una classe social i a una altra. A l'Hospital Psiquiàtric vénen molt pocs malalts d'un grup social acomodat. Què passa?, que les possibilitats econòmiques fan més tolerable l'esquizofrènia, l'amaguen, o en darrera instància possibiliten que el malalt estigui ben atès a ca seva o a un centre privat de la Península... A Mallorca, el desarrelament demogràfic és evident. Hi ha un percentatge important de la població que s'ha establert aquí i que té les mateixes obligacions i els mateixos problemes que nosaltres, però cap suport per fer-los front, ni tan sols el familiar. I cap instància no els dona ajuda. Se'ls diu, "Ah, tu ets igual que els altres, per tant, arranca..." També aquesta gent té més possibilitats de patir una crisi que derivi en malaltia mental. S'han de considerar moltes patologies com a símptomes de malaltia mental. Una part significativa d'úlceres, d'angines de pit, d'infarts, fins i tot, no tenen altra causa que un estat d'ansietat greu. Puc tenir una bronquitis perquè fum, i per què fum?, perquè som ansiós... Aquesta gent possiblement tindrà més bronquitis, més patologies orgàniques que no són més que el fruit del desarrelament. Per tant, si poguéssim millorar el nivell social d'aquesta gent, possiblement milloraria la seva salut.

LA IMPOTÈNCIA DE LA RAÓ

-Ara hi deu haver un desfasament molt gros entre les possibilitats científiques d'establir una diagnosi profunda, completa, i les possibilitats d'aplicar una teràpia que vagi al fons del problema.

-Per suposat que sí, en la malaltia mental és claríssim. La sanitat és regida per poders econòmics. Els laboratoris mouen moltíssims de milions i pressionen tot el sistema sanitari, començant pels metges, perquè duguem, diguem i creguem que, per donar aquest fàrmac, una malaltia estarà curada. En moltes d'ocasions és així, i jo no estic gens en contra de la investigació farmacèutica, però no ens hem d'oblidar que si no tractem el transtorn de base només posam pegats. En el cas de la malaltia mental, si jo no assumeix que és una malaltia bio-psico-social -que ho és, en gairebé tots els casos ho és- la curació és falaç. I la realitat és que científicament hem avançat, però socialment no. Quina resposta li donam al malalt esquizofrènic? El Psiquiàtric. Fa cinc-cents anys que es varen obrir, i encara estam igual. M'agradaria que no es caigués en la temptació de donar la culpa als polítics. Jo pens que hi ha una responsabilitat col·lectiva. Jo he vist les reaccions de rebuig que molts de veïnats han tengut quan han vist que l'Hospital Psiquiàtric ha muntat un pis al costat de ca seva per intentar la reinserció de persones psicòtiques. Cada vegada semblam una societat més intolerant, que vol veure apartada la gent que presumptament molesta. I si el Psiquiàtric en lloc d'estar al Camí de Jesús fos a Cabrera, millor. Quan deim que no donam una resposta adient, és ben cert, però aquest no és només un problema polític o administratiu, és una responsabilitat col·lectiva. Professionalment tampoc no donam una resposta encertada. És molt més fàcil emprar un fàrmac davant una esquizofrènia i si no funciona dir, "Ah! s'ha equivocat la ciència, què hi puc fer jo!" Tota la resta no depèn de mi. Jo hauria d'assumir professionalment, quotidianament, aquest problema, i intentar a poc a poc la reinserció d'aquesta persona. La resta és tapar-se els ulls i no arreglar res.

LA FUNCIO D'UN RECINTE PSIQUIÀTRIC

-Quina funció compleix realment el Psiquiàtric de Palma?

-A aquests moments el que fa és diagnosticar els malalts aguts i ingressar-los. Hi ha vint llits a la Unitat de salut Mental de Son Dureta i quan aquest llistes són plens es deriven al Psiquiàtric, al qual també poden acudir directament els malalts de la Seguretat Social que ho desitgin. A aquest nivell el Psiquiàtric ha aturat el cop. Evitar un suïcidi, atendre un brot psicòtic, fer front a una depressió forta... Aquesta és la Unitat d'aguts. Moltes d'aquestes persones reben un tractament puntual. Estan ingressades una mitjana de vint dies, que és l'estança mitjana a la Unitat d'aguts i "adiós muy buenas..." Se'n van a ca seva. Però no s'ha curat de la depressió, simplement n'ha vist desaparèixer momentàniament els símptomes.... Hi ha casos no tan clars, com els psicòtics o els esquizofrèncs. Tenen un brot, ingressen, els compensam i els enviam a ca seva, però no els proporcionam una solució definitiva. Jo sé positivament que passats quinze dies deixaran la medicació i com que la vida els és hostil, perquè no els accepta, tornaran a patir un altre brot i reingressaran quan hagin passat quinze dies... El Psiquiàtric desgraciadament només pot posar pegats... D'altra banda, hi ha un romanent de pacients que estan ingressats perennement. Són devers dos-cents trenta, i pateixen tot tipus de patologies. Hi ha psicòtics, hi ha molta oligofrènia, perquè fa un temps els dèbils mentals eren ingressats, n'hi ha alguns amb problemes d'addicció, alcohòlics. Entre tots formen el que es diu la Unitat de crònics. El nostre objectiu de feina amb ells en aquests moments és millorar la seva qualitat de vida, sigui dins l'hospital o a fora. Quan parlem de reinsertar-los socialment a vegades em deman... on els hem d'insertar? Quan veig la intolerància, la poca sensibilitat de la gent davant aquests problemes, em deman, on és realment el Psiquiàtric per a ells, l'exterior o l'hospital? A mi em posa la pell de gallina veure una persona de trenta anys condemnada a passar la vida dins l'hospital. Ara, un equip del Psiquiàtric intentam la progressiva reincorporació d'aquestes persones a la vida exterior. Tenim molts pocs mitjans. Aquí sí que l'Administració hauria de fer qualche cosa. Necessitam més suport. I una conscienciació social. No podem arraconar tots els que algun dia han tengut un problema mental. Si fessin el mateix amb tots els que algun dia tengueren un infart, què passaria? No és certa la relació entre la delinqüència i la malaltia mental. No és certa. No té raó de ser l'adversió social al malalt mental.

-Vol dir que les deficiències estructurals d'un hospital psiquiàtric són, en realitat, la conseqüència de l'actitud mental de la col·lectivitat?

-El problema del psiquiàtric és que tots hi caben. I per això és còmode. És més fàcil ingressar-los aquí que fer un tractament individualitzat a l'àmbit de cada malalt. Per això l'Administració no prioritza, com hauria de fer, algunes parcel·les de la salut. S'estima més fer carreteres perquè passin "els guiris" que procurar la rehabilitació integral del malalt mental. És que tots ens hem de continuar arriscant que les úniques opcions per a un malalt psicòtic siguin estar tancats dins ca seva o a l'hospital psiquiàtric? L'assistència personalitzada, en el medi on viu el malalt, és més complicada però no és tan cara. S'hauria d'emprendre sens falta.

EL FRACÀS DEL REGATEIG

-El fracàs que pugui arrossegar l'assistència dels malalts mentals és atribuïble a la manca de mitjans?

-Sí. Les multinacionals del medicament investiguen i obtenen millors medicaments que responen millor a la malaltia, però la resta de la teràpia, del tractament, no ha canviat molt des de fa bastants d'anys. I el malalt mental necessita, ja ho hem dit abans, un tractament bio-psico-social. Si jo només tract la biologia, els resultats són evidentment molt febles.

-Al Psiquiàtric ja han arribat indicis concrets d'una tendència neoliberalitzadora en relació a aquest servei asistencial?

- Els malalts mentals no voten. Quan hi ha reduccions de la despesa pública aquests tipus de malalts són els primers perjudicats. Ara nosaltres intentam la rehabilitació d'un grup de cinquanta crònics. Hi ha pisos, tutelats per nosaltres, que funcionen molt bé. L'experiència amb aquestes cinquanta persones ha estat molt positiva, però és que són els malalts més fàcils d'atendre! Intentam també la reinserció familiar, però no tenim els mitjans per fer aquesta teràpia a tots els que la podrien rebre. Hem de "desinstitucionalitzar" els interns. Tenim persones que quan eren joves varen ser malalts mentals i que ara són simplement vells, què fan dins el Psiquiàtric? És que sempre és igual! Dins l'Hospital queden molts de casos que no haurien d'estar ni un dia més internats, si hi hagués més mitjans per a la rehabilitació i la reinserció. I els mitjans són doblers. Jo ensum que les noves tendències són destinar

manco doblers a l'assistència mental i que el que molesta, cap allà dins... crec que aquest serà el futur.

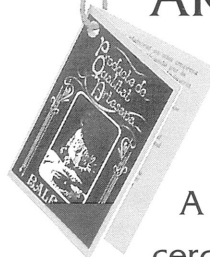
-Així, l'Hospital Psiquiàtric, més que un servei públic continuarà sent el gueto per al qual va ser creat fa uns centenars d'anys, sense que els avanços científics suposin una millora esperançadora per a molts dels malalts?

-Si no canvien les actituds socials, els psiquiàtrics del segle vint-i-u tendran una funció molt semblant als del segle devuit. Fins i tot podria dir que els metges podem intentar dignificar la vida de l'hospital, però no resollem el problema de fons. Continuarem apartant els malalts de la col·lectivitat.

-Clar, però plantejar la integració d'un malalt mental a l'ambient familiar també és delicat, perquè sembla que es vol fer assumir a les famílies una responsabilitat assistencial que els poders públics no donen satisfactoriament. Sembla que es pretén que, sobretot les dones, que vostè mateix ha constatat que arrosseguen una càrrega quasi agobiant, reprenguin ara també l'antiga funció d'atendre els malats. Això podria significar que per curar un hagin de tornar bojos els altres...

-No, no és això. Hem de partir de la base que quan hi ha un malalt mental a una família és tota la família la que pateix. Per tant, jo no propòs que la reinserció sigui deixar que la família carregui amb el problema. La reinserció consisteix a donar suport assistencial i social suficient a aquesta família perquè un dels seus membres pugui recobrar la salut sense necessitat d'aïllar-se, perquè pugui, realment, recuperar la

OBRES DE MESTRES

GARANTIA ARTESANA

A l'hora de triar,
cerqui l'etiqueta de
**"Producte de
Qualitat Artesana"**

És un missatge de

GOVERN BALEAR

Conselleria de Comerç i Indústria

salut. El País Basc, Astúries, algunes barriades de Madrid i Barcelona ho fan. Amb "Centres de dia", amb hospitals de dia, grups de suport. Jo no vull dir, "senyora, vostè el va fer, vostè se'l queda..." no, no, això ho ha d'assumir l'assistència mental, però sense apartar el malalt.

-I això és molt més car?

-No puc parlar de xifres, però sí d'una relació cost-eficàcia que indubtablement és positiva, rendible. És molt car, romandre ingressat al Psiquiàtric. No tothom és rehabilitable. Però per als que ho són, la societat ha d'assumir el cost de la reinserció, perquè els malalts són persones. No crec que sigui molt més car. El que passa és que és més difícil. La burocratització de l'assistència és el camí més fàcil.

UN CENTRE MARGINAL

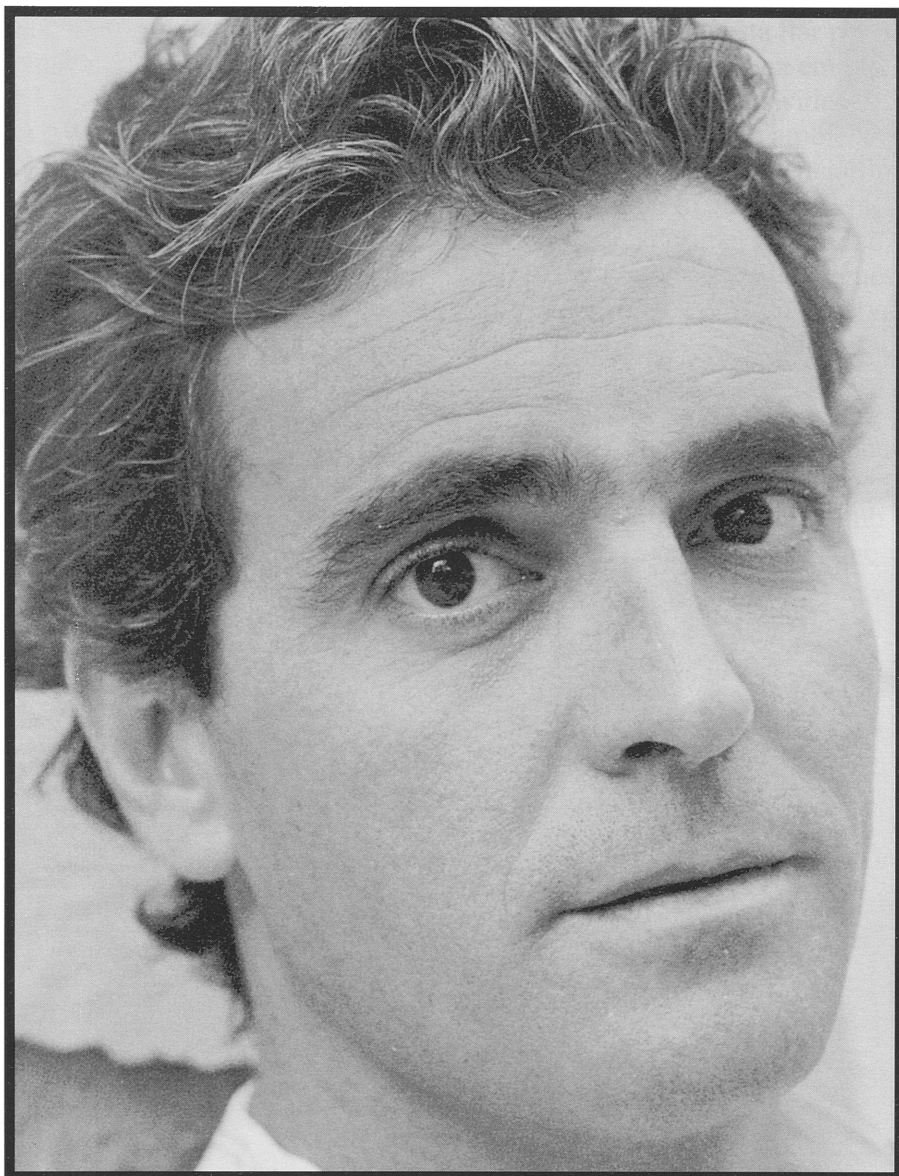
-Seria suficient el Psiquiàtric si hagués d'atendre tota la demanda real de salut mental de la població de les Balears?

-Les estadístiques demostren que no. Als països desenvolupats es calcula que un u per cent de la població és esquizofrènica. A Mallorca hi deu d'haver devers cinc-mil esquizofrènics. Al Psiquiàtric només n'hi ha devers dos-cents. On són els altres? En primer lloc s'ha de dir que un seixanta per cent dels esquizofrènics no són crònics, molts accepten molt bé un tractament que no els desvincula de les seves funcions habituals, d'altres ni tan sols reben aquest tractament, són els que anomenem "rars", persones estranyes però ben acceptades socialment... no tenen problemes familiars, alguns mantenen fins i tot un lloc de feina, i altres viuen reclosos amb la seva família, absorts al seu món interior. Ben segur que també hi ha un altre percentatge que resol el seu problema de forma privada, o és enviat a centres privats fora de Mallorca. Al Psiquiàtric ve la gent que arrossega greus problemes socio-econòmics, i generalment acaben per romandre aquí com a crònics.

-Si el Psiquiàtric és ara, gairebé un centre de beneficència, el neoliberalisme provocarà una marginalització del malalt mental encara més greu?

CAP ENRERA

-Aquí sembla que ara s'intenta fer un Pla de salut mental. Però a la vegada veim que a les institucions benèfiques, als centres de marginats, a les places públiques, continuen cercant refugi molts de marginats que no són més que malalts mentals. Aquest problema tampoc no s'ha d'oblidar. El Psiquiàtric com a refugi per a malalts crònics sempre haurà d'existir, però hauria d'assumir també les funcions de servei públic que retorni la salut als pacients. I jo no tenc per què saber de xifres econòmiques, només de les necessitats sanitàries.

-L'estat del benestar, que ara sembla que recula, no haurà arribat mai a ser gaudit per un malalt mental?

-És clar que hem millorat. Però no tenim el que ens mereixem. Repetim i agreujam la història. Abans teníem una institució que s'està desmembrant, sanament, però desmembrant, que és la família. Abans la família ho assumia tot, el padrí, el dèbil mental... I el poble, els veïns, també acceptaven els malalts i els donaven una funció que els feia sentir-se útils, era quan el beneït del poble feia de missatge, per exemple... Ara tot això es perd i els poders públics haurien d'assumir les funcions socials que ja no exerceix la família, i no ho fan. A la vegada es produeix un fenomen social que ens impulsa a promoure la satisfacció de molts desitjos sense que les necessitats bàsiques, de les quals parlàvem al principi, estiguin socialment cobertes. Hi ha molts de xalets i moltes de carreteres, però no hi ha un benestar col·lectiu. I vull fer una altra reflexió. Aquí les colzades sempre peguen a la cara de qualcú. La competitivitat enfonsa els dèbils. Amb un punt de cinisme, podria acceptar una societat regida per les colzades sempre i quan hi hagi un llit elàstic pels que vagin caient. Ara sembla que el futur no preveu ni el llit elàstic.

Abans de començar aquesta entrevista, Joana Gual em mostrà les instal·lacions de la residència, aquesta llar per a gent gran de Calvià que dirigeix des de principis d'any. La primera impressió va ser estranya. De tot d'una em vaig sentir espantat per les mirades dels residents. L'espectacle dels qui s'enfronten al darrer tram de les seves vides des d'una soledat allunyada de ca seva esgarrafa qualsevol. No podia evitar la sensació de trobar-me en un ambient hostil. I no és que l'edifici no sigui confortable. Ho és. És una construcció recentment estrenada, una residència fins i tot bella, enmig d'una zona urbanísticament ben planificada, al costat d'una plaça del poble amb la qual s'integra. A més a més, el personal que atén els ancians era present a totes bandes, la qual cosa va fer que la primera impressió, que fins i tot podia ser fastigosa, perquè les persones que són aquí no es poden valer per si mateixes, desaparegués tot d'una que els ulls s'avesaren a la nova situació. Però no ens podem enganar, una residència com aquesta, reservada per a persones que necessiten d'una assistència constant, és un oasi enmig del drama personal de milers de persones, de padrins, que viuen totes soles o en condicions infrahumanes. Al cap i a la fi si al final t'hi sents bé entre aquestes parets és perquè saps que l'autèntic problema no es troba aquí sinó a fora.

De tot això en vaig parlar amb Joana Gual, una treballadora social que després d'un llarg trànsit per la vida política -va ser regidora de l'Ajuntament de Palma durant vuit anys- ha aterrat aquí, a Calvià, amb un sol objectiu: fer que la casa dels vells s'enlairi per sobre d'una realitat que a la nostra entrevistada no li agrada ni poc ni molt. Creu, amb raó, que la bossa de misèria i de soledat que cada dia creix al costat d'una societat opulenta és una vergonya que amb la seva feina professional intenta pal·liar.

Ètica civil i treball social, un front comú

Entrevista a Joana Gual

per Sebastià Verd

-De fet vostè ha treballat tota la seva vida des de la frontera dels afers socials. Des d'aquesta perspectiva,... creu que la crisi de l'estat del benestar és inevitable o, dit d'una altra manera, com la sofreix aquesta crisi?

-Crisi, crisi...? Bé, baldament en línies generals no discrepi de la seva afirmació que hi ha crisi, primer hauríem de matisar que per haver-n'hi, primer s'hauria de tenir una idea molt clara sobre el que entenem per estat del benestar. Sobre la idea genèrica sí que hi ha una crisi, perquè és innegable que la societat rep constantment missatges sobre el seu desmantellament, però si concretam sobre la nostra realitat immediata pot ser que no, pot ser que no hi hagi crisi lamentablement... és clar. I per què dic això?, doncs perquè prèviament a parlar-ne hauríem de conèixer quines eren les fites que s'havien fixat per saber-ne, després, el grau de compliment. En aquest sentit, si ens centram en el nostre país i en la nostra pròpia comunitat autònoma podem dir que

Joana Gual Frau va néixer a Palma el 1945. És diplomada de Treball Social i llicenciada en Ciències Socials. Professionalment ha treballat a l'Hospital Psiquiàtric i a l'Escola de Treball Social, de la qual en fou la directora. Durant vuit anys, del 83 al 91, va ser regidora de benestar social a l'Ajuntament de Palma. Durant aquest període també se n'ocupà de la coordinació de la Comissió d'afers socials de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies.

El 1991 deixà la política activa i torna a entrar a la docència com a professora de l'escola de Treball Social, però l'any passat s'interessà per la convocatòria de l'Ajuntament de Calvià per cobrir la direcció de la Residència de la tercera edat. Participà a les proves de selecció i guanyà la plaça. Des del gener d'enguany és, per tant, la directora de la llar per a la gent gran de Calvià, un càrrec des del qual viu un dels problemes més latents de la societat mallorquina: la vellesa.

hi va haver, en el passat, unes declaracions de principis importants a favor de l'establiment de l'estat de benestar, a favor de la consecució dels paràmetres que ja s'apliquen en els estats socialment més avançats. N'hi hauria prou, en definitiva, amb el desenvolupament i l'aplicació de l'article nou de la Constitució, que reconeix el dret de qualsevol ciutadà a una qualitat de vida digna, però aquestes declaracions no sempre s'han reflectit a una política social compromesa...

MANCA DE QUALITAT DE VIDA

-Em diu que en aquest país no hi ha una política social suficient... bé, sabem que serà sempre insuficient, però: no s'ha avançat molt?

-Sí que s'ha avançat, però... n'hi ha prou? Miri, en una primera fase, a l'any setanta-nou, amb els primers ajuntaments democràtics, i després al vuitanta-dos, amb el primer govern socialista, es va plantejar una política de benestar social molt clara i compromesa, però de llavors ençà sembla com si s'hagués produït un oblit d'aquests principis. Pareix evident que primen altres polítiques. El cas de la nostra comunitat és ben evident: som la primera comunitat en renda per càpita però no som de les primeres, ni prop fer-hi, en el rànquing per qualitat

de vida. I això per moltes raons: perquè les condicions dels habitatges no són les més adequades, perquè hi ha molt d'atur o les condicions de treball són molt precàries... podem parlar també de desarrelament de la població... en definitiva... una gran part de la població té la sensació que no gaudeix de la qualitat de vida que per dret li correspon.

-En qualsevol cas, quin seria el diagnòstic que fa sobre l'aplicació de l'estat de benestar a les Illes Balears, quines són les mancances més evidents?

-Em sap greu haver-ho de dir, però em sent incapaç de fer un diagnòstic sobre la situació real. No tenc dades suficients, ni coneixement per poder dir com s'hagués pogut desenvolupar l'estat del benestar a les Illes Balears ni sols com realment s'ha desenvolupat, perquè no hi ha prou informació. Ara bé, per la meua experiència, en una interpretació estrictament personal, pens que la coexistència d'una societat de l'opulència amb uns

nuclis de població absolutament desprotegits és una realitat que ningú no pot negar. No diré que aquests nuclis es corresponguin a col·lectius molt nombrosos, però sí que són significatius i que es fan conèixer, col·lectius que són lluny de rebre una educació, una sanitat o un habitatge dignes. A Palma, fa anys, l'Ajuntament va fer una diagnosi de la ciutat i va poder constatar l'existència de zones, tant al mal anomenat centre històric com a la perifèria, zones on la població viu en condicions que ben bé poden ser qualificades d'infrahumanes. Un exemple que record és un col·lectiu de tres-centes persones de sa Gerreria, majors de seixanta-cinc anys, que habitaven cases sense serveis de cap tipus i que, endemés, no disposaven de cap cobertura social o sanitària per fer front al seus problemes de salut o de simple subsistència.

LA POLÍTICA, UNA EXPERIÈNCIA GRATIFICANT

-Vostè va passar vuit anys de la seva vida com a regidora de l'Ajuntament de Palma, ocupant-se dels afers socials... quin balanç en fa d'aquest període... satisfaccions, frustracions...?

-El balanç és satisfactori per a mi. Frustracions en vaig tenir i moltes, sens dubte, i prou que en vaig tenir!, però els records positius pesen més. Sempre dic que he d'agrair al Partit Socialista la confiança que em va tenir l'any 1983 quan em convidà a formar part de les llistes municipals, perquè això em va permetre dur a la pràctica moltes de les coses que havia après teòricament durant la meua formació i estudi de les ciències socials. Jo discrep d'aquells polítics que d'una manera solemne, i hipòcrita, declaren que són a la política només per servir la societat. Jo pens que sí, que s'ha de ser a la política per servir, però també per estar a gust amb tu mateix. I en aquest sentit jo puc afirmar que el meu pas per l'Ajuntament de Palma em va ser molt gratificant. Jo pens que en aquesta vida s'ha de ser molt ambiciós, en el bon sentit de la paraula, i jo ho som, i crec que això és molt positiu... Bé... i frustracions? Palma continua registrant moltes mancances socials que m'hagués agradat almanco pal·liar, però que no va ser possible. És una frustració, com ho va ser, ja a la segona legislatura, el fet que segurament no em vaig saber posar al lloc que em corresponia. Segurament vaig ser més ambiciosa del que podia ser en aquells moments per continuar en allò que aleshores m'interessava de bon de ver i que era el món de la política, però... no vaig poder o m'ho varen impedir... i això em va dolre, em va saber molt de greu. Si bé ara en puc estar satisfeta, perquè crec que vuit anys dedicats a la política ja són suficients.

-Supòs que haver-se dedicat a la política municipal durant tants d'anys ara li permet tenir una visió crítica i amb coneixement de causa sobre la situació actual?

-I tant!, però ja la tenia abans aquesta visió crítica. Sempre he estat molt crítica, la qual cosa ho valor com a una virtut. Però sí, l'experiència viscuda dins de l'Ajuntament de Palma em permet veure les coses amb més coneixement de causa i alhora

amb el distanciament suficient com per poder jutjar tot el que es fa o deixa de fer, com també jutjar allò que vàrem fer nosaltres. Perquè, cregui'm... la distància fa que avui pugui pensar que coses que vàrem deixar de fer eren importants i que d'altres que férem avui no les veuria amb la claredat que les vaig veure aleshores... no sé si m'explic. Aquella dita que els arbres no et deixen veure el bosc és en política una realitat.

UNS PRESSUPOSTS CADA VEGADA MÉS RETALLATS

-Vostè, al capdavant, va viure els anys en què es pensava que l'estat del benestar era un objectiu possible, però ja sabem què ha vengut després... i no només perquè el món ha entrat a una onada conservadora, sinó perquè els governs social-demòcrates també retallen els pressuposts socials...

-Sí, sí, una retallada grossa i que, endemés, cada vegada ho serà més. En el futur... i en el present... perquè de cada pic hi ha menys inversions en recursos, en estructures que possibilitin l'accés de la població més desprotegida a determinats serveis. No vull dir que hi hagi una retracció del cent per cent... però vaja... que ja no hi ha cap avanç. En el millor dels casos cal parlar d'una congelació de l'estat del benestar. Hi continua havent, això sí, declaracions de principi, però no es dóna cap passa més. Una prova la tenim aquí, a la nostra Comunitat Autònoma: es parla del pla integral de la vellesa, però veim que manquen molts de recursos, moltes de places per a assistits, per a aquelles persones grans que necessiten una assistència durant les vint-i-quatre hores del dia, nous serveis d'assistència domiciliària... un caramull d'actuacions, doblers, finançament i, no ho oblidem, personal qualificat per atendre aquesta gent que, com a persones, tenen dret a una atenció rigorosa. No es pot improvisar, no es pot ser només voluntarista, perquè això ha estat durant molts d'anys el gran defecte d'allò que s'anomenen serveis socials.

VOLUNTARIS I TREBALLADORS SOCIALS

-Parlem del voluntariat. En els darrers temps han aparegut nombrosíssimes organitzacions no governamentals, les ONG. N'hi ha tantes que de vegades és impossible destriar entre les autèntiques i les que no ho són. Vostè què en pensa: el voluntariat és sempre bo?

-És cert que hi ha de tot, que de vegades, com vostè diu, és difícil destriar... però... em demana què en pens del voluntariat? Doncs li ho diré ben clarament: que és imprescindible. Els voluntaris mai no seran suficients per atendre la demanda social, però... anem per parts... mai no s'ha de pretendre abastar tots els serveis socials amb voluntaris. Mai no es podrà substituir la feina professional dels treballadors socials, o dels metges, o dels educadors... encara que no sempre sigui fàcil fer una divisió entre el que és voluntariat i el que no. Jo pens que la diferència no està en els motius pels quals es fa una feina, que poden ser els mateixos, sinó en la forma com es fa aquesta feina. En qualsevol cas el que no es pot fer és minvar els pressuposts assistencials reduint la qualitat dels serveis, no es pot suplantar amb voluntarismes el que les administracions públiques tenen el deure de fer... I amb això, que quedi clar, no vull anar contra el voluntariat, sinó tot el contrari perquè rera el ressorgiment de les ONG hi ha, sens dubte, una revitalització de l'ètica civil, la qual cosa és absolutament necessària per fer front a la internacionalització i despersonalització de la societat actual.

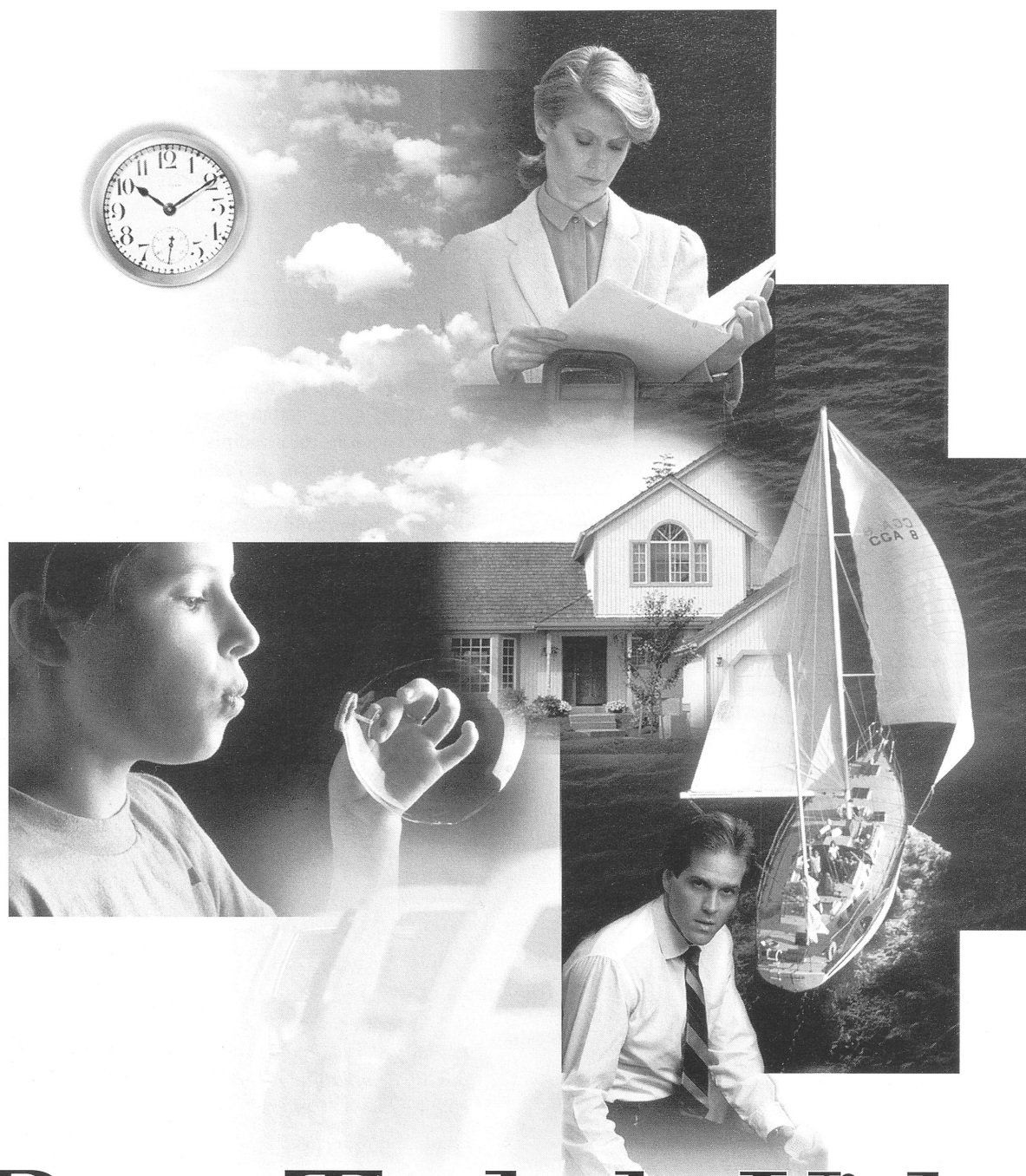
-No creu que de vegades els governs, sobretot els governs conservadors, tendeixen a confiar l'assistència social a la beneficència, a la caritat pública per estalviar recursos a l'Administració?

-Evidentment, però no només els governs conservadors, encara que aquests més que els altres: sempre que hi ha una crisi el que primer es rebaixa són els recursos assistencials i la cultura. Apel·lar a la beneficència és un recurs fàcil. Quan parlem de crisi de l'estat de benestar ningú no diu que els objectius siguin dolents, sinó que parlen de la falta de doblers per fer front a les necessitats que planteja. És per això que no n'hi ha prou amb les declaracions de principis, sinó que per conèixer quin grau de desenvolupament de l'estat de benestar es vol s'han d'analitzar els percentatges dels pressuposts públics que s'hi destinen, quins doblers hi ha i quines són les prioritats establertes. I, també, la legislació, perquè significa obligar l'administració i la societat a complir determinats compromisos. Ara bé, si no s'hi posen doblers, si els recursos que aporta l'Administració són insuficients, ja hi pot haver lleis. Sense doblers les lleis són paper banyat. Exemples en tenim molts de propers: aquí tenim una Llei d'acció social que en els seus postulats és una bona llei, però la lletra queda molt lluny dels fets. I no val l'excusa de la manca de transferències. Els ajuntaments estan obligats a cobrir el que és atenció primària, però només alguns ajuntaments de l'Estat, evidentment els més progressistes, ho fan, encara que per això han hagut de deixar d'invertir en altres àrees i, per tant, n'han sortit electoralment malparats.

COMPETITIVITAT I DESPESES SOCIALS

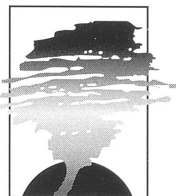
-Però la despesa pública s'ha de frenar. Diuen que són criteris que ens vénen imposats des de dalt. La màxima preocupació del Govern central i així ho ha fet saber a les comunitats autònomes i als ajuntaments és evitar un increment del dèficit públic. Sembla que manen els criteris de Maastricht per poder convergir amb Europa.

-I què vol dir amb això? És evident que el tractat de Maastricht s'ha de poder complir, però no a costa d'incompliments amb compromisos socials anteriors. Una política exclusivament economicista és incompatible amb els criteris que emanen de l'estat del benestar. La internacionalització de l'economia, la Unió Europea... ens volen fer creure que la competitivitat només és reduir costos socials i no és així. Europa mateix disposa d'importants fons socials que teòricament pretenen una altra cosa. S'ha de tenir en compte que la idea de l'estat del benestar, que ningú oficialment no rebutja, és de prestar serveis al conjunt de la societat. Miri, és allò que dèiem abans: no es poden reduir les prestacions a només la beneficència, per a aquells que no tenen absolutament res. No, perquè avui la idea de pobresa és molt més ampla. Cal parlar dels nous pobres, d'aquests col·lectius que no poden ser qualificats de marginats, com són els aturats, o els treballadors estacionals, o els subjectes a un règim d'ocupació a precari, que és un fenomen relativament nou que tocam cada dia aquí, a Mallorca. Aquest fenomen planteja noves necessitats, perquè molt sovint ens trobam amb persones que gaudien d'un estatus social o laboral prou confortable o, si més no suficient, que, de cop i volta es troben amb unes mancances que els són insuportables. En aquest sentit jo crec que un desenvolupament lògic de l'estat del benestar hauria d'haver sabut preveure aquestes noves

Para Toda la Vida.

A la hora de concertar cualquier tipo de seguro es importante conocer quién está detrás y que compromiso de seguridad, garantía, calidad y servicio nos ofrece al formalizarlo.

SA NOSTRA
SEGUROS

*SA NOSTRA Compañía de Seguros de Vida, S.A. / SA NOSTRA Fondo de Pensiones
SERBROK Correduría de Seguros, Grupo SA NOSTRA, S.A.*

Avda. Jaime III. 18 - Entlo. 07012 Palma de Mallorca - Telf. 72 66 95 - 71 81 08

necessitats. Una bona política d'acció social ha d'anar per davant dels esdeveniments.

LA VELLESA, UN PROBLEMA LATENT

-Dins d'aquestes noves necessitats apareix, sens dubte, l'envelliment de la població. Quina és la situació a Mallorca?

-Bé, aquest tema forma part del meu treball actual. L'Ajuntament de Calvià no només ha creat aquesta residència on som ara, sinó que ha establert una xarxa d'atenció primària i un servei domiciliari prou interessant. D'alguna manera aquestes iniciatives responen a allò del que parlem: les administracions públiques han d'atendre les noves necessitats socials. El cas de Calvià, encara que no és extrapolable al conjunt de la societat mallorquina, sí que és un bon exemple de cap on poden anar les coses. Ara ens trobam amb un fenomen nou: amb un col·lectiu molt nombrós d'immigrants que varen venir joves, tots sols o en parella que fa uns anys no plantejaven problemes greus d'atenció a la vellesa i, de fet, no en plantegen encara, però, és clar, als seus llocs d'origen deixaren uns pares que ara sí necessiten assistència. Aquests pares han vingut aquí per ser prop dels fills i, lògicament, no podem defugir d'aquest problema, perquè les característiques del treball d'hoteleria fan que durant uns mesos de l'any les famílies romanguin molt poc temps juntes i què han de fer: han de deixar els vells tots sols?, i què passa amb els que no es poden valer per ells mateixos? I Calvià és el municipi de major creixement demogràfic de Mallorca... llavors aquest tipus de problemes serà cada vegada més gros.

-Creu que l'assistència social de Calvià és correcta?

-No puc fer una anàlisi de la situació perquè desconec els detalls concrets. Fa poc que hi faig feina i començ a conèixer la situació en què es troba l'assistència a la vellesa que, pens, està ben encaminada, però hi ha molts d'altres problemes que veig, com els pot veure qualsevol altre ciutadà de Mallorca. Calvià és un municipi molt peculiar, amb una forta immigració i tots els problemes de desarrelament que aquest fet comporta. I, com li deia, encara creix demogràficament, la qual cosa crea problemes d'atenció educativa, de sanitat... difícils de planificar i que fan que els recursos mai no siguin suficients. Aquesta mateixa residència de persones majors fa molt poc que va ser inaugurada i aviat estarà saturada i llavors, què haurem de fer?

-Durant la visita que hem fet a les seves instal·lacions he pogut observar que entre els residents hi ha gent de molt divers origen, fins i tot estrangers...

-Sí, és una de les característiques d'aquesta residència. Encara no n'hi ha molts, per ara només tres, però és un fenomen que cal tenir en compte perquè, entre altres coses, ens planteja problemes de comunicació entre els mateixos residents. Són gent, en aquest cas angloparlants, que gairebé desconeixen tant el català com el castellà a pesar que han viscut molts d'anys a Mallorca. Aquí tenim persones de molt divers origen: de tot d'una la majoria era del poble, de Calvià o d'es Capdellà, però ara ja no. Alguns fa molts d'anys que resideixen al municipi i, per tant, són tan calvianers com el que més i, d'altres, com li he dit, són pares d'immigrants. Aquesta diversitat cultural és un problema afegit a la nostra tasca d'atenció assistencial.

ELS INTERMEDIARIS DE LA SOCIETAT

-Si li sembla encara li plantejaré una darrera qüestió. Abans, quan ens hem referit a les ONG, ha dit que els voluntaris eren imprescindibles però que no podien substituir els professionals del treball social. Normalment la gent sap el que és un mestre, un metge, un infermer o un misser, però desconeix què és un treballador social. Com el definiria?

-Jo diria que són, som, uns professionals que utilitzen el seu ofici, el seu coneixement, per afavorir que persones amb determinades mancances o en situacions de desprotecció puguin emprar uns recursos, moltes vegades de la pròpia administració, que per si mateixes són incapaces d'aconseguir. Miri, si a un senyor o una senyora que apaga focs li deim bomber o bombera, i a un altre que cura malalts li deim metge o metgessa, a una persona que intervé davant situacions de manca o de conflictes socials li deim treballador o treballadora social, un professional que té a l'horitzó un ample ventall d'activitats, tant ample com la pròpia societat. En definitiva podríem definir el treballador social com un intermediari entre l'estat del benestar i la societat.

-Li havia dit que era la darrera pregunta, però n'hi faig una altra, ja que m'ha dit que el treballador social és un intermediari. Si és així i atès que normalment qui el paga és l'Administració: de quina part està?

-Què vol dir? Si de part de l'Administració o de l'administrat, és a dir d'aquelles persones que requereixen el seu servei? Bé... jo no sé en tots els casos de quina part està un treballador social, però sí que tenc ben clar on s'ha de situar: sempre, sempre, de part de les persones més indefenses. En qualsevol cas, però, la pregunta no hauria de ser la que m'ha fet sinó una altra pareguda: de quina part està realment l'Administració? Aquesta és la pregunta.

Els difícils equilibris d'un psicòleg optimista

Entrevista a Jaume Garau

per Joana Maria Roque

Jaume Garau va néixer l'any 1953 a la ciutat de Palma. Va fer els estudis de batxillerat a l'escola de Pius XII. Després va estudiar Psicologia a la Universitat Central de Barcelona. Es va llicenciar a 1976. Ha fet feina a una escola del barri del Bessós (Barcelona), a l'Ajuntament d'Esplugues de Llobregat, a l'Ajuntament de Palma i ara és director de Serveis Socials de l'Ajuntament de Marratxí. Des de 1989 a 1995 ha estat president del Col·legi de Psicòlegs a Balears. Prepara el doctorat sobre el procés d'exclusió de les minories socials a les societats avançades. És membre del PSIB -PSOE.

-Anam enrera en això que s'ha anomenat estat de benestar?, com se'l podria definir?

-Depèn de quines societats parlem.

-De les més desenvolupades o de les que són com aquesta nostra d'ara.

-Bé. Em referiré, en concret a la societat europea que és la que conec millor i sobretot, a l'espanyola. És cert que des de fa vint o vint-i-cinc anys es parla de l'estat del benestar. I a cercles més professionals, tècnics o polítics darrerament es discuteix si l'Estat té recursos per dur endavant tots aquells objectius ideals que, d'alguna manera varen sorgir després de la Segona Guerra Mundial, com eren que tothom tengués una

Jaume Garau és una persona equilibrada. És un psicòleg que mira el futur amb una certa perspectiva de les "autopistes de la comunicació" i que, a la vegada sap tenir un tacte fi i personal de saber i donar la mà a gent major i amb arrugues en la seva pell i el seu cos que, ben igual que ell, pensen que això de la tercera edat no és més que un eufemisme. Viu a una casa d'un barri rehabilitat de Ciutat (El puig de Sant Pere) a la qual contínuament es poden fer -i de fet es fan- obres i es descobreixen nous racons.

Té una mirada optimista, de color verd-avellana. I segons com, sembla un "gnomo" de bosc fantàstic. Segurament és una bona pantalla per aturar els pensaments pessimistes i destructius, però no tracta malats. Es dedica a cercar la part bona i positiva dels que tenen alguna mancança o problema i creu que l'estat del benestar no anirà endarrera en els seus conceptes o plantejaments fonamentals. D'ençà que treballa a l'Ajuntament de Marratxí ha fet possible que es creassin quatre noves associacions de la gent gran, que fan coses reals com anar a explicar històries a les escoles i que, ben igual que ell rebutgen aquest eufemisme una mica cursi de "la tercera edat".

seguretat social, unes pensions i unes assegurances de l'Estat per a circumstàncies especials d'accidents, incapacitats, etcètera.

I jo crec que aquesta idea general continua vigent a la societat europea que, a la vegada és irrenunciable. Ara que també és cert que els mecanismes, les fórmules, els instruments i algunes polítiques que per ventura varen resultar exitoses fins a finals dels anys vuitanta ara es veu que no funcionen i que s'han de reformular. També és cert que darrerament els sistemes de producció -abans fonamentats en la industrialització- canvien per mor de les noves tecnologies, etcètera. I això suposa una crisi respecte del model però no respecte dels valors...

EL MODEL I ELS VALORS

-Abans de continuar crec que convendria matisar què és el model i què són els valors o com ho entén vostè.

-Jo crec que la major part de persones creiem que és impensable que, ara per ara quedem sense Seguretat Social o que els nostres fills no puguin anar a una escola pública. És a dir, hi ha una sèrie de valors de solidaritat i de recursos socials que crec que no estan en discussió.

-Ara hi ha una certa discussió sobre el tema de les pensions per a la tercera edat.

-És cert. El que passa és que el nombre de persones creix

d'una manera impressionant a causa del mateix model social i econòmic i d'una major qualitat de vida. A més a més, bona part de les persones quan tenen seixanta-cinc o setanta anys, ja no viuen amb les seves famílies i no els mantenen. I tot això serà difícil de costejar econòmicament, però aquesta és una discussió que té un rerefons polític. Tal volta els liberals o els conservadors creuen que no s'han de dedicar tants de doblers a aquestes coses i que s'ha de pensar més en la iniciativa privada, mentre que els socialistes o els social-demòcrates pensen que hi ha una sèrie de coses a les quals no es pot renunciar, però crec que hi ha més una discussió política que una amenaça real del sistema de valors i la major part de la gent el que vol és que es pugui pagar la seva pensió i tenir unes prestacions socials. Un exemple molt concret és que després de molts d'anys de govern conservador a Gran Bretanya -que abans havia aconseguit un nivell alt de benestar social- ara mateix el partit laborista encapçala un projecte de retornar a una sèrie de coses que s'havien retallat. I sembla ser que té el suport de la majoria de la societat. Jo no crec que l'ideal europeu a aquests moments sigui el mateix de la societat americana, és a dir: "tu et pagues les teves assegurances i les teves pensions i t'arregles com puguïs".

LA DISTRIBUCIÓ DE LES DESPESES

-Però en tot això hi ha una graduació o una escala que pot fer que hi hagi grans diferències. O sigui, no és el mateix cobrar vint o cent mil pessetes de pensió com tampoc no ho és cobrar tres mesos d'atur o dos anys i mig. I encara que es mantinguin els valors generals o de qualitat. Com veu la qüestió més quantitativa?

-A Espanya, en concret crec que darrerament es planteja aquesta discussió sobre si en el futur l'Estat serà capaç de

pagar un nivell similar de pensions al que paga ara. I crec que és un tema que es pot discutir, però no pens que hi hagi un nombre important de ciutadans que opinin que això s'ha de retallar. Tal volta amb el model de pressuposts actual d'aquí quinze anys no es podran pagar les mateixes pensions, però, qui diu que d'aquí quinze anys no es puguin retallar despeses com les d'armament o defensa? Tot això és un debat important, però no crec que la societat en general tenguí aquesta idea o percepció una mica "terrorista" o amenaçant de creure que l'estat del benestar s'ha acabat i anam cap a una societat totalment insegura. Aquesta moda de dir que anam cap a un futur totalment incert és una estratègia de la dreta i del pensament conservador. El que volen transmetre és que, com que hi ha tanta incertesa, el que s'ha de fer és retallar els pressuposts socials. I això no és veritat ni té consistència. Però sí que és cert que ens trobam a una situació de canvi i a finals de segle.

-I supòs que vostè deu creure que a Espanya en els darrers dotze anys s'ha millorat molt.

-No és que ho cregui, és que hi ha dades concretes. En els darrers deu anys s'ha passat de tenir devers 450.000 persones a un sistema de protecció a tenir-ne quatre milions i mig. Crec que aquestes dades són molt clares i comprensibles o convincentes. I això, entre altres coses es deu que Espanya abans no tenia el mateix sistema de protecció social que altres països europeus i no crec que la gent, en general vulgui anar enrera.

-Però, ara per ara, creu que ens trobam a una societat solidària?

-Jo diria que amb la caiguda de la major part dels règims comunistes, es tanca una utopia social que era la de la igualtat social i la planificació centralitzada del sistema econòmic. Es comprova que això no funciona econòmicament ni tampoc socialment, per tant s'ha d'acceptar que la societat ha de viure dins uns paràmetres de llibertat de mercat, amb unes constriccions que evitin que aquesta llibertat perjudiqui molta gent. Dins aquest sistema el que s'ha de cercar és el major equilibri possible entre intervencions públiques i intervencions privades i, en aquesta filosofia es dóna la producció de béns de tot tipus. Hi ha alguns béns que pot "produir" la iniciativa privada i d'altres dels quals no es pot reponsabilitzar ja que no suposen beneficis. Llavors la societat ha de produir tota una sèrie de béns. I és bo que aquesta mateixa filosofia penetri en el camp dels serveis socials. Per exemple, el subsidi d'atur és important, però

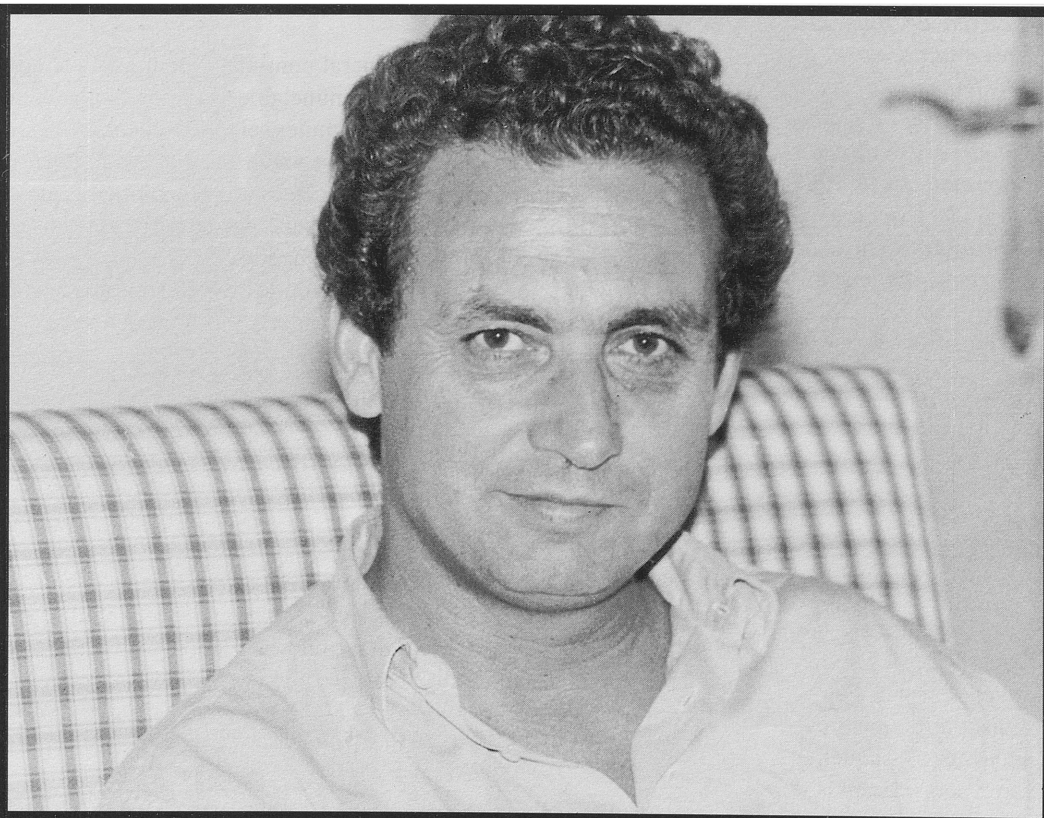

Foto: Joana Ma. Roque

també ho és que s'utilitzi bé. I ser solidari no vol dir que tots els que estiguin aturats hagin de tenir el mateix tipus de solidaritat en el temps i en les quantitats. El que volem tots els ciutadans és que els nostres impostos que es destinen a serveis socials s'aprofitin bé i d'una manera justa, i que la gent que estigui en una situació de risc o de problemes socials també faci un esforç. En aquest sentit hem passat d'un estat sobreprotector a una societat més complexa, a la qual l'Estat en lloc de ser tan protector ha de ser més promotor i estimulador. Així que des d'aquesta perspectiva sí que hi ha hagut un canvi, però no en el sentit catastrofista de dir la societat de benestar s'ha acabat.

PLANTEJAMENTS DE DRETA I D'ESQUERRA

-Bé. No s'ha acabat i hi ha uns valors generals que es mantenen, però hi ha diferents plantejaments entre la dreta i l'esquerra o tots els partits polítics diuen gairebé el mateix?

-No. Jo crec que hi ha una sèrie de coses que són molt clarament diferenciadores. O sigui, pens que la dreta que sempre ha defensat els interessos de les empreses privades pensa que quan menys es regulin i es controlin les activitats, molt millor. En aquest sentit, la idea de l'Estat és diferent per a uns i per als altres. L'esquerra defensa la idea d'un estat fort, interventor per compensar les desigualtats que es donen a la societat. I jo crec que això serà sempre present. És una qüestió que amb diferents formulacions s'ha plantejat pràcticament des que existeix una cultura democràtica. Això és una cosa i l'altra és el model de convivència que es planteja la gent que té un pensament més progressista o d'esquerra que el de la gent de la dreta. El primer model, en la meua opinió és més de convivència entre persones, entre idees, d'integració de persones d'altres països, etcètera. I la filosofia més conservadora és dir que tot ha d'anar a protegir el nucli de convivència familiar i que tot el que en queda fora, en certa manera és una amenaça.

-Ja hem parlat de les grans línies ideològiques, però també hi pot haver una certa subjectivitat en allò que cadascú entén com a "benestar". Fins a quin punt es pot parlar d'un estat de benestar general i objectiu per a tothom i fins a quin punt el factor subjectiu pot tenir també importància?

-Sí, precisament aquest tema és subjecte a molta polèmica, molta discussió i molta investigació i és un tema bastant obert. El que sembla evident és que tothom percep el seu benestar individual en funció de dos grans paràmetres: un, les condicions de benestar del seu entorn més pròxim i les circumstàncies que passa. A partir d'aquí hi ha moltes investigacions que indiquen que segons on es viu hi ha diferents interpretacions d'aquest benestar. És a dir, per exemple, és molt diferent un senyor que viu a Vallecas (el Madrid pobre) que un altre que viu a Sarrià (la Barcelona rica). També hi ha qüestions d'edat. Si tens vint-i-cinc anys o si en tens setanta-cinc, canvia la valoració del benestar, a nivell de salut, de perspectiva de vida, etcètera. I també canvia a nivell de sexe, segons si s'és home o dona. Hi ha tot un conjunt molt gros de possibilitats de percepció segons l'entorn i les circumstàncies concretes de cada persona. Ara bé, encara que moltes vegades, una persona a la nostra cultura europea digui que està molt malament i que té molts de

problemes, si poguéssim comparar el seu grau de subjectivitat amb una persona que és a Rwanda o a Bòsnia, veuríem que el seu nivell de benestar social és infinitament superior. Totes aquestes discussions sobre la subjectivitat del benestar les tenim a una zona del planeta totalment privilegiada, ara que això no vol dir que no sigui important.

LA FELICITAT

-També, si filam més prim podem parlar de la diferència entre el que s'entén com a benestar i el concepte de felicitat. Què és ser feliç?

-Això és molt complicat. No sé qui deia que ser feliç és tenir un bon compte corrent, bon menjar i una bona digestió o alguna cosa així. I d'aquí totes aquestes coses de "salut, dinero y amor", doncs l'expressió de felicitat és molt variable a través del temps. Jo crec que la felicitat és més aviat un anhel, una recerca i un intent de trobar uns estats que normalment són molt conjunturals: una utopia de vida. Ara bé, hi ha un concepte clàssic de la filosofia estòica que crec que és important per a la felicitat i que és el de resignació. És a dir, les persones som limitades, en el temps, en la salut, en les capacitats, en l'economia i no ho podem fer tot. I entendre l'actitud de resignació davant aquests imponderables dóna una major capacitat de ser feliç. Vull dir que utopia i resignació són dos elements que es contraposen i que poden jugar un paper important per ser feliç. Si una persona té un ideal i és capaç de no sentir frustració si no hi arriba, pot obtenir un benestar psicològic i una certa felicitat.

-I què hi té a veure un psicòleg amb totes aquestes coses? O sigui, quina és la seva feina?

-Moltes vegades els psicòlegs sols s'han vist per la part més negativa de la seva feina, o sigui quan tracten els problemes psicològics o la malaltia mental. I crec que en aquests moments fan més feina en el terreny positiu que en el negatiu, és a dir, estimulen noves condicions de vida mentre que els psiquiatres treballen més les malalties. Ara per ara, el paper dels psicòlegs és més potenciar els aspectes positius que no curar els negatius.

-En concret, en els ajuntaments, què hi fan els psicòlegs?

-Molts de tipus de feina, sobretot en grups de persones o veïns, institucions, etcètera, per aconseguir que els béns o els serveis socials tinguin un major impacte i un major aprofitament.

LES EXPERIÈNCIES DE MARRATXÍ

-A Marratxí, on vostè fa feina crec que s'han dut endavant experiències bastant interessants. Què s'ha fet en concret?

-En els darrers tres o quatre anys s'han creat quatre associacions de gent major i es fa un programa d'educació dirigit a potenciar tota la capacitat que tenen de la seva experiència acumulada per poder-la comunicar i donar en certa manera a altres persones com puguin ser els nins i la gent més jove. Es fan diversos programes, però n'hi ha un que té especial èxit o incidència que és l'aprofitament dels coneixements que tenen les persones majors, sobretot d'antics

**DEL 17 AL 19
NOVEMBRE 1995**

NUPCIAL

96

**2ª FIRA
DE SERVEIS i
PREPARATIUS
DE NOCES**

PALMA DE MALLORCA

GOVERN BALEAR

FIRES
i CONGRESSOS
de BALEARS, S.A.

oficis i coses que ja no es coneixen, a les escoles. Van a les escoles i ho expliquen i també conten rondalles o contes als nins petits.

-I funciona?

-Sí. Es va començar amb cinc o sis persones i ara ja n'hi ha vint-i-cinc o trenta que ho fan. I arriben a set-cents o vuit-cents alumnes i això també involucra tot el professorat i totes les escoles. Aquesta és una idea que va començar a Europa fa devers deu anys i que ve a dir que s'ha de canviar la idea que es té de les persones grans com a gent "inservible" per demostrar que tenen moltes coses a transmetre als més joves. Per això es volen fomentar les relacions intergeneracionals, fora de l'àmbit familiar. Ara també preparam un programa de regulació del trànsit a les escoles perquè els vells facin de guàrdies urbans i es preocupin de la seguretat dels al·lots. També fan cursos de gimnàstica, natació, la recuperació de la festa de la sardina a Pòrtol...

-Però, quin és l'índex de participació?, quantes persones majors estan involucrades en aquestes activitats?

-La generació de les persones que ara tenen seixanta-cinc o setanta anys ha viscut un món mallorquí molt tradicional amb poca cultura i situacions econòmiques difícils i és una gent que té ganes de fer festa i disbauxa. No estan massa preparats per fer totes aquestes activitats culturals i socials, per tant parlem encara d'una minoria, però que cada vegada és més nombrosa. I de fet, d'aquí cinc o deu anys estarem com a Europa. Per exemple a Alemanya ara es dona un fet impressionant i és que les universitats alemanyes tenen un alt grau de matriculació de persones majors de seixanta anys a les carreres universitàries. És a dir, anam cap a unes persones majors més sanes, més preparades, culturalment més actives i amb moltes ganes de fer coses que han de tenir un espai productiu i de participació ciutadana. Tot el fenomen de la tercera edat és relativament nou tant a nivell de pensions o càrregues econòmiques com de les noves energies que poden aportar aquestes persones.

-Supòs que tenir temps lliure i poder-ne gaudir també té a veure amb això que anomenam l'estat del benestar. També això evoluciona en el sentit de relacions o voluntariat social i de donar major importància a qüestions de formació cultural o de l'oci?

-Sembla que cada vegada hi ha d'haver més temps lliure de les persones que són a una edat laboral a causa de les noves tecnologies i altres sistemes de repartiment del treball i, de fet cada vegada hi ha més vida cívica o ciutadana. Els polítics haurien de tenir en compte aquest procés que sembla imparabla, sí. I haurien de procurar enfortir-lo en lloc de voler-lo protagonitzar o acaparar com fan alguns per interessos electorals. Alguns sembla que si no ho controlen tot no saben com fer política.

IGUALTAT D'OPORTUNITATS?

-Ja hem parlat dels jubilats i de la gent que es troba en una edat de fer feina. Fent el procés a l'enrevés de com es desenvolupa la vida humana, parlem ara de nins i estat de benestar. Creu que a aquests moments es pot parlar d'igualtat

d'oportunitats, per exemple entre el fill d'un fuster de poble i el d'un enginyer de ciutat?

-Crec que no, que no hi ha la mateixa igualtat d'oportunitats, ja que els contextos i el valor d'aquests contextos són diferents, però, a la vegada pens que l'evolució que ha tengut el nostre país en aquests temes ha estat impressionant. O sigui fa molt poc: setanta, vuitanta o cent anys -la qual cosa és molt poc temps a la història de la civilització- que aquestes distàncies eren molt majors i, per dir-ho de manera més clara: hi havia fronteres pràcticament intransitables. I avui en dia no és així. Hi ha un nombre molt important de joves que provenen de famílies modestes que van a la Universitat. I que quan ho han aconseguit es troben a un ambient molt igualitarista. Més encara quan han acabat la carrera, ja que les seves possibilitats de trobar un lloc de feina són molt semblants a les dels altres. De fet vas a la Universitat i trobes quantitat de "fills de fusters", per entendre'ns, que tenen millors notes que els fills dels enginyers. Així que, en aquest sentit, la societat ha fet una evolució importantíssima i crec que cada vegada es va a una major igualtat, encara que ja sé que sempre hi ha "famílies" amb més recursos, que sempre poden donar més oportunitats als seus fills.

-Anem a la teoria inversa: "que hi ha gent superior i gent inferior", més llets i més capacitats genèticament o a l'enrevés, què n'opina?

-Bé, jo crec que les persones neixen amb uns condicionaments físics que les diferencien, però també és important on viuen, com creixen i com es relacionen. I això ja dóna un marge d'igualar-se molt més. Hi pot haver persones amb unes limitacions físiques que, a la vegada, tinguin una gran visió cultural. No es pot dir que la biologia ho determini tot. També és important l'aspecte cultural, social i tot el que desenvolupa aquella persona fins que té 18 o 20 anys que és l'edat a la qual s'adquireix el més bàsic, que és el que servirà per a tota la vida i això vol dir que hi ha moltes oportunitats per superar aquestes diferències biològiques. Hi pot haver persones que no estiguin molt ben dotades físicament, però amb uns coneixements culturals que els facin superar aquestes mancances.

-Bé, vostè parla de minusvàlids físics que són intel·ligents. També n'hi ha d'altres als qual els manca intel·ligència. Què vol dir ser intel·ligent?

-Jo som dels que defensen la teoria interactivista de la intel·ligència. Crec que és el producte d'una interrelació les característiques genètiques de quan neixes i els factors socials o culturals. La intel·ligència no surt sols d'un xip genètic que es desenvolupa per ell mateix. Evidentment, si hi ha una persona que té un factor genètic elevat i creix a un medi depravat, resultarà que la seva intel·ligència creixerà poc. I a l'enrevés: si la dotació genètica no és bona i la persona es

troba a un camp social, cultural i ecològic molt estimulatiu, segurament arribarà a uns bons resultats. Això s'ha vist en moltes experiències, per exemple al·lots desenvolupats que no s'han descobert fins que eren a la Universitat. O sigui que hi ha una interacció contínua entre la dotació genètica de la persona i el seu medi ambient, context o entorn.

-Ja per acabar, podem parlar d'una manera de veure les persones que es troba a la literatura "fàcil" i a les mentalitats més primàries: bons i dolents. Com entén un psicòleg el concepte de bona o mala persona?

-Aquesta és una pregunta molt difícil de contestar. El que és evident és que hi ha comportaments positius de les persones i

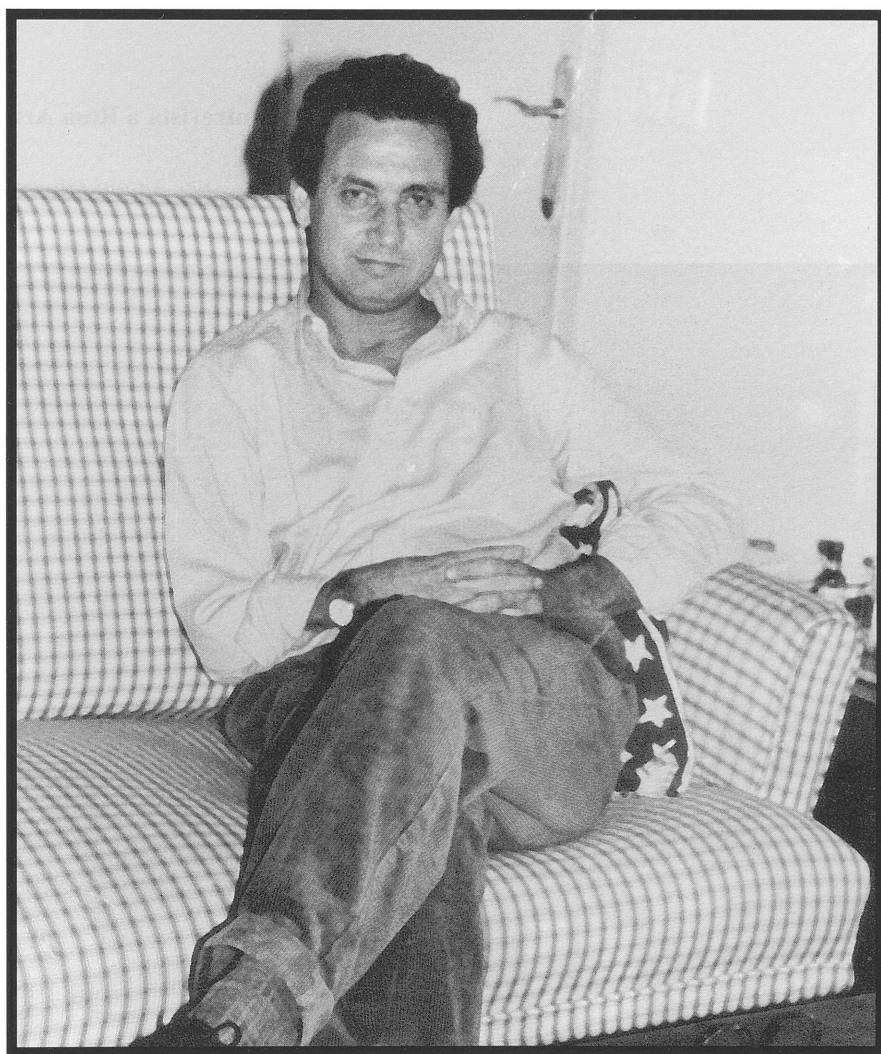

foto: Joana Ma. Roque

comportaments negatius, però tampoc no crec en una determinació genètica de la bondat. De totes maneres, quan més grans són les persones, més difícils són de canviar. I un al·lot que comença a delinquir als deu anys i quan en té dotze o quinze roba cotxes i als vint fa un assassinat, és molt difícil de rehabilitar-lo, de canviar, però jo tampoc no crec que la pena de mort estigui justificada. Hi ha una teoria que és que sols Déu té dret a disposar de la vida de les persones i una altra que és que la societat no ha de produir mai uns mals inevitables. Sols la segona és suficient per estar en contra de la pena de mort.

Treballam per a persones que ho tenen cru

Entrevista a Rosa Arregui

per Antoni Oliver

Entre els objectius que s'ha fixat hi figura dur endavant un programa per a la detecció dels maltractaments a menors i, alhora, per fer possible que aquells al·lots i al·lotes que són en règim tancat a es Pinaret puguin ésser plenament reinsertats a la vida laboral. Rosa Arregui, directora general de Menors del Govern balear des de fa dos mesos, sap que ho té difícil i és plenament conscient que han de treballar per a unes persones que ho tenen molt cru: els infants són l'extrem més dèbil de la dramàtica cadena de marginació social que hom pot trobar a totes les nostres ciutats, de la mateixa manera que també poden ser els éssers més injusts quan són presa de la violència.

Rosa Arregui ens parla de tot això des del seu despatx d'es Pinaret, al costat del centre de reclusió de menors, a Marratxí, que tanta tinta va fer vessar l'any passat quan la paraula motí o un presumpte intent de suïcidi omplia dia rera dia les pàgines de successos. Davant aquests fets, la nostra conversa és una invitació a la comprensió i a recórrer un món infantil i juvenil que és enfora de l'adjectiu feliç amb el qual generalment, es qualifica la infantesa.

- Quina és la feina que ha de dur endavant la Direcció General de Menors des que té plenament assumides les competències?

- Tenim encomanada la tutela i reforma de menors. Tots els temes de protecció d'aquells nens que són objecte de maltractaments que ens arriben a través dels ajuntaments, que es detecten a l'assistència primària o també a través dels col·legis professionals.

Quan es detecta un cas, s'acull el menor en un centre, amb familiars propis que no siguin els pares o a una altra família. En els casos més extrems, el jutge pot donar la potestat del menor a unes altres persones, és quan es produeixen casos d'adopció. Les adopcions poden ésser també d'àmbit internacional i nosaltres som l'organisme competent per a les tramitacions en aquest cas.

- On queden acollits els nens que tenen aquest tipus de problemes?

- Depèn de les característiques de cada cas. Especialitzam els centres d'acolliment, en la mesura que es pot. El darrer esglaió de tot el sistema és la reforma. El jutjat adopta aquesta mesura quan un menor de setze anys ha infringit el Codi penal. La mesura pot ésser llibertat vigilada, fer una sèrie de serveis en benefici de la comunitat, internament en règim semi-obert o reforma tancada, en es Pinaret, amb els internaments que ordena el jutjat.

- Quantes persones hi ha internades

ara a es Pinaret i quin és el tipus de problemàtica que presenten?

- En aquests moments són vuit. Com a base comuna solen tenir un problema d'estructura familiar, normalment és així. N'hi ha que més que objecte de reforma haurien d'ésser objecte de protecció, perquè vénen de famílies desestructurades. No han tengut una escolarització normal. En alguns casos presenten algun tipus de patologia, més o manco greu, de caràcter psicològic o psiquiàtric. Alguns estan en tractament.

- Existeixen problemes de drogues?

- Són al·lots que vénen d'un medi on no han tengut mai cap tipus de contenció. Intentar recuperar-los és difícil. No n'hi ha cap que estigui en procés de desintoxicació, que jo sàpiga. Estam preparant un pla, juntament amb el Psiquiàtric, per poder fer front a possibles problemes de drogaddicció, si és que es donen. Algú venia amb hàbit de consum de droga blana, però ara no en consumeixen.

ES PINARET, UN CENTRE CONFLICTIU

- Fa uns mesos hi va haver dos intents de suïcidi a es Pinaret. Quines mesures s'han pres per evitar aquestes situacions?

- La informació que jo tenc és que no varen ésser, en absolut, intents de suïcidi. El que passa és que són casos molt extrems i

Rosa Arregui és des de fa dos mesos directora general de Menors de la Conselleria de Governació. Va néixer a Navarra l'any 1947. Llicenciada en Dret. Fa 25 anys que viu a Palma i ha estat funcionària de la Delegació de Govern, magistrada de Treball, endemés de treballar uns anys a l'empresa privada en el món de l'assessoria laboral. De 1982 a 1989 fou directora general de Treball, secretària general tècnica de la Conselleria de Treball i Transports i passà més endavant a la Conselleria de la Funció Pública on ocupà el càrrec de directora general de Personal. El passat mes de setembre va substituir Joan Pol com a directora general de Menors.

a manca de porros prenen pastilles. El que va passar va esser un problema delicat, intentaven flipar i no suïcidar-se, perquè no hi ha depressius amb inclinacions suïcides. El que passa és que això va estar a punt de costar-los la vida. Per la informació que jo tenc en varen fer un gra massa amb les pastilles.

- Segons va informar la Guàrdia Civil, en un motí un d'ells va estar a punt de penjar-se.

- D'aquest cas no en tenc coneixement. El que sí fan són intents de cridar l'atenció, perquè saben que no seran a temps de matar-se. Són cridades d'atenció.

- Hi ha risc que es tornin a repetir casos semblants?

- S'han pres mesures. La plantilla és més que suficient. Quan els educadors consideren que la reforma ha complert el seu objectiu proposen al jutge el règim obert. És fa un seguiment quan abandonen el centre.

ADOPCIIONS, MÉS SOL·LICITUDS QUE NINS

- Entre les competències de la Direcció General hi ha el tema d'adopcions. Quantes se'n fan cada any i quin procés se segueix?

- Per adoptar un nen s'ha de venir a aquest servei. Es fa un estudi de la família per saber si reuneix els requisits d'adopció. Tenim més nens per acollir que no pas per adoptar, perquè per a les adopcions hi ha d'haver una declaració prèvia d'abandonament per part del jutjat. Demanam a aquestes famílies si també voldrien un nen en acolliment. A la darrera memòria de l'any 1994, la desproporció entre les famílies adoptants i els menors que es pogueren adoptar fou molt gran. A Mallorca hi havia a finals de 1994 un total de 589 sol·licitants. Setanta-cinc entraren en una llista d'espera i propostes tramitades a Mallorca només n'hi hagué vint. Hi va haver també 25 adopcions internacionals a Mallorca i 21 a Menorca. El tema ara és les adopcions internacionals.

- Nins de Bòsnia, per exemple.

- No, a l'enrevés. He de dir que és un tema apassionant... S'ha signat un conveni internacional, el Conveni de La Haya. S'hi han adherit una sèrie de països i només a la seva empara podem tramitar adopcions. Els nens que vénen amb una adopció legal de l'estranger provenen de països centre-americans i de Romania. De Bòsnia no es poden adoptar infants, de Rússia tampoc.

Aquests països no han signat el Conveni i no donen nens en adopció. Bòsnia és un país que té moltes víctimes joves i volen els seus nens. Els permeten visites organitzades a Espanya, però amb l'obligació de tornar. Bòsnia no consent la sortida d'infants del país. Les visites s'han de fer mitjançant organitzacions legalment constituïdes. És difícil, en tot cas sempre en acolliments. Amb Rússia passa el mateix. Vénen amb totes les garanties legals del país d'origen i amb les nostres. Les que no passen per aquí, són situacions irregulars.

- Es donen casos de venda de nins?

- Jo no en tenc coneixement, però qualsevol possible irregularitat es posa en coneixement del ministeri fiscal que pot prendre les mesures oportunes. Nosaltres ajudam en el tràmit de l'adopció, encara que l'autoritat competent per al tema que parlem és el fiscal. El que pretén el conveni de La Haya és precisament acabar amb la compra-venda de nins. De fet venien nins de maneres estranyes i irregulars. S'ha establert un procediment llarg i costós, però legal. Estam obligats a regular l'agència per a adopcions internacionals, de la qual ja n'està establert el model i les exigències. Serà una fundació sense ànim de lucre, amb professionals suficients, que serà la nostra col·laboradora per dur a terme els tràmits en les adopcions internacionals. Aquesta agència es posarà en contacte amb la del país d'origen i controlarà que el nin en origen es pugui adoptar, segons la legislació d'ambdós països. Cada comunitat autònoma tindrà la seva agència o en podrà habilitar una d'una altra comunitat. D'aquesta manera es garanteix que no és un infant comprat.

- Teniu educadors de carrer o ja no?

- No, el que tenim és un conveni del GREC amb el ministeri d'Assumptes Socials, i disposam això sí, d'un pis d'acollida.

- *Fa un temps es parlà de privatitzar els centres, de donar la gestió a una contracta privada.*

- Crec que això no es pot fer i no li veig una utilitat. Els centres d'acolliment són concertats i es Pinaret és a càrrec de personal laboral transferit. No veig la utilitat i, endemés, crec que no es pot fer d'es Pinaret un centre concertat o canviar-ne el model de gestió.

LA REFORMA PENAL, UN PROBLEMA

- *Estan totes les transferències de menors ja en mans de la Comunitat Autònoma?*

- Al contrari, la protecció passarà als Consells Insulars. El que ens resta per rebre a nosaltres és una competència del ministeri de Justícia. Si s'aprova el nou Codi penal que estableix la majoria d'edat penal als devuit anys, el tram entre els 16 i els 18 anys serà al nostre càrrec. Es vol unificar la majoria d'edat penal i civil. L'actual població reclusa de 16 a 18 anys passaria a ésser competència de la Direcció General. El que passa és que es tracta d'un plantejament absolutament al marge d'es Pinaret. La reforma tancada de 16 fins a 18 anys és totalment distinta de la de fins a 16 anys. Hi ha un termini perquè això entri en funcionament. Aquestes persones no poden estar a la presó. Han d'acollir-se a un centre diferent, en règim tancat. Tampoc no pot ésser es Pinaret el centre per a aquests joves. Parlem de dos espais absolutament distints. És impensable. No es poden juntar els trams, intentam recuperar socialment els infants, no aparcar-los. S'ha de negociar una nova transferència. En aquests moments es projecta la presó i hi inclou aquesta població. No sé com ho farem. Els centres han de reunir unes determinades característiques. Se'ls ha de posar en disposició de poder-se inserir en el mercat laboral.

- *Quins programes hi ha en aquest sentit?*

- A través del Fons Social Europeu. A la presó es fan coses en aquest sentit. Jo li don una importància molt gran als temes de formació. Igual que a es Pinaret. Es contacta amb empreses per trobar-los feina. És difícil, quan el menor torna al seu medi social. S'ha de treballar amb les famílies. No hi ha un percentatge elevat d'èxit en aquest sentit. Es treballa amb unes persones molt difícils que vénen d'un ambient molt hostil. Es treballa perquè no estiguin destinades a la delinqüència, però no podem ésser ingenus, treballam amb persones que ho tenen molt cru a la vida. No per això deixam de posar els mitjans necessaris, quasi els exigim que siguin herois.

- *Qui fa els treballs de prevenció als barris conflictius?*

- El tema d'atenció primària correspon als ajuntaments i als Consells Insulars. Però també és tasca de les escoles, de les pròpies famílies. La prevenció seria una bona escolarització que els permetés un accés al món laboral i un lloc de feina. Molts vénen de famílies on no hi ha una estructura. Famílies monoparentals, amb problemes de drogues, de tràfic, de prostitució. Les coses no passen per casualitat. Ara tenim un conveni per detecció d'abusos sexuals i maltractaments. Quant més dades tenguem millor. Es detecten més casos que ja hi eren i no se sabia. Arriben per denúncies del propi afectat, d'un veí, de la policia, etc...

Amb aquest programa s'afina molt en la detecció. S'ha treballat amb assistents socials, se'ls faciliten unes fitxes i uns qüestionaris que ajuden a la detecció. És efectiu i és el primer any que s'aplica.

Pla autonòmic de drogues

RECURSOS ACTUALS

RECURSOS D'ATENCIÓ AMBULATORIA

Ciutat	Centre	Telèfon
MALLORCA		
Palma	SMD Margalida Femenies	20 50 60
	Centre de disminució de risc i millora de la qualitat de vida	71 17 83
	Centre d'acollida i centre de dia del Projecte Home	79 37 50 - 79 38 18
	Hospital de Nit (només alcoholisme)	71 11 42
PART FORANA		
INCA	Centre ambulatori	88 02 16
MANACOR	Centre ambulatori	84 49 01
PALMA-PERIFÈRIA	Centre ambulatori	17 36 66
ANDRATX	Centre ambulatori	67 17 63
SÓLLER	Centre ambulatori	63 08 45
Menorca		
MAÓ	Centre ambulatori	36 26 90
CIUTADELLA	Centre ambulatori	38 16 94
	Centre d'acollida i centre de dia Projecte Home	38 04 96
EIVISSA I FORMENTERA		
EIVISSA	Centre ambulatori	31 62 70

UNITAT DESINTOXICACIÓ HOSPITALÀRIA

PALMA	Son Dureta	17 50 00 (ext. 76082)
-------	------------	-----------------------

CENTRES DISPENSADORS / ADMINISTRADORS DE METADONA

MALLORCA	Creu Roja	76 04 45
MENORCA		36 26 90
EIVISSA		39 07 82

Propera obra dels centres dispensadors/administradors de metadona d'Inca, Sóller i Manacor

GOVERN BALEAR

Conselleria de Sanitat i Seguretat Social

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

Les Balears, una societat americanitzada

(pàgs. IV i V)

*A l'estiu
l'economia
ja no pot
créixer pus*
(pàgs. VIII i IX)

Canvi de guàrdia
(pàgs. II i III)

Canvi de guàrdia

Les institucions polítiques de les Illes han registrat en pocs mesos un canvi de guàrdia espectacular a pesar que els resultats de les darreres eleccions locals i autonòmiques no diferiren gaire de les anteriors. És una crisi política que encara roman oberta i que, d'alguna manera, es complementa amb els canvis que també s'han registrat a la Universitat i a algunes entitats bancàries.

S.V.

La nota més destacada de la intervenció del president Soler davant el Parlament en el debat sobre l'estat de l'autonomia va ser el silenci dels diputats conservadors que, per primera vegada, reberen el discurs sense aplaudiments. Tots els mitjans de comunicació, i els portaveus dels grups de l'oposició, destacaren aquest fet, que va ser interpretat com un avís del Partit Popular a qui el representa a la més alta

que va cridar per substituir-lo quan José María Aznar l'obligà a presentar la dimissió, fa un discurs tan diferent del seu predecessor. És probable que Cañellas ja preparàs una estratègia de canvi per en un termini breu de temps reorientar la política econòmica de les Illes Balears i que els fets precipitassin el relleu, però la realitat és que un sector important del PP encara no està preparat per als canvis: no entén que s'hagi baratat el poder personal de Gabriel Cañellas i un lema ("fer allò que la societat ens demana a cada moment") per un poder fonamentat en un programa i en la voluntat de liderar uns canvis que la dreta mallorquina potser no reclami però que seran imprescindibles per mantenir la competitivitat econòmica en un futur molt immediat.

L'oposició tampoc no ho acaba de veure clar. Maria Antònia Munar (UM) digué en el debat sobre l'estat de l'autonomia que Soler és captiu entre Cañellas i Aznar; Francesc Triay (PSOE) acusà el president de voler passar per alt "l'herència de corrupció rebuda" en clara referència al cas del túnel de Sóller que determinà la dimissió del seu antecessor; Pere Sampol (PSM) augurà un "san quintín" al si del Partit Popular i, endemés, parlà de la incongruència de voler fer una política de normalització lingüística coherent en evident contradicció amb les actuacions del PP estatal; Eberhard Grosske (EU) afirmà que la manca de coratge per parlar de corrupció (ni una paraula sobre el tema a la intervenció del president) lleva credibilitat al discurs de Cristòfol Soler i, finalment, Josep Ramon Balanzart (els Verds) mantengué que el nou tarannà, moderat i prudent, no és cap xec en blanc i davant les propostes de desenvolupament sostenible que fa, el representant dels Verds assegurà que "l'estat de la comunitat és insostenible i inviable a llarg termini".

POLÍTICA LINGÜÍSTICA

En la recerca d'identitats Cristòfol Soler és molt conscient -i així ja ho demostrà en el discurs d'investidura- de la necessitat de promoure un sentiment positiu envers el que, indiscutiblement, és el principal tret diferencial de la comunitat, la seva llengua pròpia, el català. Una de les primeres accions de govern va ser, justament, la creació de la Direcció General de Política Lingüística, però un incident sorgit en el Parlament entorn a l'exigència de conèixer el català per ser funcionari va fer que el president manifestàs al seu propi grup que se n'aniria si no el deixaven dur endavant la política lingüística anunciada. Un sector important del partit -al qual preocupa més atemptar contra la ciència lingüística que no impulsar elements de cohesió interna a la societat- rebutja aquesta política i els primers signes ja s'han vist al debat sobre l'estat de l'autonomia: Soler, sense renunciar a res, va extremar la prudència i va evitar pronunciar la paraula maleïda, català, per referir-se a la nostra llengua.

LA INCINERADORA, CRISI AL CIM

Però si perillosa és la situació que travessa el Govern balear, no menys difícil és la del Consell Insular de Mallorca, on s'experimenta una coalició de govern que era inimaginable fa només uns mesos. El pacte PSOE-PSM-UM proporcionà la presidència de l'ens insular a Maria Antònia Munar, un pacte que, a més a més, compta amb el suport indirecte d'Esquerra Unida per evitar que el Partit Popular governi. D'aquesta manera l'oposició en el Parlament disposa al Consell d'una important

El president Soler davant el Ple del Parlament.

instància del poder autonòmic. A l'endemà la consigna va ser rebre Cristòfol Soler amb fortes mamballetes, però l'evidència d'una manca de sintonia entre la presidència i la totalitat del grup conservador ja s'havia fet saber. L'oposició -especialment dura va ser Maria Antònia Munar, que acusà Soler de voler fer passar el PP per l'esquerra d'Unió Mallorquina- creu que el president és entre l'espasa i la paret, entre un programa polític, la música del qual sona bé, i un partit que no només és orfe de qui durant anys fóra el seu líder indiscutible, Gabriel Cañellas, sinó que també sofreix una greu crisi d'identitat.

La paraula identitat és, justament, la paraula clau d'aquesta història i que incideix, al meu entendre, en la crisi d'identitat de la dreta mallorquina que s'analitza a l'editorial d'ONA d'aquest número. Cristòfol Soler va farcir el seu discurs d'aquest mot: "Senyores i senyors diputats, les Illes Balears és un poble que pot estar dolgut i pot estar insatisfet, però comparteixin amb mi que és a la vegada un poble esperançat. Que és ben viu i que té dret a la il·lusió. Quines eren les qüestions troncals que formaven la meua radiografia de Comunitat en començar la tasca de govern, i quines són les passes donades en funció d'aquell diagnòstic? Ho recordaré: Identitat institucional, identitat socio-econòmica sota premisses d'actuació sostenible, identitat cultural i, en quart lloc, cohesió social".

No hi ha dubte que el president Soler és presoner de les expectatives creades pel seu propi programa i pel desconcert existent en el partit conservador que no acaba d'entendre com el deixeble predilecte de Gabriel Cañellas, si més no la persona

parcel·la de poder que, indiscutiblement, s'ha d'augmentar a mesura que es transfereixin competències de la Comunitat Autònoma.

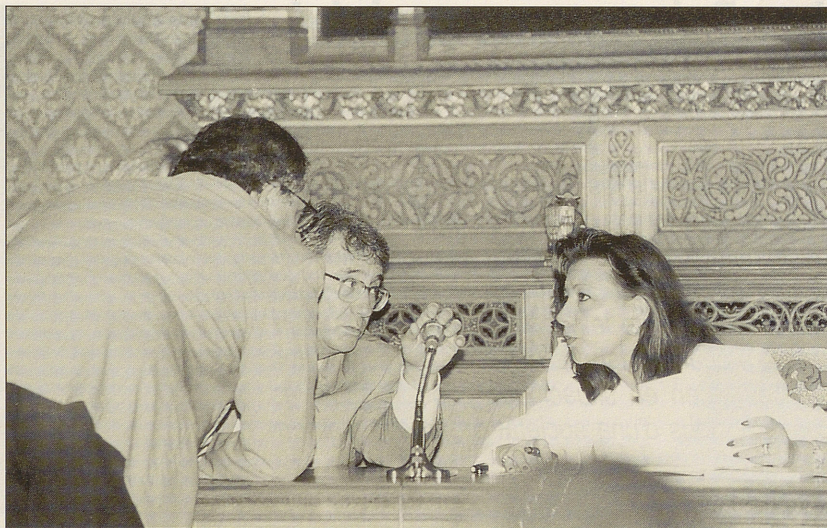
Però aquest pacte, amb tot allò que té de necessari contrapès polític -sobretot abans, quan l'adversari directe era l'ex-president Cañellas- té un taló d'Aquil·les: la incineració, és a dir, el Pla de residus sòlids que, en una de les darreres sessions plenàries, provocà els primers crulls a la coalició quan el PP es negà a votar a favor d'ampliar el termini per acabar les obres de Son Reus. Això significava que el PSM i EU haurien de votar a favor, la qual cosa era impensable perquè EU ja havia anunciat que mai no donaria suport a la incineració, comptant que el PP sí ho faria i, per la seva banda, el PSM havia sofert una pluja de crítiques per haver signat, en nom de la responsabilitat política, una coalició que avalava la construcció de la planta. La maniobra de l'ex-president, el popular Joan Verger, pretenia demostrar la fragilitat de l'anomenat "pacte de progrés".

La crisi de la incineradora no s'ha tancat, però sí ha sorgit una proposta que pot ser la via per la qual es pot avançar: una revisió del Pla de residus sòlids de Mallorca que doni prioritat al reciclatge. No acabar la planta de Son Reus significaria haver de pagar fortes indemnitzacions la qual cosa col·lapsaria el Consell i, endemés, crearia un problema immediat: la situació dels abocats il·legals és insostenible. La sortida de la crisi passa, per tant, per una revisió dels objectius. Per al PSM la qüestió ja no seria tant impedir que no es cremi el fens a Son Reus sinó fomentar i prioritzar la recollida selectiva i el reciclatge, la qual cosa podria convertir la incineradora de Son Reus en un element complementari i, a la llarga, obsolet per manca de rendibilitat econòmica.

CRISI A L'AJUNTAMENT DE PALMA

Però els canvis no només s'han registrat al Govern i al Consell de Mallorca sinó també a l'Ajuntament, canvis que fins ara no afecten la figura del batle, però sí que han redistribuït els càrrecs entre els regidors conservadors, la majoria absoluta dels quals ja no és tant còmoda com abans i que, endemés, per a un assumpte de la importància del Pla General d'Ordenació Urbana de Palma haurà de comptar que la competència insular d'urbanisme és ara en mans de l'oposició com a conseqüència de la nova majoria del Consell Insular.

I, d'altra banda, hi ha l'assumpte de Bon Sosec. Entre els projectes inicials de privatitzar el cementiri de Palma per, segons l'oposició, afavorir els interessos privats de Joan Fageda, i l'actual idea de "municipalitzar" a favor de Palma un cementiri privat de Marratxí hi ha una postura clara per part del PSOE, PSM i EU: prèviament el batle ha de dimitir. Aquesta és una possibilitat que cada pic es barreja més en els cercles conservadors, escalivats com estan per la recent dimissió forçada de Cañellas. I per si faltàs poc, l'escandolós comportament del regidor José Maria Rodríguez, que a més de deure prop de tres-centes mil pessetes en multes va fer que la grua municipal li tornàs el seu cotxe que estava mal aparcad, no ha fet sinó incrementar la pèrdua d'imatge del PP municipal. Fageda va reaccionar tot obligant tots els seus regidors a pagar les multes que devien, però aquest és un tema que popularment impacta més, fins i tot, que l'afer de Bon Sosec, un assumpte que ja ha causat la primera víctima "política" de pes, la del vice-president executiu de Banca March, Simó Galmés, substituït ara per Pau Vallbona.

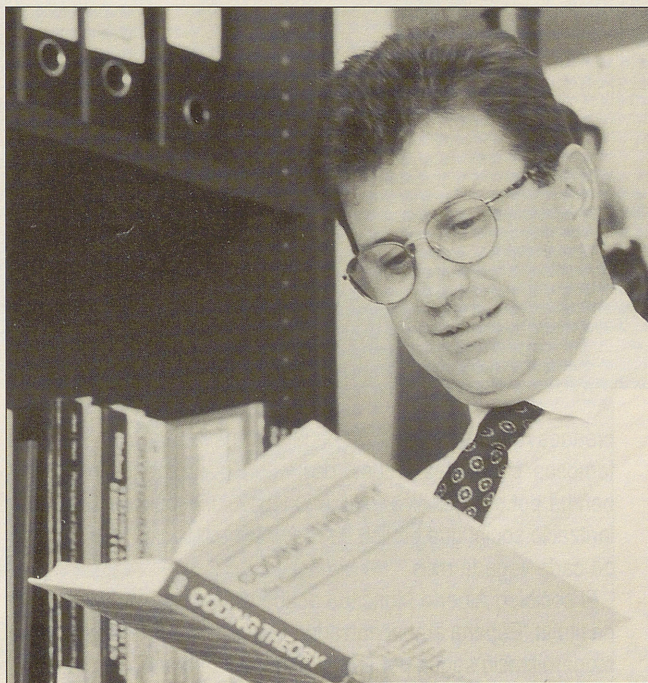

Consell Insular de Mallorca, nova majoria.

NOVA ETAPA A LA U.I.B.

Finalment, si parlem de canvis de guàrdia, cal deixar constància del relleu que també s'ha produït a la Universitat de les Illes Balears, on el rector Nadal Batle, que va impulsar la construcció de l'actual Campus, ha estat substituït pel menorquí Llorenç Huguet qui, finalment, aconseguí imposar la seva candidatura. Huguet ha incorporat un nou equip i ha anunciat una nova etapa presidida per la racionalitat econòmica. Des de fora de la institució se segueixen amb expectació les intervencions del rector i les seves preses de postura entorn dels problemes que efecten el conjunt de la societat, entre els quals en destaca un que gairebé és extra-acadèmic: la Universiada.

En un principi el nou equip rectoral es mostrà contrari a la Universiada per mor del seu elevat cost que creuen perjudicial per als interessos acadèmics, però finalment sembla haver-se pactat una solució intermèdia. La Universiada pot ser en aquest sentit un pont de diàleg entre la Universitat i la societat, o almenys de determinats estaments de la societat com pot ser l'empresarial, en uns moments de canvis polítics i socials, que sempre solen ser molt difícils ■

Llorenç Huguet, rector de la UIB.

Les Balears, una societat americanitzada

Els ciutadans de les Illes Balears són, estadísticament, els més rics d'Espanya, però en realitat la seva mitjana salarial és inferior a la del conjunt de l'Estat. És la comunitat que percentualment ha creat més llocs de feina, però també és on creix més la precarietat laboral i on el sis per cent de les famílies viuen en situació de pobresa. Són les contradiccions d'una societat en procés d'americanització.

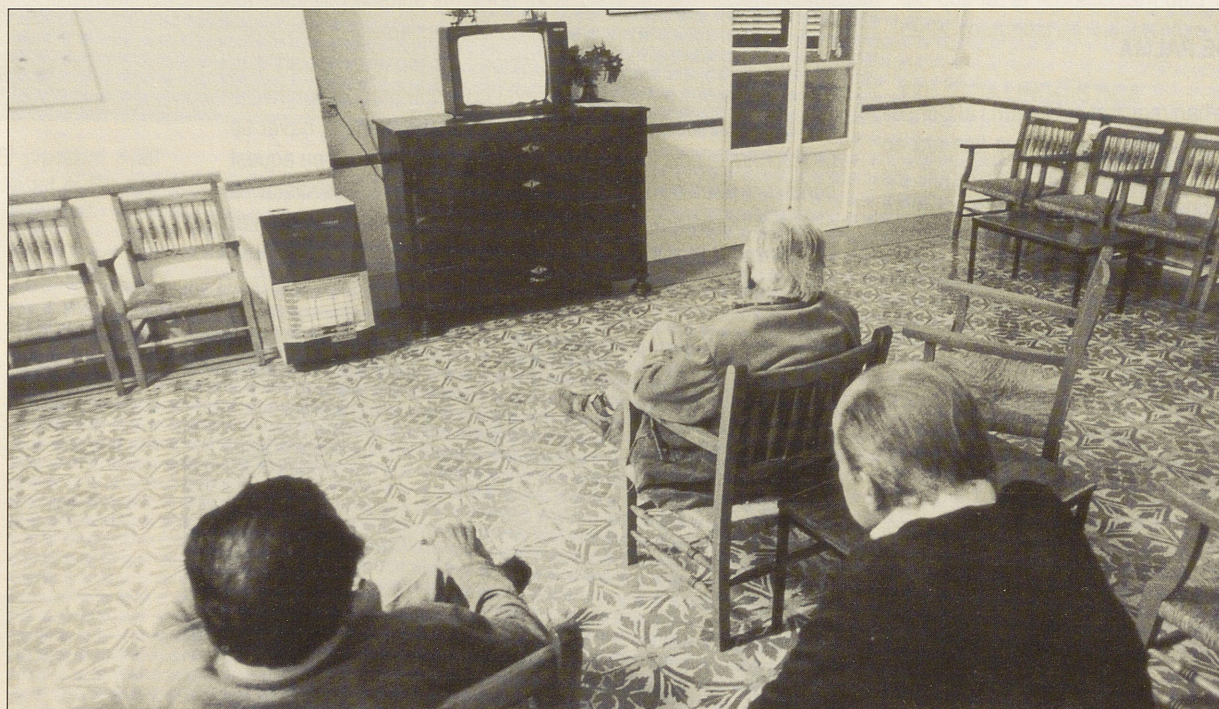

Moltes ocupacions, però precàries.

ONA

Quin sentiment té a les Illes Balears parlar de l'estat del benestar? Segons el darrer informe econòmic del BBV, els illencs gaudeixen del nivell més alt de riquesa d'Espanya, però hi ha la certesa que aquesta renda està mal distribuïda. Les excel·lents temporades turístiques d'enguany i de l'any passat han provocat un allau de contractacions (veure l'informe de conjuntura que es publica a aquesta mateixa secció de La Clau) però amb l'arribada de la tardor les xifres de l'atur s'han tornat a disparar. És més, només un de cada deu contractes signats enguany és estable. La resta són temporals o subjectes a qualsevol de les moltes fórmules

imita les pautes de comportament d'una societat tan individualista i sovint insolidària com pot ser la nord-americana. Parafrasejant Moncada podem dir que les Illes Balears també s'americanitzen, si més no en el seu vessant més negatiu com és el desmantellament del precari estat del benestar que havien assolit. La nostra comunitat autònoma ha estat la darrera en aplicar el salari social o, com es diu oficialment, el "suport transitori comunitari" per ajudar els més desvalguts. Endemés hi ha dades que contrasten visiblement amb l'aparent riquesa: les Balears són a la cua de les comunitats en equipament de llits hospitalaris públics per nombre d'habitants.

La vellesa, un problema de soledat.

LES DESIGUALTATS CREIXEN

Quan el passat febrer es va fer conèixer, a través de l'oficina comunitària Eurostat, que les Illes Balears eren l'única regió espanyola que figurava per damunt de la mitjana del PIB europeu - la qual cosa va ser rebuda per les patronals i pel Govern balear com una constatació de l'esforç dels empresaris per generar riquesa - els sindicats reaccionaren amb escepticisme. Manuel Perlada, secretari d'Imatge i Comunicació de la UGT, manifestava a Diario 16 que "aquestes xifres macro-

creades recentment a causa de la reforma laboral que inclou els famosos "contractes basura", de manera que vivim un procés que ben bé pot ser qualificat d'americanització, és a dir, d'una bipolarització social que en lloc de reduir les distàncies les eixampla de cada vegada més.

El sociòleg Alberto Moncada acaba de publicar un assaig que ha titulat "España americanizada", una anàlisi sobre el procés de modernització seguit per l'Estat espanyol que, en bona mesura,

econòmiques xoquen de ple amb la realitat de les dades microeconòmiques i que, evidentment, no és or tot el que lluu". La UGT recorda que pot ser que el promedi de riquesa dels balears sigui superior a la mitjana estatal i fins i tot de l'europea, però que els ingressos mitjans del salari són inferiors al conjunt de l'Estat (devers 7.000 pessetes menys segons la darrera avaluació).

Però hi ha moltes més dades contradictòries: davant un cons-

tant increment dels ingressos turístics i la creació de més de 76.000 llocs de feina de temporada - aquest estiu passat- la reforma laboral que popularment es coneix com el "decretazo" ha significat que l'Estat s'hagi estalviat el pagament de 9.000 milions de pessetes anuals en subsidis d'atur. No és estrany, per tant, que el Comerç es preocupi davant l'escàs increment del consum. D'altra banda a començament d'estiu, el secretari d'acció social de CC.OO, Fernando Galán, ja deia a Diario de Mallorca que "l'espectacular increment de l'excedent brut empresarial davant una pràctica congelació de les rendes del treball no es tradueix en un procés de reinversió productiva sinó en una reducció dels riscos i en un augment dels dipòsits en entitats financeres i en inversions immobiliàries". Els dos sindicats majoritaris de les Balears coincideixen a afirmar que la nostra societat és cada pic més desigual.

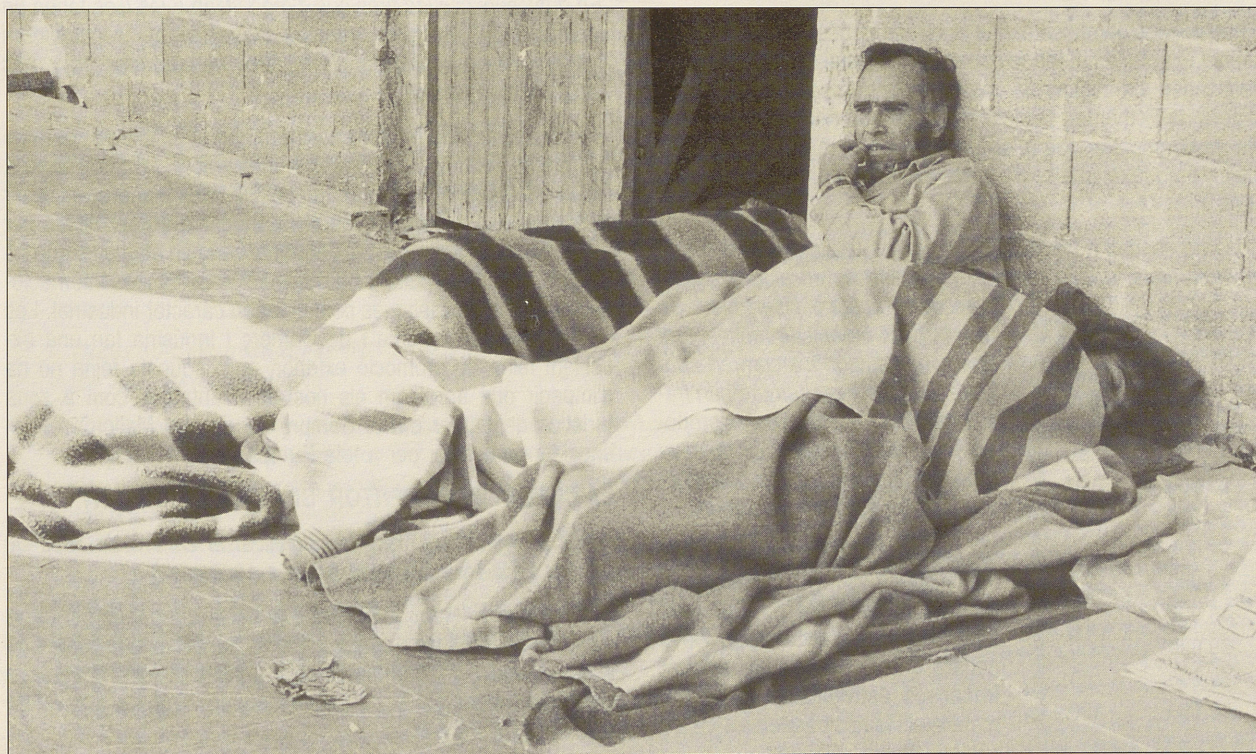
INCREMENT DE L'ATUR DE LLARGA DURADA I DE LA POBRESA

Una desigualtat que té un dels seus extrems en la presència de vint-i-cinc mil aturats que duen més d'un any en aquesta situació, sense que el rècord estiuenc de llocs de feina els hagi permès beneficiar-se de la bonança econòmica que viu la resta de la societat. Segons un estudi redactat pels serveis socials del Consell de Mallorca més de tretze mil famílies mallorquines, un 6'2 del total, són per davall dels índexs de pobresa, amb ingressos mensuals inferiors a les 31.000 pessetes (la mitjana dels ingressos familiars se situen en 77.505 pessetes mensuals). Són, en general, famílies unipersonals o monoparentals (un fenomen social cada vegada més important a les nostres illes i que ja representen el 21 per cent del total) on es combina una variada gamma de situacions conflictives: viudetat, invalideses,

analfabetisme, dependències... etcètera. I, sobretot, vellesa: el 42'5 per cent de les famílies sota mínims es correspon amb situacions on el principal perceptor d'ingressos té més de 65 anys.

L'estudi del Consell de Mallorca mostra com les problemàtiques socials més greus es localitzen, justament, en aquells municipis de major expansió econòmica, la qual cosa significa constatar com el sistema va marginant els seus individus més indefensos. Així l'arc Lluçmajor-Palma-Calvià és el que presenta un major nombre de casos de pobresa (les situacions més dramàtiques es viuen, sobretot, al centre antic de Ciutat) seguit de la perifèria turística i dels nuclis més poblats com Inca, Manacor i Felanitx ■

Turistes de l'Insero.

Pobresa a una societat opulenta.

Domingo Ferrari: "Les Illes són un excel·lent aparador per a Europa"

EL director general de Fires i Congressos assegura que les Illes Balears són lloc privilegiat per servir d'aparador per a Europa a causa de la massiva presència de turistes i per la facilitat de comunicació amb els principals aeroports continentals. Més enllà d'això creu que 350.000 visitants en un any i 5.500 milions de pessetes en volum de negoci avalen el futur de l'empresa.

S. V.

El director general de Fires i Congressos de Balears S.A. es mostra molt satisfet de com han anat les coses aquest 1995. Per les fires que ha organitzat aquesta empresa del Govern hauran passat a finals d'any més de tres-cents cinquanta mil persones i s'hi hauran fet negocis per valor de més de

Domingo Ferrari.

més, permeti'm el petit orgull de dir-li que hem après a fer les coses bé. Ara mateix, amb Hàbitat 95 ens hem trobat que el recinte firal ens és insuficient. No en tenim prou amb els quatre mil metres quadrats de què disposam i necessitariem unes instal·lacions que triplicassin aquesta superfície.

-Algunes fires, però, tenen mala premsa. L'altre dia en una compareixença parlamentària del conseller de Comerç i d'Indústria un diputat de l'oposició afirmà que la major part eren innecessàries i que es coaccionava les empreses perquè hi participassin.

-No és cert. No hi ha cap necessitat de fer-ho. Quina millor prova vol que la que hem tengut amb Hàbitat 95, amb més d'un centenar d'expositors tant de les Balears com de la Península. I el mateix passà amb la darrera Tecnoturística i amb la Balears Nàutica. Aquest ha estat, precisament, l'any més fructífer de la història firal de les Balears. S'hauran fet nou fires per les quals hauran passat 350.000 visitants i, el que és més important, hauran generat més de 5.500 milions de pessetes en volum de negoci.

TECNOTURÍSTICA I BALEARS NÀUTICA, LES ESTRELLES

-Quins són els projectes de futur de Fires i Congressos?

-Ah! ja m'agradaria poder anunciar que hi haurà un nou recinte firal, però... Estic convençut que arribarà prest o tard, però que arribarà. En qualsevol cas continuarem la nostra tasca com fins ara, aquí, en el recinte del polígon de Llevant, a l'aeroport, al Born, al moll... en la millor ubicació possible per a cada fira. Per a l'any que ve comptam amb organitzar la Tecnoturística el mes de novembre, però precisament no sabem la disponibilitat que tindrà Son Sant Joan a causa de les obres de la nova terminal que, esperam, ja s'hagin acabat. També podem anunciar, com a novetat, que la Balears Nàutica s'ampliarà amb una fira de vaixells usats.

UNA PROJECCIÓ EXTERIOR

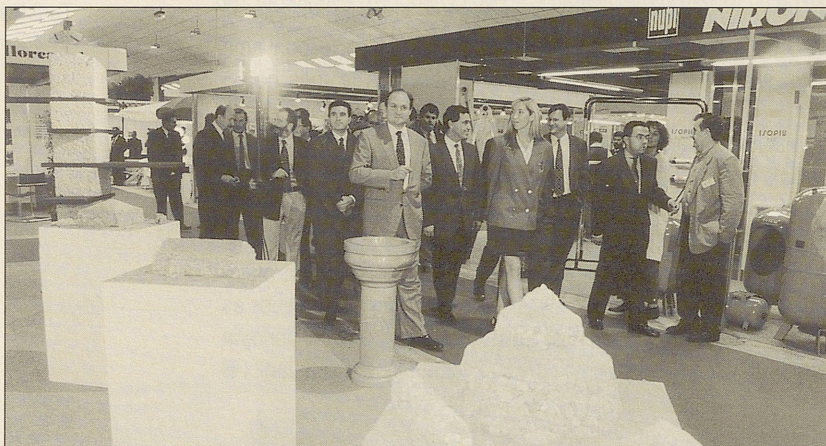
-En qualsevol cas les fires que s'organitzen a les Illes tenen un caràcter local, és a dir, que es dirigeixen als consumidors interiors. Hi ha possibilitat de fer fires més obertes amb més participació exterior?

-És difícil. És evident que la nostra projecció és interior, però no sempre: la Tecnoturística pot anar més enfora, i d'altres, com la Balears Nàutica o Brocater, també. De totes maneres li vull dir que una cosa no exclou l'altra. La indústria balear no es pot conformar a esperar que els venedors vinguin aquí sinó que ha de sortir a fora i per això s'ha de participar a les fires internacionals tant si són turístiques com si tenen caràcter industrial. Les conselleries de Turisme i de Comerç i Indústria fan una excel·lent feina de promoció exterior, però aquesta feina no ha d'impedir que aprofitem els nostres avantatges com a zona turística de primer ordre. Sempre he dit que Mallorca és un excel·lent aparador per a tota Europa.

LA CIMERA DE FOMENTOR, UNA FITA IMPORTANT

-L'èxit d'organització que ha significat la cimera de caps de govern de la Unió Europea ajuda a aquesta idea?

-És clar que sí. Hem demostrat que estam preparats per organitzar qualsevol tipus d'esdeveniments, tant si és una cimera de la importància de Fomentor com qualsevol altre congrés o convenció, com és el cas de la reunió d'agents de viatge alemanys, la DRV ■

Recinte de Fires i Congressos a Palma.

5.500 milions de pessetes, però, a més a més, el seu èxit més espectacular ha estat fer-se càrrec de les instal·lacions d'Alcúdia destinades als mitjans de comunicació que cobriren la recent cimera de Fomentor. "Potser sigui allò que necessitàvem -ens diu- per demostrar que a les Illes Balears som capaços d'organitzar amb èxit qualsevol esdeveniment per important que sigui".

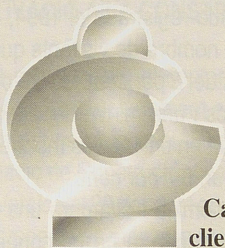
-Això no obstant a les Illes Balears hi ha una història negra de mostres firals, poden ser molt voluntarioses en alguns casos, però quasi sempre inservibles. Se n'han volgut organitzar moltes, tant abans de l'autonomia com en èpoques més recents i sempre han fracassat. Fires i Congressos es proposa no només fer oblidar la seva antecessora, IFEBAL, sinó demostrar que les fires són rendibles...

-Sí que ho són de rendibles. Unes més i altres menys, evidentment, però no hi ha dubte que les fires tenen una gran acceptació. No li negaré que la història ha registrat fracassos estrepitosos, però ara mateix, els temps baraten i, a més a

FIRES DE 1994-95

Fira	Visitants	volum de negoci (milions)
Pista d'Aventures 94-95	53.000	25
Tecnoturística 95	65.000	2.000
Alimenta 95	30.000	500
Brocater 95	32.000	150
Balears Nàutica 95	40.000	1.923
XIII Fira del Llibre	45.000	47
Hàbitat 95	30.000	600
Nupcial*	12.000	50
Baleart95 *	90.000	400

*Previsions

Colonya, Caixa d'Estalvis de Pollença. Plans de jubilació a mida.

Des de fa més de deu anys Colonya, Caixa d'Estalvis de Pollença ofereix als seus clients diverses opcions per tal d'assegurar-se el futur.

Es tracta de diferents modalitats d'inversió adequades a les necessitats, no només futures sinó també presents de cada assegurat de tal manera que pot parlar-se d'assegurances a la carta.

Per a Alfonso Mairata, responsable d'inversions de Colonya, les assegurances han de començar a esser considerades productes de primera necessitat.

- Quines característiques tenen els plans de jubilació que ofereix Colonya?

- Primer de tot hem de diferenciar entre el que anomenam Pla de Jubilació Assegurada i el Pla de Pensions, sobretot perquè aquests segons són molt estrictes des de l'aprovació de la Llei de l'any 1987 que els regula. En aquest cas tenim uns límits legals en els quals ens movem i que no és que limitin però sí que fan que les ofertes siguin molt semblants unes de les altres.

Per contra, els plans de jubilació assegurada que oferim al catàleg de Colonya s'han d'explicar més detingudament perquè les seves característiques són molt lliures, en realitat es tracta de productes molt personalitzats que s'adapten perfectament a les necessitats de cada persona de tal manera que és una manera d'anar fent estalvi, una manera molt flexible i amb els avantatges que suposa quant a fiscalitat.

- S'ha referit a la flexibilitat del Pla, en què consisteix?

- Bé el producte és flexible perquè cada persona pot decidir, segons els seus ingressos i la seva capacitat d'estalvi un pla a la seva mida, a partir d'aquí es fa un estudi per saber què cobrarà en finalitzar-lo, encara que en tot moment pot recuperar la inversió sense cap tipus de penalització; l'economia d'una família no és uniforme i pot passar que a un moment determinat es vulguin destinar més o manco doblers per invertir-los al Pla, i en aquest sentit no hi ha limitacions i endemés a partir del segon any d'iniciat el Pla el client pot disposar del capital acumulat totalment o parcial, sense despeses en concepte de comissions de reemborsament etc....

- Quins són els avantatges fiscals dels plans de jubilació assegurada que ofereix Colonya?

- D'una banda convé parlar dels avantatges fiscals, però sobretot, del tipus d'interès, la rendibilitat del nostre pla de jubilació assegurada, perquè oferim un 8% anual net, i aquest és un percentatge molt realista i sobretot molt atractiu.

Quant a la fiscalitat les plusvàlues generades són exemptes de retenció en l'IRPF i tenen el tractament general dels increments de patrimoni, el coeficient d'actualització corrector en funció del període transcorregut des de l'inici de la inversió i una reducció del 7,14% per cada any a partir del segon.

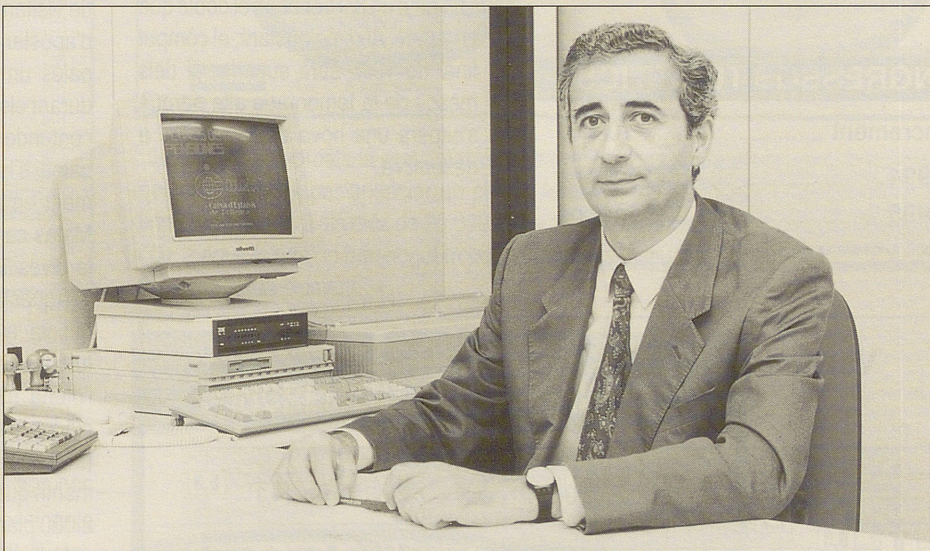
- Quant a les característiques dels seus clients, pot parlar-se d'un perfil del subscriptor d'un pla de jubilació o d'un pla de pensions.

- A Colonya ara tenim clients que comencen a cobrar les jubilacions, fa més de deu anys que iniciaren els seus fons. Quant al client tipus podem dir que avui contracten aquestes assegurances persones d'una quarantena d'anys, de classe mitjana i curiosament segons les nostres estadístiques les dones comencen aquest tipus d'estalvi més joves (als trenta-set anys) mentre que els homes l'inicien als quaranta-un.

També puc dir que els plans d'assegurança s'han incrementat des de l'aprovació de la Llei dels fons de pensions.

- La gent és susceptible a l'estat d'opinió creat que assegura que les jubilacions no seran suficients a l'any 2010?

- Aquests corrents d'opinió són presents precisament entre aquest segment de població que he esmentat, però jo crec que encara fa falta mentalització perquè hem de tenir en compte que aquest tipus d'inversions seran en un futur un producte de primera necessitat i no s'ha d'esperar massa perquè si una persona decideix començar

Alfonso Mairata.

jove amb una quantitat relativament petita pot acumular molt.

- Fins ara hem parlat dels plans de jubilació assegurada, com a complement de les jubilacions de l'Estat, en un futur seran un complement o una substitució?

- Les jubilacions no desapareixeran però aniran disminuint de tal manera que aquestes plans de cada vegada seran més importants, i no en parlem per a mestresses de casa o persones que no han cotitzat per a les quals serà no un complement sinó la seva principal prestació i la seguretat que a la vellesa continuaran gaudint d'un estatus mitjà com quan eren joves.

- Quant als plans de Pensions què pot dir-nos?

- Els plans de Pensions són molt estrictes i en la meua opinió destinats a persones amb ingressos per treball amb rendes altes tipus professionals liberals, i això perquè els avantatges fiscals són importants ja que els titulars d'un pla d'aquests pot deduir-se en la base imposable en l'IRPF, les primes pagades en l'exercici amb el límit del 15% sobre el rendiment del treball i activitats professionals i empresarials. Aquests plans no tenen un tipus d'interès fix encara que està garantit totalment perquè la llei és molt estricta quant a la inversió i a la fiscalitat.

- CONJUNTURA -

A l'estiu l'economia ja no pot créixer pus

Les darreres dades de conjuntura donades a conèixer pel Govern balear podien haver contribuït a inflar el triomfalisme, com s'acostumava a fer no fa molts de temps. Però una previsió de creixement del PIB per a 1995 del 5 per cent i xifres de turistes i de despesa turística que novament són rècord, contrasten amb les declaracions dels consellers de Turisme i d'Economia en el sentit que ja no és possible créixer més durant la temporada alta.

INGRESSOS TURÍSTICS

Increment 10'4 %

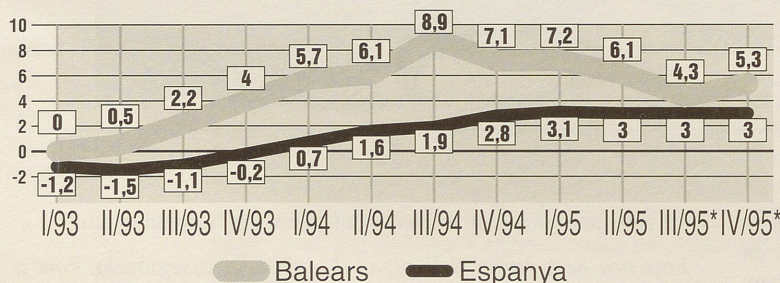
1994 584.000 milions

1995 654.000 milions

Font: conselleria de Turisme

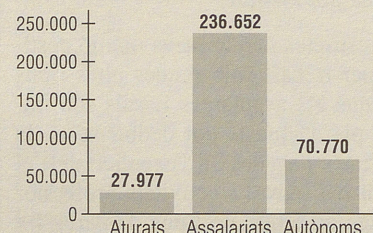
Variació del PIB a Balears i a Espanya

* xifres provisionals - ** estimacions

L'evolució del PIB i dels índexs d'ocupació des de 1960 a 1993 mostren a la perfecció els canvis registrats a la societat balear.

Taxa d'atur a 31 de juliol de 1995

ONA

El darrer informe de conjuntura redactat per la Conselleria d'Economia mostra una previsió de creixement del PIB per a finals d'any d'un 5 per cent. És una dada important, però que mostra com l'espectacular corba ascendent iniciada el 1994 anirà minvant a mig i a llarg termini si l'economia balear no és capaç de desestacionalitzar-se i, sobretot, de diversificar-se. De moment manté un ritme de creixement superior a la mitjana de l'Estat i de l'Europa comunitària, però durant aquest estiu s'ha reduït, tot i que manté un percentatge prou alt: un 4'3.

El darrer PIB trimestral de 1994 i el primer d'enguany sobrepassaren el 7 per cent, iniciant-se després una capavallada que esdevé molt significativa si la comparem amb el creixement que l'economia va experimentar l'estiu de fa un any: un 8'9 per cent, el doble que enguany. Això no obstant, el còmput final de 1995 serà superior al dels mesos de la temporada alta perquè s'espera una nova pujada d'aquí a desembre.

els hotelers a causa de la demanda registrada el 1994, encara que també a un nou augment del nombre de visitants que en el període de gener a agost ha estat del 3 per cent, un 6'6 per cent més d'alemany, un 2'2 de britànics i una minva del 2'5 d'espanyols. L'estada mitjana ha disminuït en un 1'3 dies mentre que la despesa per turista i dia ha pujat un 8'7 per cent.

D'altra banda la reactivació econòmica s'allargarà uns quants anys més. L'aeroport de Son Sant Joan ja ha fet conèixer les previsions per a 1996 d'acord amb les reserves fetes per les companyies aèries. S'espera un nou increment de turisme alemany del 5 per cent, mentre que el britànic no sobrepassarà l'u per cent que, en qualsevol cas, significa mantenir els increments registrats en els darrers anys. Aquest fet, més els increments de preu dels hotelers, permet pensar que els ingressos turístics de l'any que ve passaran els set-cents mil milions de pessetes.

CRÉIXER EN TEMPORADA BAIXA I DIVERSIFICAR L'ECONOMIA

En la presentació dels respectius informes tant el conseller d'Economia, Jaume Matas, com el de Turisme, Joan Flaquer, remarcaren la impossibilitat de continuar augmentant el nombre de visitants durant la temporada alta (juliol i agost) i la necessitat d'apostar per desestacionalitzar el turisme. En aquest sentit és palès un important increment percentual del turisme alemany durant els mesos de tardor i primavera. Jaume Matas va ser molt contundent i sentencià textualment que "el model econòmic balear s'ha esgotat" en referència al model fonamentat exclusivament en el creixement quantitatiu de l'oferta turística. Segons Matas cal avançar no només en la desestacionalització sinó en la diversificació de l'economia.

Aquesta idea és compartida per l'economista Miquel Alenyar qui va alertar sobre un desmesurat augment de les places turístiques. Segons els càlculs fets per l'economista de Sa Nostra l'oferta hauria augmentat enguany entre deu mil i quinze mil places, la qual cosa situaria el conjunt entorn a les 470.000 (200.000 il·legals). Des de la conselleria de Turisme han desmentit que l'augment sigui tan gros i s'ha xifrat en només devers 2.000 places i totes elles corresponents a hotels de quatre o cinc estrelles.

DIAGNÒSTIC DEL COMERÇ

Quant a altres sectors de l'economia balear, cal fer esment del diagnòstic del comerç, elaborat per la Conselleria de Comerç i Indústria. Aquest informe mostra el perfil d'un sector que es defensa de la crisi millor del que es podia esperar. L'estudi abasta trenta anys d'evolució durant els quals el comerç, com la resta dels serveis, ha experimentat un increment considerable i ha passat de significar un 9 per cent del PIB al 15 per cent, uns índex que són equiparables, igualment, a la importància que en aquests moments té per a l'ocupació.

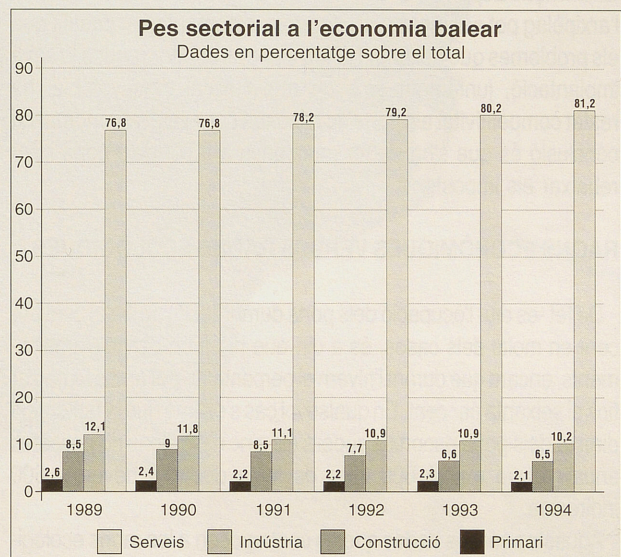
Això no obstant, el nombre de botigues de venda al detall ha anat minvant en els darrers anys com a conseqüència de l'aparició de les grans superfícies i del canvi d'hàbits dels consumidors. El 1993 hi havia 16.612 establiments a les Illes, vuit-cents menys que el 1985. En realitat una de cada quatre botigues que s'obre tancarà en un període més o manco breu, encara que només en un 17 per cent s'ha de considerar que l'empresa ha fracassat.

NOUS RÈCORDS TURÍSTICS

La bonança econòmica que travessen les Illes es deu, evidentment, al turisme que enguany tornarà a registrar xifres rècord, encara que també s'ha registrat una certa reactivació a la construcció i en el mercat immobiliari i, així mateix, un lleuger increment de l'activitat industrial. La Conselleria de Turisme ha fet conèixer els ingressos turístics prevists que se situen entorn als 645.000 milions de pessetes, quasi 60.000 més que l'any passat. Aquest increment es deu, sobretot, als preus que varen poder negociar

REACTIVACIÓ A LA CONSTRUCCIÓ

Per la seva banda, el sector de la construcció -un dels grans motors del desenvolupament econòmic de les darreres dècades- també ha superat la crisi. Dades del Col·legi d'Arquitectes i de l'Associació de Constructores de les Balears mostren un increment de la inversió del 29 per cent en el primer semestre d'enguany amb unes perspectives més que optimistes cara a la segona meitat de l'any. En total la inversió registrada entre gener i juliol ha estat de quasi cinquanta mil milions de pessetes, una quantitat que la patronal qualifica de moderada però que pot significar que la reactivació s'està consolidant.

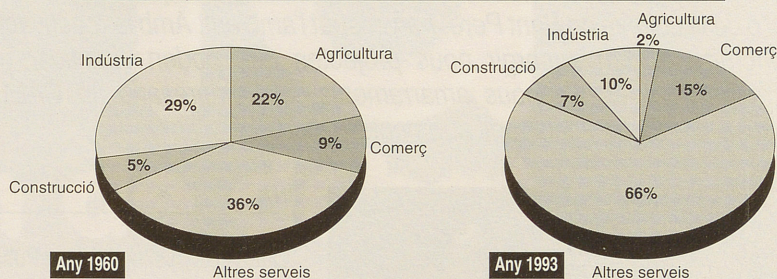

MÉS LLOCS DE FEINA QUE MAI

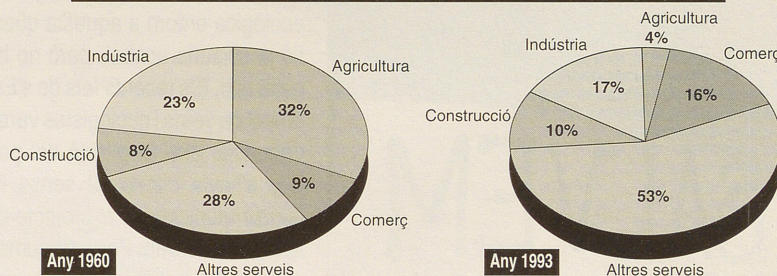
Amb la situació actual les Balears registraren el passat mes de juliol el nivell més alt d'ocupació de tota la seva història. 323.065 persones feien feina i 27.977 estaven a l'atur, un 8 per cent de la població activa que és el percentatge més baix de tot l'Estat. Segons el conseller és un balanç molt satisfactori tot i reconèixer que les condicions laborals -estacionalitat, precarietat i sous baixos- no són les idònies.

Els canvis socials i la importància creixent del comerç

Participació sectorial en el PIB

Distribució sectorial de l'ocupació

Jaume Matas aprofita la presentació del darrer informe sobre el mercat del treball per anunciar un pla de formació professional dirigit especialment als més de 25.000 aturats de llarga durada, és a dir, a aquells que no han pogut trobar feina aquest estiu a pesar de la demanda existent.

CONSTRUCCIÓ: INCREMENT DE LA INVERSIÓ

	1 semestre 1994	1 semestre 1995	%
m² d'obra	592.446	702.683	19
Inversió	37.943.224	49.083.010	29

Font: Associació de Constructores

El Cercle d'Economia de Mallorca vol més autonomia i el règim especial

El Cercle d'Economia de Mallorca, el lobby professional i empresarial que presideix Miquel Alenyar, s'ha mostrat a favor d'una ampliació de competències per a l'autonomia balear i del règim econòmic i fiscal especial per a les Balears: mitjançant un comunicat ha reiterat que "la insularitat, la importància de la indústria turística, la història, la llengua pròpia i la voluntat dels ciutadans ens fan una comunitat singular que vol, pot i ha de ser més eficient en la gestió dels recursos escassos i per això, desitja i necessita, assumir més competències i majors quotes d'autogovern".

El Cercle s'ha lamentat que les decisions preses per les institucions que representen la voluntat del poble balear -en referència a la reforma de l'Estatut aprovada pel Parlament balear però rebutjada pel Congrés de Diputats- no siguin respectades. El comunicat acaba manifestant la preocupació dels signats per la probabilitat que es vulgui compensar la negativa a incrementar les competències autonòmiques amb un règim fiscal que potser tampoc no tenguí res a veure amb el que aprovà el legislatiu balear.

Ports esportius: la guerra continua

És una disputa sense fi que enfronta els ecologistes amb els promotors de ports esportius. Els darrers casos -ampliacions dels ports de S'Estanyol o de la colònia de Sant Pere- han crispat l'ambient. Amb la reactivació econòmica tornen a sorgir nous projectes que poden significar un increment de tres mil nous amarraments. Els empresaris (la CAEB) proposa un diàleg social per augmentar l'oferta.

S'Estanyol, la darrera disputa.

ONA

Quan el conseller d'Obres Públiques va fer conèixer davant el Parlament el Pla de ports esportius va sentenciar que la guerra ecològica entorn a aquesta qüestió ja s'hauria acabat, però no ha estat així. Els recents fets de S'Estanyol on veïns i ecologistes varen denunciar una ampliació del port que s'havia començat sense llicència municipal, o el projecte de la colònia de Sant Pere, se sumen a les moltes polèmiques sobre noves instal·lacions que s'han reproduït aquí i allà de les costes il·lenques. Un informe sobre turisme nàutic elaborat per la CAEB avalua en 3.000 l'increment

d'amarraments en el decurs dels pròxims anys, una sisena part dels ja existents, a pesar de la qual cosa la patronal és partidària de l'execució i per això proposa un diàleg social gairebé impossible amb els sectors que s'oposen a la construcció de nous ports per tal de "consolidar la imatge de les Illes Balears com a centre nàutic de la Mediterrània".

Els ports esportius són, des de sempre, un dels cavalls de batalla de la disputa ecologista a causa dels impactes que ocasionen sobre la costa. Tal volta per això la patronal de les Balears ha volgut presentar l'aspecte positiu d'aquestes instal·lacions redactant un informe sobre els beneficis econòmics que reporten. Segons les dades aportades el turisme nàutic aporta més de quaranta mil milions de pessetes als ingressos turístics de les Illes, dels quals la major part són causats per les altes despeses que fan els navegants.

Portocolom.

ELS DOBLERS DEL TURISME NÀUTIC

Els economistes de la CAEB calculen que cada turista nàutic i compten una mitjana de quatre per cada iot- fa una despesa diària de 19.174 pessetes. I atès que a les Balears es registre un moviment de 45.000 vaixells, o sigui de 182.016 turistes, que generen 1.274.112 estades, resulta que la despesa global és de 24.429 milions de pessetes. La resta, fins als 42.000 milions, s'obté sumant els ingressos dels ports esportius, xàters nàutics i compra-venda d'embarcacions.

Segons la patronal el rendiment del turisme nàutic aconsella la seva promoció. Les Balears compten amb 18.000 amarraments, que són el 13 per cent del total existent a les costes mediterrànies de França i Espanya, una xifra que per la situació estratègica de l'arxipèlag pot augmentar. L'informe que esmentam subratlla que els problemes que ha tengut el Pla de ports esportius per a la seva implantació, juntament amb un règim fiscal desfavorable, ha restat competitivitat als ports de la nostra comunitat autònoma. La conclusió és que s'ha de fer campanya a favor dels ports i per rebaixar els impostos.

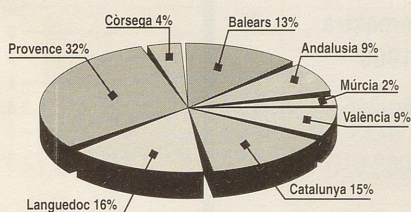
RAONS ECONÒMIQUES VERSUS RAONS ECOLÒGIQUES

De fet -es diu- l'ocupació dels ports durant l'estiu arriba al cent per cent en molts dels casos, és a dir, que hi ha un dèficit d'amarraments, encara que durant l'hivern el percentatge pot arribar a baixar fins al seixanta per cent. En qualsevol cas s'estima que la facturació directa dels ports esportius supera els cinc mil milions de pessetes anuals i que manté 600 llocs de feina directa i devers 4.600 indirectes.

Aquestes són les dades que es contraposen a les raons ecològiques, unes raons que es justifiquen pels forts impactes que aquest tipus de construcció sol ocasionar al medi marí i a la costa, i també per la privatització d'espais públics de vorera de mar. D'altra banda, els ecologistes també hi oposen arguments socials perquè les noves instal·lacions portuàries es projecten fonamentalment per a iots de gran eslora mentre que la major part de la flota d'esbarjo de les Balears és formada per vaixells petits, sobretot llaüts. Aquest, paradoxalment, és també un dels arguments dels empresaris nàutics per fomentar nous projectes: a major tamany -diuen- major poder adquisitiu dels seus propietaris.

Distribució d'amarraments a la Mediterrània Occidental

Costes franceses i espanyoles

Font: "Ludrici Portus Maritimi Regionum Europae"

IMPACTE ECONÒMIC DELS PORTS ESPORTIUS I TURISME NÀUTIC

Activitat	Valor (milions de pts.)
Ports esportius	5.800
Hivernació i manteniment	3.500
Xarter nàutic	3.300
Compravenda d'embarcacions	1.500
Despesa turística	24.429
Despesa turística (creuers)	1.000
Total	42.329

